

Poslovodni svet — "DA" za preobrazbo vsega

Na seji poslovnega sveta, 13. septembra letos, je predsednik poslovnega odbora sozda Miran Goslar predstavil svoja razmišljanja o jugoslovanski gospodarski in politični reformi ter svoje videnje preobrazbe sozda. To razmišljanje je bilo tudi osrednja tema seje. Nastajanje novega ne zadeva samo poslovodnih delavcev, zanj smo odgovorni vsi. To je tudi razlog, da nekatera razmišljanja, ki najbolj v živo zadevajo vse, objavljamo skoraj dobesedno.

Spoznanje celotne družbe

V našo zavest vse bolj prodirajo pojmi (razvojna preobrazba družbe, prestrukturiranje gospodarstva, ekonomska demokracija, deblokada ovir za sprostitve inovativnosti in podobno), ki označujejo gospodarsko in politično vrenje, sproženo z, v začetku skromno načrtovanimi ustavnimi spremembami. Če so s tem izrazoslovjem še do nedavnega operirali samo posamezniki, zdaj v celotni družbi dozoreva spoznanje, da je za spreminjanje skrajni čas. To ne more tudi mimo nas v Mercator-Kitu. Ne sme nas najti nepripravljene, postati moramo soustvarjalci novega v vseh naših organizacijah in sredinah. Najtežje bo tistim, ki bodo zaradi zunanjih pritiskov prisiljeni v spremembe, mnogo lažje bo tistim, ki jih bodo sami prožili.

Zgolj naključje je, da to gospodarsko in družbeno vrenje sovпада tudi z iztekanjem štiriletnega obdobja od združitve sozdov KIT in Mercator. Tako je zdaj čas, da se lotimo razprave o naših nadaljnjih usmeritvah. To pa v luči izzivov, ki jih svetu in Jugoslaviji prinašata čas in kritična presoja našega dosedanjega štiriletnega skupnega dela.

Za našo organizacijo velja, da se nismo zadovoljevali z doseženim, da nas ni zanašalo samozadovoljstvo, da pa smo bili premalo dosledni v uveljavljanju zahtev po boljšem gospodarjenju. Predvsem smo premalo opozarjali na vse večje razlike v poslovnem uspehu celo med članicami sozda. Že površen pogled v zaključne in periodične obračune potrjuje ugotovitev o velikih razlikah v produktivnosti, akumulativnosti in drugih kazalcih med organizacijami, ki v bistvu poslujejo v podobnih pogojih.

Svojih slabosti smo se zavedali že prej in prav o njih smo hoteli spregovoriti na pogovorih s članicami sozda. Poziv, objavljen v 17. številki Informatorja (29. 4. 1987), "s skupno oceno do nadaljnje skupne politike", je ostal brez odziva, izzvenel je v prazno. Pa tudi poslovodni odbor ni vztrajal in vsiljeval te razprave. Toda, zdaj to ne bo več mogoče.

Stežic, ki so bile, ne bo več

Vsem je že jasno, da je mit idiličnega samoupravnega socializma pokopan in da nas čakajo velike spremembe. Vrenje še traja in prav nič ne vemo o užitnosti juhe, ki se kuha. Tako kot je bilo, ne bo več. Zrušeni so vsi tabuji, iluzije in dogme o najnaprednejši družbi v svetu, nedotakljivih področjih ni več. Odziv na ustavne spremembe se je pokazal v obliki zahtev po radikalnih spremembah. Včeraj nemogoče — danes realnost. Pada zakon o združe-

nem delu, uveljavljeno bo sožitje različnih tipov lastnine, dozoreva spoznanje o neumnosti iskanja originalnih oblik gospodarstva v Jugoslaviji, ko pa jih je tržno gospodarstvo kapitalizma že doseglo do perfektnosti in jih še razvija.

Razmere v Jugoslaviji so zaostrene in še posebej zastrupljene z mednarodnimi odnosi, zato je izid boja med naprednimi tržnimi usmeritvami in zaostalimi državnimi planskimi silami, negotov. Vendar zdaj postaja približno jasno, do karn bodo segle ustavne spremembe na področju družbeno ekonomskih odnosov, v pripravi je nova zakonodaja, ki naj bi do temeljev spremenila naše dosedanje gospodarsko življenje.

Trenutno vsebine nove zakonodaje še ne poznamo, bolj ali manj so znane le smeri sprememb, zato ima moja današnja razprava namen spodbuditi razmišljanja o tem, kako se bomo mi v Mercatorju v vsem tem zavrteli.

Načelo : nič ne sme biti okovje

Voditi nas mora zavest, da novi formalno pravni okvir in spremembe niso dovolj. Pa še posebej : ni popolnega sistema, ni končnih rešitev, pač pa nujnost po spreminjanju in reševanju stvari v hodu, sproti in pragmatično. Previdnost in skepsa pa nista potrebni samo glede izida bitke med tržnimi in netržnimi silami, pač pa tudi zaradi zakoreninjenosti stare miselnosti, ki se je razrasla v nas samih v teh pretečenih štiridesetih letih. Spreminjati navade in razvade v naši lastni miselnosti in navajenosti na način poslovanja in dela, v katerem

smo bili toliko let, bo najtežje. Prav tržno poslovanje nosi s seboj mnogo večje rizike kot doslej, mnogo večjo odgovornost. Kritizirati državo, obenem pa čakati na njeno pomoč, je v bistvu najlažje. Za marsikoga bo nepojmljivo, ko bomo množico samoupravnih aktov skrčili na najmanjšo potrebno število, reševanje zadev pa sproti urejali s sklepi samoupravnih organov ali poslovodstev. Uveljaviti se mora načelo, da nam nič ne sme biti okovje, ki bo oteževalo potrebo po čim bolj uspešnem gospodarjenju, čivečjem dobičku, čimvečji prilagodljivosti in prožnosti. Vse to so atributi normalnega tržnega gospodarstva. Prav gotovo bo za vsako potrebno spremembo največja ovira prav ta naša vsestranska prežetost z dosedanjimi mehanizmi, instrumenti in organizacijskimi oblikami, ki smo jih sicer vsi kritizirali, istočasno pa se navadili v njih in z njimi živeti.

Vsak s svojim receptom

Poslovodni odbor ali pa jaz sam, nimamo namena predpisovati ali pa postavljati recepture, kako naj se naše članice organizirajo in prestrukturirajo. Lahko samo sodelujemo, svetujemo, pokažemo možne alternative, usmerjamo, lahko tudi povemo svoje mnenje. Poslovodni odbor pa je seveda lahko preciznejši v tistem delu, ki zadeva SOZD kot celoto, skupne funkcije na ravni sozda in vprašanja notranjih odnosov.

SOZD — simfonični orkester

SOZD naj bi se uveljavil kot nov tip organizacije, ki jo eden od teoretikov menagementa Peter Druckner primerja s simfoničnim orkestrom, kjer vrh usmerja organizacijo, člani te organizaci-

Glasilo je namenjeno na naslov:

Glasilo delavcev in združenih kmetov sozda
Mercator — Kmetijstvo Industrija Trgovina

Leto XXV Ljubljana, avgust-september 1988 št.: 8-9

je pa niso samo izvajalci ukazov, ki prihajajo od zgoraj, pač pa so vsak zase in skupaj ustvarjalni, tako da silnice delujejo istočasno v obeh smereh v enotno in ubrano celoto.

Lahko torej ostanemo velika organizacija, velik sistem, toda takšen, v katerem bodo tudi majhna podjetja s svojo ustvarjalno pobudo, pestrostjo in prilagodljivostjo gradila od spodaj navzgor.

Zadeve, ki se jih moramo lotiti

Najpomembnejše zadeve, ki se jih moramo lotiti :

1. Vsaka OZD naj oceni svoje mesto, svojo vlogo v svoji dosednji organiziranosti v delovni in sestavljeni organizaciji in predvidi svojo bodočo organiziranost kot jo vidi in želi sama z upoštevanjem svojih branžnih in poslovnih povezav.

Nova zakonodaja, vsaj v trenutni fazi osnutkov, opredeljuje delovno organizacijo kot samoupravno podjetje, kot osnovno programsko tržno celoto, primarno odgovorno za svoj razvoj in obstoj ter kot osnovni subjekt vzpostavljanja odnosov s svojim okoljem. Je torej osno-

vni gospodarski subjekt, torej tudi subjekt ustvarjanja in delitve dohodka, je torej sinteza upravljanja, dela in poslovanja. Model notranje organizacije je v domeni delovne organizacije tako kot jo narekuje interes interne ekonomike. Tudi urejanje delovnih razmerij je domena delovne organizacije — podjetja. To bo torej novo podjetje, ki še najbolj ustreza sedanji delovni organizaciji. Zato bo v organizacijskem smislu po novem še najmanj sprememb za sedanje enovite delovne organizacije.

Največ vsebinskih sprememb bo nastalo za sedanje delovne organizacije s temeljnimi organizacijami. Preobrazba sedanjih tozdov v ekonomske enote ne bi smela pomeniti nikakršnega šoka, saj ekonomska enota lahko kot tržni subjekt nastopa samostojno, čeprav ne bo več pravna oseba in čeprav zunanjim organizacijam, n.p. SDK, ne bo predlagala bilanc. To pomeni, da bo stopnja samostojnosti ekonomskih enot v posameznih delovnih delovnih organizacijah lahko zelo različna. Lahko bo povsem enaka sedanji, do različic, ki bodo odvisne od ureditve odnosov v delovni organizaciji.

Ceprav bodo sedaj bilanca, sredstva, akumulacija, amortizacija itd., sredstva podjetja (vse to velja za odnose navzven), stvar notranje organiziranosti v podjetju pa bo še naprej terjala čiste račune o tem, koliko je kdo ustvaril in koliko mu pripada, tako da moramo še bolj zagotoviti stimuliranje individualne uspešnosti. Kazalo pa bi upoštevati anonimen predlog, da bi namesto ekonomska enota morali najti bolj zvonec naziv, da bi bila ukinitve tozda v njegovem sedanjem pojmovanju psihološko manj pretresljiva.

Seveda so možne tudi drugačne rešitve, n.p. združitev več tozdov v enovito delovno organizacijo z zelo centraliziranimi poslovnimi funkcijami in pa preobrazba katerega od sedanjih tozdov v enovito delovno organizacijo — samostojno podjetje.

Če lahko kaj svetujem, mislim, da bi morali biti zelo restriktivni do pretvarjanja sedanjih tozdov v enovite delovne organizacije. Pri preoblikovanju ali preobrazovanju organiziranosti zasledujemo koncentracijo vsega, kar se je do sedaj kazalo kot multiplikacija razdrobljeno-

Miran Goslar: »Spreminjati navade in razvade v naši lastni miselnosti in navajenosti na način poslovanja in dela, v katerem smo bili toliko let, bo najtežje.« Na sliki: udeleženci seje poslovnega sveta.

Nadaljevanje na 2. strani

»DA« za preobrazbo vsega

Nadaljevanje s 1. strani

sti. Zasledujemo torej multiplikacijo ekonomskih učinkov in reproduktivne sposobnosti, ki lahko deluje le v večjih organizacijah. Za preoblikovanje sedanjega tozda v podjetje bi morali obstojati res zelo tehtni argumenti, n.pr. kjer gre za veliko branžno različnost in specifičnost, ki je v delovni organizaciji že doslej predstavljala povsem samostojno in rahlo povezano dejavnost. Vsekakor pa bodo problemi težji v tistih naših delovnih organizacijah, ki imajo svoje tozde v različnih družbenopolitičnih skupnostih. Vendar ne vidimo pravega smisla, da bi n.pr. v čisto trgovskih delovnih organizacijah, pa čeprav so tozdi teritorialno oddaljeni, pretvarjali sedanje tozde v nove delovne organizacije oziroma v nova podjetja.

Tudi tu nas mora voditi načelo, da moramo imeti kritičen odnos do vsega starega, toda tudi previdnost do novega. Sedaj je kritičnost zelo velika, toda prav to terja pretehtanost novih rešitev. Res je, da nas je Zakon o združenem delu ukelpal v toge rešitve, ki so nam preprečevale, da bi sproti spreminjali, toda če smo predolgo odlašali, se zavedajmo, da je sedaj nevarnost, da bi nas zavedla ne—učaknost. Preusmeritve, reorganizacije in prestrukturiranje lahko uspešno opravimo samo z razumnim, potrpežljivim, strpnim, ustvarjalnim, vztrajnim in poštenim delom in seveda postopoma.

Kakšen sozd, da bo simfonija zvenela ubrano

SOZD naj bi postal nekakšno združeno podjetje, po vsebini blizu holding družbam v kapitalizmu. Ali drugače rečeno — korporacija, združeno podjetje, ki naj ima svojo vlogo na področju razvojne politike in strategije, pri čvrstem reševanju skupnih zadev, ki so dogovorjene kot skupen interes delovnih organizacij. Odpirata se dve možnosti : dosedanja, da sozd nima nikakršnih svojih sredstev in nova, bolj dosledna, ki sledi spremembam, da sozd ustanavljajo članice z delom svojega poslovnega sklada, torej z delom kapitala po načelih mešane družbe. Odločitev o tem je prepuščena nadaljnjim razpravam. Druga različica nosi s seboj možnost oziroma predpostavko, da sozd, sedanja delovna skupnost sozda, ustvarja dohodek tudi s pridobitvenimi posli, česar po dosedanjem konceptu ni.

Vsem našim sedanjim članicam moramo dati možnost verifikacije članstva v sozdu. Vsak naj se torej izjasni, ali želi ostati v sozdu tudi v prihodnje. To pomeni, da ponovno verificiramo načelo prostovoljnosti članstva in zvestobe tudi v nadaljnjem poslovanju, seveda z oceno takšne nove vsebine odnosov v sozdu, kot si jo bomo začrtali. Eventuelna odločitev o ločitvi bo morala biti izvedena v skladu s sedanjimi določbami SaS o združitvi v SOZD MERCATOR — KIT, zlasti kar zadeva premoženjske, finančne in druge poslovne odnose s članicami sozda.

To pomeni, da odpiramo razpravo tudi o skupnih funkcijah oziroma zadevah skupnega pomena, ocenjujemo njihovo dosedanje delovanje in preverjamo, kako naprej. Skupne poslovne funkcije sozda so opredeljene v 12. členu SaS o združitvi v SOZD.

Poglejmo jih : skupno planiranje, skupno določanje in izvajanje poslovne politike, skupno uresničevanje razvojnih investicij z združevanjem sredstev, skupno opravljanje bančno kreditnih poslov, skupna zunanjetrgovinska dejavnost, skupna in enotna elektronska obdelava podatkov.

Dosedanje poslovanje je nesporno upravičilo nekatere poslovne funkcije, ki so se resnično pokazale kot stebri naših notranjih odnosov. Vendar jih treba renovirati, izčistiti in nekoliko modificirati njihovo vsebino. Predlagam naslednje :

1. skupna poslovna politika trženja
2. skupna razvojna politika
3. skupen informacijski sistem (plan, sistemske analize, obveščanje)
4. skupno opravljanje denarnih poslov (M—IB)
5. skupna zunanjetrgovinska dejavnost
6. skupna celostna podoba
7. solidarnost v smislu obrambe pred riziki

Če to primerjamo z dosedanjim 12. členom, je bistvena sprememba v tem, da verjetno ni več potrebe, da bi skupno planiranje in skupno in enotno elektronsko obdelavo podatkov opredeljevali kot skupno funkcijo.

Planiranje je pač samo opravljanje in uresničevanje skupnih funkcij, računalniška obdelava podatkov, pa naj bo organizirana na katerikoli ravni, pa je samo sredstvo za dobro delovanje informacijskega sistema, del za potrebe same delovne organizacije, del za potrebe vseh v sozdu.

Nesporna ostaja finačna funkcija združenega podjetja, pa naj gre za financiranje tekočega poslovanja ali pa za finančno podporo razvoja naših podjetij, najpomembnejša od skupnih funkcij.

Z ukinjivjo zakona o ugotavljanju obratnih sredstev so dani pogoji in možnosti, da modificiramo naš dosednji sistem združevanja sredstev za naložbe. Razmišljanja gredo v smer oblikovanja posebnega razvojnega sklada, ki naj bi predstavljali združeni kapital vseh članic sozda kot tudi sredstva sozda. Ekonomska moč vsakega podjetja naj bi bila tudi v prihodnje pravična in enakopravna osnova za združevanje teh sredstev.

Letni obseg združevanja naj bi znašal približno 10 % od dohodka, kot osnovo pa bi bilo najprimerneje določiti davčno osnovo A, s tem, da se kot vir za združevanje sredstev lahko uporabijo katerakoli likvidna sredstva članice. Kot vir torej ne bi bilo več nujno uporabljati amortizacije oziroma poslovnega sklada. Podjetja bi vedela le za svojo mesečno obveznost za združevanje v razvojni sklad, združevanje bi uredili z avtomatizmom bremepisov, ki bi jih izstavljala M—IB, podjetja pa bi se sama odločila, v breme katerih svojih sredstev bi to knjižila (možnosti : celotni prihodek, del obresti na depozite, dohodek, skladi). Združenih sredstev ne bi več obrestovali v korist članic, pač

pa bi se razvojni sklad, dokler ni uporabljen za naložbe, sam povečeval za obresti, tako da bi imeli možnost, da se sredstva razvojnega sklada v naložbah članic udeležijo v višjem odstotku kot doslej. Od našega dogovora je odvisno, kako bomo uporabljali sredstva razvojnega sklada. Ni nujno, da jih uporabljamo kot posojilo z valorizacijo in obrestmi. Vsekakor bi moral biti ta denar za investitorja cenejši kot katerakoli druga investicijska sredstva, največ morda samo s pribitkom revalorizacijskih obrestí, lahko tudi manj — morda tudi samo z obveznostjo nominalnega vračila glavnice (za posebej določene naložbe, pospeševanje posebej zanimivih in novih dejavnosti, kot sredstva, ki zmanjšujejo rizike, ki olajšujejo zagonske stroške, imajo lahko torej pomen nekakšne delne kompenzacije).

Ne glede na drugačen pomen razvojnega sklada sozda, bi se sredstva še naprej evidenčno vodila po članicah, da bi se vedno vedelo, koliko je kod vanj prispeval in koliko je iz njega dobil. Veljalo bi morda razmisliti, da članicam, ki v zaporedju več let niso ali pa ne bi uporabile sredstev sklada, priznamo posebno odškodnino, n.pr. v obliki dodatnih obresti na njene depozite pri M—IB oziroma znižanih obresti na likvidnostne kredite pri M—IB.

Za krepitev solidarnosti kot obrambe pred riziki, ki bodo v tržnem gospodarstvu še večji, bo potrebno kot drugi sklad sozda ustanoviti rezervni — rizični sklad z združevanjem vsakoletnega dela rezervnih skladov, ki jih oblikujejo članice oziroma podjetja. Primerno bi bilo 20 odstotno združevanje, ki bi ga izvedli v nekaj obrokih po vsakoletnem zaključnem računu. Ta sklad bi lahko zamenjal dosednji sklad za kompenzacije, služil pa bi seveda pokrivanju tistih izgub, ki naj bi jih skupno ocenili kot upravičene. Tudi ta sklad bi evidenčno še vedno vodili po članicah, čeprav bi šlo za združena in odstopljena sredstva v sklad sozda.

Cilj vseh sprememb je zasledovanje večje ekonomske sposobnosti naših podjetij, sedanjih delovnih organizacij, pa tudi sozda, seveda spet samo v tistih skupnih funkcijah, ki so kot takšne dogovorjene.

Celostno podobo uvrščam med zadeve, ki naj bi imele v prihodnje večjo težo. Različen odnos naših članic do te zadeve še ni čisto jase. Ali so te razlike posledica varčevanja pri stroških, ali pa občutka, da polno ime, ki vključuje tudi MERCATOR, blede sliko lastne organizacije. Modro seveda ravnajo tisti, ki se zavedajo, da pripadnost veliki in renomirani firmi dviga uspeh, ugled in image tudi njenim delom.

Spreminjanje ne more spregledati tudi kadrovske funkcije. Od predvidene zakonodaje je ovisno, koliko bomo sodelovali tudi v kadrovskih zadevah. S tem, da bo odločitev o direktorju izključna pristojnost delavskih svetov, bi se mi v integracijskih oblikah podjetij zdelo primerno in pomembno, da direktorje podjetij sopotruje tudi delavski svet združenega podjetja. Med pomembne skupne zadeve v združenem podjetju štejem tudi delitev dohodka in osebni dohodkov.

Zrcalna slika združenega podjetja

3. Organizacija delovne skupnosti sozda bi se morala bolj dosledno prilagoditi novo opredeljenim skupnim funkcijam, enako pa tudi sestav poslovnega odbora.

V sektorju za trženje se združujejo vse tiste službe, ki usmerjajo in bdijo nad blagovnimi tokovi, pa naj gre za nabavne ali prodajne, za tokove med trgovino in proizvodnjo, med trgovino in trgovino. Tudi propagandna dejavnost sodi v to službo.

Iz že povedanega izhaja, da v bistvu opuščamo branžno načelo organizirani delovne skupnosti, kar bi se še posebej moralo odraziti pri izvajanju skupne razvojne politike. Prihodnji razvojni sektor in ustrezni podpredsednik za razvoj bi prevzel del funkcij sedanjih sektorjev za kmetijstvo in za industrijo, pa seveda tudi razvojna vprašanja ostalih dejavnosti. Tako bi v razvojnem sektorju ustvarili neke vrste servis za razvojna vprašanja naših organizacij, pa naj gre za pomoč pri oblikovanju projektnih teamov, pri odločitvah o razvojnih programih, tehnoloških informacijah, pri pripravi naložb, tržnih analizah, dokumentaciji, tehnični pomoči, itd. Vse to seveda v tistem delu, ki ga sicer ne opravlja bodoči Tehnin tozd Investa—Inženiring.

Sektor, ki bo pokrival informacijski sistem, naj bi združeval vse tiste delavce, ki delajo na vprašanjih splošnega ekonomskega pomena, ekonomskega sistema, plana, analiz, obveščanja in dela sedanjega sektorja za AOP, tu pa predvsem kadri, ki delajo na razvoju informacijskega sistema.

Navedeni trije sektorji, vsak s svojim podpredsednikom — sektor trženja, sektor razvoja in sektor za informacijski sistem, bi sestavljali glavno jedro služb v delovni skupnosti. Poleg njih pa še tajništvo poslovnega odbora, v katerega bi se vključila tudi pravna služba splošnega tipa in sektor splošne službe s knjigovodstvom, ki omogoča normalno delovanje delovne skupnosti.

Samo po sebi se razume, da sta nosilca opravljanja skupnih denarnih poslov in skupne zunanjetrgovinske dejavnosti Mercator—Interna banka in Mercator—Mednarodna trgovina. Če bodo predpisi to omogočili, bi veljalo razmisliti o združitvi delovnih skupnosti sozda in interne banke v eno delovno skupnost. Iz predpisov bo razvidno, ali delavci delovnih skupnosti sozdov in internih bank nujno oblikujejo delovno skupnost, ali pa vsi skupaj tvorijo združeno podjetje za opravljanje skupnih funkcij.

Vsekakor bi sedanjo delovno skupnost lahko zmanjšali za del delavcev, ki danes delajo v pravni službi, za delavce, ki delajo v sitotisku in za del čisto administrativnega osebja. Nova pravna pisarna in sitotis bi se na principu pogodbe o franšizi lahko razvili v dve samostojni podjetji, ki bi lahko uporabljali prostore in delovna sredstva sozda, vendar z lastnim financiranjem.

S spremembami v organiziranosti delovne skupnosti sozda lahko začnemo že v prihodnjem letu, ko se izteče (aprila) sedanji mandat poslovnega odbora. Vsekakor se bo morala njena organiziranost dosledno prilagoditi skupnim poslovnim funkcijam.

S povedanim je povezan tudi problem financiranja delovne skupnosti, ki je vsako leto, ob

sprejemanju plana, tudi predmet določene kritike.

Možnosti za spremembe na tem področju so naslednje:

— lahko ohranimo dosednji sistem, ki ga predstavlja enotna prispevna stopnja na dohodek

— lahko pa financiranje razdelimo po virih in namenih n.pr. takole :

1. prispevna stopnja iz dohodka za vse službe sozda, razen za sektor trženja in razvoja. Tu je možnost, da prispevek iz dohodka z a sozd razdelimo v dva dela: v manjši pavšalni znesek, ki ga v enaki višini plačuje vsaka delovna organizacija in drugi del, ki se plačuje v odstotku od dohodka

2. sektor trženja bi se financiral iz dela razlike v ceni trgovskih organizacij in zadrug, iz dela dohodka, ki ga proizvodne organizacije ustvarijo z interno realizacijo med podjetji v sozdu in pri prodaji izven sozda, če pri tem sodeluje sektor za trženje, delno pa bi se financiral tudi iz superabatov.

Razvojni sektor bi se lahko financiral iz dela sredstev razvojnega sklada in iz zaračunanih storitev pri naložbah naših članic.

Te ponujene spremembe prinašajo nekoliko drugačno razporeditev stroškov za pokrivanje dejavnosti sozda, bolj so povezane s tem, koliko so posamezni sektorji sozda s svojim delovanjem pomagali pri ustvarjanju dohodka naših organizacij.

Sodelovanje družbenega in zasebnega kapitala

S pluralizmom lastninskih odnosov, ki ga odpiramo z ustavnimi spremembami, bo treba iskati in razvijati nova pota sodelovanja s privatnim sektorjem.

Treba se je zavedati, da bo šel proces uveljavljanja privatnih podjetij naprej, pri čemer bo treba premagati odpore proti temu. Čeprav bo šlo v mnogih primerih za konkurenco mnogim našim dejavnostim, bo to potrebno sprejeti kot sestavni del sistema. Celo več, med oblikami sodelovanja in spodbujanja privatnega sektorja se ponujata predvsem dve možnosti.

— da se naša podjetja udeležujejo kot delničarji pri privatnih podjetjih, zlasti pri ustanavljanju malih podjetij z mešano lastnino

— da razvijamo sistem franšize, pri čemer mislim na predajanje določenih naših obratov, zlasti iz kmetijstva, gostinstva in trgovine na pogodbeni osnovi v privatni sektor, pri tem vezemo ta nova podjetja na sodelovanje z našimi proizvajalci, grosisti in drugimi. Nekatere naše organizacije, ki so razvile kooperantske odnose, imajo že precej izkušenj, na podlagi katerih bodo lahko naprej razvijale nove oblike sodelovanja. Zadolžili bomo našo pravno službo, da pripravi elemente pogodb o franšizi.

S Klubom Mercator smo že nabrali nekaj izkušenj, pa tudi nekaj zaupanja, tako da lahko nadaljujemo z razmišljanjem o razvoju tega sistema. Morda pretvorimo obrestno mero nad letom dni v udeležbo na dobičku (morda samo za zneske nad določenim minimumom), ali pa morda te višje obresti izplačali z emitiranimi delnicami, kar bi pomenilo začetek udeležbe privatnih sredstev v kapitalu naših podjetij.

Sicer pa sploh velja razmisliti o možnosti, da vsakoletno aku-

mulacijo, ki jo predstavlja vnos v poslovni sklad podjetja, razdelimo delavcem in kmetom kot njihove delnice. To bi pomenilo začetek rasti privatnih sredstev naših delavcev v kapitalu podjetja in povečalo interes ne samo za plače pač pa tudi za akumulacijo.

Ne samo lupina, tudi vsebina

Bilo bi zelo narobe, če bi vse, kar bomo spremenili, omejili ali reducirali le na organizacijske spremembe.

Glavni udar našega razmišljanja mora biti v večji sposobnosti odzivanja na izzive tržišča. Tega je že sedaj precej, morda največ v naših industrijskih in servisnih organizacijah, ki uveljavljajo nove izdelke, nove tehnologije, modernizacije. Vsako naše proizvodno podjetje mora imeti razvojne načrte za nekaj let naprej in razvojne zamisli za nadaljnjih nekaj let.

Razmere pri naših trgovskih pa tudi gostinskih organizacijah so različne. Med njimi so v poslovnosti uspešnosti tako velike razlike, da so kadrovske razloge očitni. Premalo je ambicij, zadovoljstvo je s povprečnostjo. Razen v Ljubljani, imamo v naši trgovini še vedno preveč zaposlenih, sicer pa velja za vse, da so specialna ponudba, stalne posebne akcije in približevanje potrošnikom, iskanje novih prijemov in zamisli, akcijske prodaje, prodaje z različnimi popusti, ki jih je zunanji trgovinski svet vreden in si jih sproti izmišlja, še vedno nezadostne.

Kmetijstvo bo slejkoprej še najbolj v težavah. Po svoje k temu prispeva tudi dejstvo, da so kmetijski kadri navajeni na pomoč države, ki bo sicer vedno potrebna, ne sme pa to biti izgovor za lastno premajhno iznajdljivost in delovanje.

Omenil sem že, da bomo dokončne odločitve o potrebnih spremembah lahko sprejeli šele tedaj, ko bo znana vsa nova zakonodaja. Če bo res prišlo do sprostitve zakonskih in administrativnih omejitev, ji mora slediti tudi sprostitve ustvarjalnih pobud, vznemirjenje iz zaspasnosti. Toda k ustvarjalnosti ne moremo samo pozivati, vanjo bomo morali biti prisiljeni, tudi s strahom pred izgubo posla, tudi z nujnostjo stalnega strokovnega usposabljanja, pa seveda z večjimi materialnimi spodbudami. Tako prestrukturiranje ne bo samo sebi namen, pač pa predvsem proizvodnja novitet in razvijanje podjetniškega duha.

Priprava na problemsko konferenco

Razmišljanja predsednika poslovnega odbora, ki so jo obogatila tudi razmišljanja nekaterih udeležencev seje poslovnega sveta, predstavljajo okvirna izhodišča za razprave na posebni problemski konferenci v sozdu. Konferenca bo namenjena izmenjavi pogledov na vlogo in položaj tako delovne kot sestavljene organizacije v uresničevanju gospodarske in politične reforme. Priprava videnj svojega položaja je domena delovnih organizacij. Izziv vsem skupaj in vsakemu posebej. Vsak naj ga sprejme, se v njem potrdi, ali pa...

Je bil, pa ni bil...štrajk

Andrej Dvoršak

Delavci govorili — direktor molčal

Čeprav velik, tudi Mercator glede štrajkov, ni izjema. Kdaj pa kdaj se kdo zanje odloči, skoraj vsi doseđanji so bili dokaj mirni in so se končali brez posebnih pretresov. Med zadnjimi, ki so štrajkali oziroma izsilili izreden zbor delavcev, so bili delavci tozda Preskrba iz Idrijske delovne organizacije Mercator—Rudar.

Vse skupaj se je začelo v sredo, 17. avgusta, ko je nekaj skladiščnih delavcev in šoferjev prekinilo delo in zahtevalo izredni zbor delavcev. Razlogi: nizki osebni dohodki in globji, na samem zboru pa zahteve neartikularne. Posebnost te prekinitve dela je bila tudi v tem, da so o njej poročala sredstva javnega obveščanja, kar v preteklosti ni bil običaj.

Preden opišemo štrajk, je prav, da pobjže spoznamo kolektiv Mercator—Rudarja. Delovna organizacija ima tri temeljne in delovno skupnost skupnih služb. Tozđ Univerzal se ukvarja z maloprodajo, Preskrba je grosist, Javornik pa se ukvarja z gostinstvom.

Tozđ Preskrba ima le 35 delavcev in sodi med tiste tozde, ki praktično sami zase ne morejo obstojati. Kot grosist, predvsem z živilskim blagom, oskrbuje trgovine tozda Univerzal, ta pa nabavlja blago še v Mercatorjevem Blagovnem centru in Nanosovih skladiščih.

Osnova za nagrajevanje v tozdu je doseže promet. Pa kaj, ko zakon tega ne upošteva in kljub višjemu prometu, plač niso mogli popraviti. To je dejstvo. Še posebej če se primerjajo s plačami

Če pogledamo še povprečne osebne dohodke za julij, ugotovimo, da je bil v tozdu Preskrba 456.365 din, v Univerzalu 469.955 din, Javorniku 422.297 in delovni skupnosti skupnih služb 489.908 dinarjev. Polletno povprečje je podobno, le da je znašalo za celotno delovno organizacijo okrog 380.000 dinarjev.

Te nizke plače in morda še neurejeni odnosi v kolektivu so delavce pognale na cesto, bolje rečeno na dvorišče.

Ko so ob pol enih popoldne začeli s sestankom, jim je direktorica delovne organizacije Ivanka Leskovec povedala, da lahko osebne dohodke izplačajo le skladno z zakonom. Brez dlake na jeziku jim je, vsaj tako je razbrati iz zapisnika, povedala vse, kar vpliva na višino njihovih plač, tudi to, da imajo slabo organizacijo dela in da v tozdu ni prave delovne discipline.

Dvom v polletno bilanco

Kadar pa spregovorijo čustva, imajo argumenti majhno težo in delavci so podvomili v polletni obračun. Zato so se do govorili, da bodo zbor ponovili, na katerem bodo še enkrat premlili po-

ganizacije sindikata Darko Viler je bil pripravljen odgovoriti na nekaj vprašanj. Povedal je, da štrajka ni organiziral niti vodil sindikat, da pa je na zboru delavcev le posredoval njihove zahteve in stališča. Tudi osnovna organizacija sindikata se v času med obema zboroma ni sestala in sprejela lastnih stališč. "Je pač toliko dela, da se vsega ne da narediti", je dejal Viler. Poudaril je, da se polovica kolektiva zaveda težavnega položaja in tudi tega, da s štrajkom ne boodo nič dosegli, druga polovica pa seveda misli drugače. Sicer pa je vsakega 15. ogenj v strehi, ki pa se kasneje umiri.

Kaj več ni utegnil povedati, ker se je začel nov zbor delavcev, ki ga je moral voditi.

Približno dvajset ljudi se je zbralo v premajhni sobi, med njimi tudi sekretar občinskega sindikalnega sveta Ivan Šuligoj in močno zastopstvo delovne organizacije Mercator—Rudar.

Po nekaj neumestnih uvodnih pripombah iz množice, se je zbor začel zares. Računovodja delovne organizacije je še enkrat pojasnil polletne poslovne rezultate, še pred tem pa je poudaril, da zbor delavcev, na katerem so jih potrjevali, ni bil sklepčen in da je to tudi razlog za slabo obveščenost posameznikov.

Nemočni so sedeli in tuhtali, kako bi le našli pot do večjih plač. V razpravo so se vključevali posamezniki, večina je nemo poslušala. Tudi direktor tozda Danilo Leban, ki je nasploh zelo redkobeseden. Le dva ali tri stavke smo slišali iz njegovih ust, čeprav je bil sestanek dolg nekaj ur...

Tako je polemika tekla med delavci in direktorico Leskovecovo in predstavnikom občinskega sindikata. Vse skupaj pa je izzvenelo kot pogovor gluhih.

Padali so tudi ostri očitki na račun Preskrbe. Direktorica Ivanka Leskovec je kar naravnost povedala, da bodo morali delati drugače, če bodo hoteli preživeti težke čase. Lani so morali v tozdu odpisati kar za pol milijarde blaga, letos pa je delavska kontrola že predlagala odpis blaga, ki je vreden 700 milijonov. Vse to gre na račun dohodka tozda. Nesporo je, da delavci premalo pazijo na blago, da so kraje običajen pojav, da ni pravega odnosa do blaga in dela. Temu se pridružuje še slaba organizacija in nič boljše vodenje. Razultat pa je, karšen je. Zahtevala je, da se v tozdu odpre bife, da se ne bo dogajalo to, kar se zdaj, da delavec preprosto vzame steklenico v skladišču, si jo odpre in jo odvrže. Podobno je tudi z ostalim blagom...Tudi ni reda pri dobavnih, saj nihče ne kontrolira, kaj je na kamionu in kaj gre iz skladišča.

Takšnih in podobnih očitkov je bilo kar precej, vsi upravičeni. Vendar tudi delavci tozda niso ostali dolžni direktorici. Glasno so povedali, da bi bilo po njihovem mnenju najbolje, da se delovna skupnost skupnih služb takoj ukine, ker je pač ne potrebujejo, da naj se ukine šoferska norma, da niso zadovoljni s težakim delom, slabo prostorsko ureditvijo trgovin.

Na to, da so nekoč že delali brez norme in da so nekateri lenarili, plače pa so bile ta vse enake, so kajpak že pozabili. Pozabili so tudi na to, da imajo pravilnik o osebnih dohodkih povzet po vzoru Mercator—Blagovnega centra.

Skratka, radi bi višje plače, toda kako spremeniti zakoreninjenenave, ki vplivajo na dohodek...

Na koncu zbora je spregovoril direktor Leban in menil, da bi bilo potrebno za četi bolje delati in odpravljati lastne napake, kajti samo to je osnova za višji dohodek in boljše osebne dohodke. S tem je bil izreden zbor tudi končan.

Zanašanje na rešitve od zunaj

Ko sem odhajal, sem imel občutek, da na zboru niso rešili niti enega od številnih načetih vprašanj. Vse premalo je bilo pripravljenosti za odpravljanje lastnih napak in vse preveč so se zanašali, da bo njihove probleme rešil nekdo drug, odd zunaj.

No, morda bo del problemov skopnel z združitvijo v enovito delovno organizacijo, če bo seveda uspel referendum, ki je napovedan za 15. septembra. Enovita delovna organizacija bi bila za Mercator—Rudar pravi balzam, saj bi tako bolj racionalno posloval in zmanjšal režijske stroške na minimum, poleg tega pa bi nedvomno lahko povečali delovno disciplino in izboljšali organizacijo dela, ki sta med poglavitnimi vzroki za slabše rezultate.

»Kšeft« stoji, mi pa kar štrajkamo. Siliti se ne damo, pa tudi o štrajku se z novinarjem ne pogovarjamo.

uspešnejših industrijskih organizacij v Idriji, kjer so plače višje za 20 do 30 odstotkov. V primerjavi z ostalimi v delovni organizaciji pa so povsem normalne. Za julij je v Preskrbi najvišji osebni dohodek dobil direktor tozda — 685.020 dinarjev, šofer je dobil 596.200 din, viličarist 456.330 din in režijski delavec komaj 354.920 dinarjev. Vendar to ni bil najnižji osebni dohodek, ki je bil izplačan v Rudarju. Čistilka v tozdu Javornik je dobila komaj 337.850 dinarjev.

ročilo in rezultate polletnega poslovanja in ugotovili ali morda le ni kje še kakšna možnost za povečanje plač.

Na ponovljenem zboru v Preskrbi, pa sem imel občutek, kot da se štrajk še vedno nadaljuje. Kakšnih osem delavcev je sedelo v skladišču na zabojih in se pogovarjalo o plačah. Toda, tisti hip, ko so zagledali fotoaparata, so se razbežali kot miši. Tudi o štrajku niso hoteli kaj več povedati. Le predsednik osnovne or-

Zakon nam je ukradel solde

Kar je povedal računovodja je bilo vse lepo, a prepričan sem, da na koncu marsikomu ni bilo jasno, za kaj pravzaprav gre. Naš obračunski sistem je za povprečnega delavca povsem nerazumljiv in računovodske govorice, pa če je še tako preprosta, človek pač ne razume. Zato so na koncu računovodje razlage preprosto ugotovili, da jim je solde ukradel zakon.

Poslovni rezultati januar – junij 1988

E L E M E N T I	v 000 din		
	J A N U A R 1987	J U N I J 1988	Indeks
1. CELOTNI PRIHODEK	443.603.648	1.179.870.528	266
- prihodki od obresti	1.436.945	6.083.770	423
2. PORABLJENA SREDSTVA	385.374.818	1.026.109.316	266
- materialni stroški	78.571.458	216.509.661	276
- stroški amortizacije	7.351.408	17.429.869	237
- revalorizacija amortizacije	1.467.072	2.794.174	190
- revalorizacijski odhodki	12.400.791	31.082.315	251
- revaloriz. odh., ki niso nadomeščeni	83.959	239.637	285
- nabavna vred. prod. blaga	287.254.495	763.590.545	266
3. DOHODEK	58.351.864	153.761.210	264
- obvez. neodv. od velikosti doh.	4.402.374	20.007.973	454
- obresti	961.038	10.339.097	1.076
- obvez. odv. od velik. doh.	12.690.477	21.203.696	167
4. ČISTI DOHODEK	41.242.230	130.673.776	317
- del ČD za BOD iz živega dela	31.495.534	90.705.126	288
- del ČD za BOD iz naslova gosp.	30.026	1.611.718	5.368
- del ČD za skupno porabo	1.638.230	3.820.167	233
- del ČD za poslovni sklad	6.093.448	13.865.022	228
- del ČD za rezervni sklad	1.965.862	4.874.920	248
- del ČD za krit. izg. dr. OZD	-	-	-
5. AKUMULACIJA	8.242.137	19.422.327	236
6. SREDSTVA ZA REPRODUKCIJO	14.126.473	34.058.021	241
7. TEKOČA IZGUBA	399.535	3.355.894	840
8. TERJATVE DO KUPCEV	60.541.140	181.053.025	299
9. OBVEZNOSTI DO DOBAVITELJEV	73.045.406	188.175.945	258
10. ZALOGE	91.457.523	224.986.276	246
11. KREDITI ZA OS	9.105.641	20.554.556	226
12. DOLGOROČ. KRED. ZA OBR. SRED.	9.928.271	18.939.686	191
13. KRATKOROČ. KRED. ZA OBR. SRED.	33.986.600	94.801.643	279
14. POVPREČNO ŠTEVILO ZAPOSLENIH	19.176	19.621	102
15. POVPR. UPORAB. POSL. SRED.	280.547.682	617.772.717	220

K A Z A L C I

1. REVAL. ODHOD. V POR. SRED. - %	3,23	3,05	94
2. DOHODEK NA DELAVCA (v 000 din)	3.043	7.837	258
3. DOH. V PRIM. S POVP. POS. SR. - %	20,79	24,08	120
4. STOPNJA AKUM. SPOSOB. - %	2,93	3,14	107
5. AKUM. V PRIMER. Z DOH. - %	14,12	12,63	89
6. OD IN SSP DELAVCA (v din)	1.729.440	4.899.860	283
7. STOPNJA REPR. SPOSOB. - %	5,03	5,51	110
8. ČISTI OBR. OD DEL. (v din)	189.478	448.646	237

Vsak zaposleni v sozdu je v tem obdobju ustvaril 60.133 tisoč dinarjev celotnega prihodka, 7.837 tisoč dinarjev dohodka in 990 tisoč dinarjev akumulacije. Vseh zaposlenih nas je bilo 20.150 delavcev.

K ustvarjenemu dohodku so trgovci na drobno prispevali 34,9 %, trgovci na debelo 16,7 %, industrijski delavci 16 %, kmetijski 14 %, zunanjetrgovinski 7 %, delavci delovnih skupnosti 5,8 %, v storitvenih dejavnostih 3,3 % in delavci v gostinstvu in turizmu 2,3 %.

Del dohodka, ki ga delavci namenjamo za vse druge potrebe izven svojih organizacij, je v primerjavi z lanskim obdobjem narasel za 185 %, del, ki pa nam ostaja, pa le za 153 %.

Sredstva za osebne dohodke smo vse članice sozda razporejale in delile v skladu z zakonskimi omejitvami. Povprečni osebni dohodki delavcev našega sozda zaostajajo za republiškim povprečjem osebnih dohodkov v gospodarstvu SRS za 6,5 % oziro-

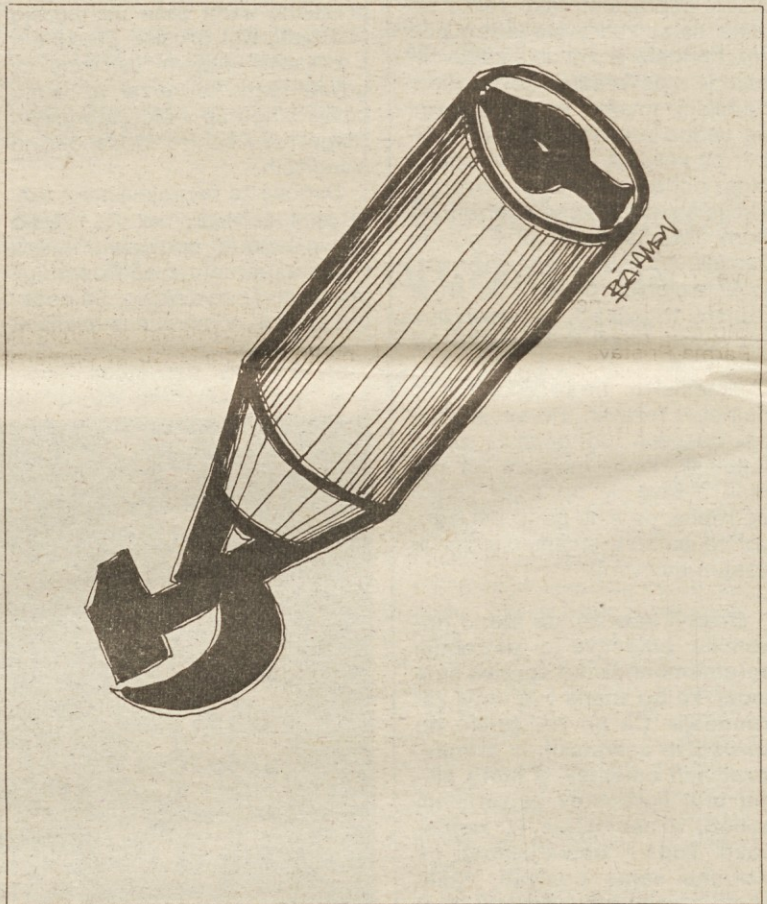
ma za absolutno razliko 31.325 dinarjev. Realno pa so naše plače za 13,3 indeksne točke nižje od lanskih v prvem polletju.

Razveseljiv je podatek, da o akumulaciji 19,4 milijarde dinarjev. Dosežena akumulacija je le za 1 % nižja od celotne akumulacije v letu 1987. Stopnja reprodukcijske sposobnosti pa se je od lanske 5,03 % povečala na 5,51 %.

Izgube : 3,3 milijarde dinarjev smo jih pridelali, lani le 400 milijonov din. V slovenskem merilu smo k izgubam prispevali 1,2 %, v doseženem celotnem prihodku sozda pa izgube predstavljajo le 0,3 %.

V primerjavi z gospodarstvom SRS v bistvenih kazalcih poslovne uspešnosti, smo boljši – pri celotnem prihodku za 10 indeksnih točk, pri rasti dohodka smo enaki, rast akumulacije in sredstev za reprodukcijo pa je bila za 5 indeksnih točk hitrejša.

Absolutne številke velikanske – kakšne pa naj bi bile ob gigantski inflaciji?

POSLOVANJE SORODNIH SOZD V SRS V I. POLLETJU 1988

E l e m e n t i	v mio din															
	GOSPODARSTVO SRS		MERCATOR		MERX		EMONA		TIMA		ABC POMURKA		TIMAV		HMEZAD	
	Ind		Znesek	% Ind	Znesek	% Ind	Znesek	% Ind	Znesek	% Ind	Znesek	% Ind	Znesek	% Ind	Znesek	% Ind
Celotni prihodek	256		1.179.870	100 266	365.329	100 247	556.260	100 266	500.528	100 260	649.679	100 242	214.907	100 243	255.530	100 299
Porabljena sredstva	253		1.026.109	87,0 266	310.078	84,9 245	467.049	84,0 262	422.557	84,4 257	558.817	86,0 237	165.460	77,0 232	219.815	86,0 302
- amortizacija	230		17.429	1,5 237	4.211	1,2 247	10.745	1,9 232	7.405	1,5 217	13.262	2,0 244	7.200	3,4 286	6.233	2,4 272
Dohodek	264		153.761	13,0 264	55.251	15,1 262	89.212	16,0 286	77.672	15,5 274	90.807	14,0 279	49.446	23,0 290	35.715	14,0 281
Čisti dohodek	279		130.674	11,1 317	42.064	11,5 286	62.203	11,2 300	54.936	11,0 292	65.725	10,1 297	28.473	13,3 284	23.560	9,2 308
B O D	291		92.317	7,8 293	34.475	9,4 302	54.869	9,9 308	44.615	8,9 307	52.792	8,1 299	30.071	14,0 284	22.004	8,6 310
Akumulacija	231		19.422	1,7 236	6.154	1,7 231	10.352	1,9 251	8.238	1,7 261	11.340	1,8 264	6.571	3,1 343	1.519	0,6 181
Izguba	232		3.355	0,3 840	66	- 103	4.668	0,8 205	2.984	0,6 497	517	0,1 36	8.169	3,8 327	580	0,2 -
K a z a l c i																
Povpr.mes.NOD/del.	496.158	-	448.646	237	443.935	241	448.785	245	439.979	246	434.697	242	450.420	233	520.519	248
Dohodek/delavca - 000	8.434	264	7.837	258	7.512	257	7.405	279	7.833	271	7.615	278	8.223	310	8.147	284
Delež akum. v doh. - %			12,6	89	11,1	89	11,6	88	10,6	96	12,5	95	13,3	118	4,3	65
Akumul./PUPS - %	2,8	108	3,1	107	3,0	117	2,3	100	2,8	113	2,4	109	2,2	137	0,9	72
Sr.reprod./PUPS - %	6,1	109	5,5	110	4,8	122	4,4*	102	4,9	54	5,3	106	4,7*	127	4,6	98

Iz glasil članic

Reorganizacija da, toda kakšna?

V peti številki Poročevalca, ki izhaja v krškem Agrokombinatu, je objavljen obširen prispevek o dogajanju na zasedanju delavskega sveta kombinata, ki je obravnaval zasnove in predloge za spremembo organiziranosti delovne organizacije. Že v eni od prejšnjih številk časopisa Mercator smo odprli strani za obveščanje o dogajanju v tej organizaciji. Od takrat pa tečejo dogodki tako, kot jih je videl in zapisal urednik Poročevalca Jože Černoša.

Na prejšnjem zasedanju delavskega sveta kombinata je bila ustanovljena posebna komisija za oblikovanje predlogov za spremembo organiziranosti delovne organizacije. Oblikovala je naslednje predloge:

1. Organiziranost delovne organizacije se ne spremeni, razen v delu, ki ga zahtevajo spremembe zakona o združenem delu,

2. Delovna organizacija se preimenuje v Kmetijsko zadrugo ter v svojem sestavu organizira temeljne organizacije družbene kmetijske proizvodnje,

3. Delovna organizacija se preimenuje v kmetijsko zadrugo in posluje kot enovita zadruga,

4. Agrokombinat se organizira tako, da ima v svojem sestavu 2 temeljni organizaciji, in sicer:

A. TOK Kmetijstvo, trgovina, storitve in TOZD Kmetijstvo (vsi sedanji tozdi družbene proizvodnje)

B. več teritorialno organiziranih temeljnih organizacij kooperantov in TOZD Kmetijstvo

5. Agrokombinat se organizira tako, da ima v svojem sestavu 3 temeljne organizacije:

A. TOK, TOZD Trgovina, storitve, TOZD Kmetijstvo

B. TOK Kmetijstvo, Trgovina, Storitve, TOZD Kmetijstvo, TOZD Farma Pristava

6. Agrokombinat spremeni ime, si nadene novo (na podlagi razpisa), ter se funkcionalno organizira po eni od navedenih različic (razen različic, navedenih v točkah 2 in 3)

7. Tozdi Sadjarstvo, Vinogradništvo—kleti in Poljedelstvo—meso oblikujejo novo enovito delovno organizacijo, TOK Kmetijstvo, Trgovina, Storitve pa se organizira v zadrugo.

Komisija je predloge oblikovala na osnovi naslednjih meril:

— Mercator—Agrokombinat bi moral ostati kot celota

— število temeljnih organizacij se ne sme povečati

— zagotovljeni morata biti načeli funkcionalne organiziranosti in učinkovitosti delovne organizacije

— zahteva kmetov po večji samostojnosti in vplivu na predelavo.

Na podlagi teh meril se je komisija odločila podpreti naslednji različici predlogov:

1. Dosedanja organiziranost Agrokombinata se ne spremeni — v dobro temu predlogu govori dosedanja dosledna strokovna organiziranost sedanjih temeljnih organizacij in primerna

razpršenost samoupravnega odločanja in ugotavljanja dohodka

2. Agrokombinat se organizira z dvema temeljnima organizacijama: temeljna organizacija kooperantov in TOZD Kmetijstvo. Po tej različici organiziranosti bi zmanjšali del stroškov poslovanja, bolje izkoristili del nove opreme in smotrneje usmerjali naložbe. Farma Pristava bi morala imeti v temeljni organizaciji Kmetijstvo poseben status.

Komisija je proučila tudi sedanjo organiziranost delovne skupnosti skupnih služb Agrokombinata. Ugotovila je, da bo prihodnja organiziranost odvisna od organiziranosti same delovne organizacije, ne glede na to pa je komisija priporočala: več reda pri delu dela delavcev delovne skupnosti, opravljanje dela v skladu z deli in nalogami, določenimi v aktih, spremembo v financiranju delovne skupnosti (plačila po opravljenih storitvah in ne več s proračunsko stopnjo), spremembo v metodah in načinu dela komercialnega in plansko—analitskega sektorja.

Pri svoji osrednji nalogi komisija ni mogla spregledati nekaterih ostalih problemov: likvidnosti delovne organizacije, omejevanje naložb, sodelovanje med poslovnimi delavci in finančno službo, improvizacij in nespoštovanje na področju organizacije in delitve dela in fluktuacije stro-

kovnih kadrov. Predvsem pa je komisija menila, da se je treba reorganizacije lotiti strpno — ta naj bo odraz potreb ne pa kampanjskega odločanja.

Delavski svet je obravnaval še dve zanimivi zadevi, ki sta popestrili zasedanje: zahtevo lokalnega odbora Slovenske kmečke zveze in predlog za razpis del in nalog direktorja Agrokombinata. Kmetje so zahtevali samostojno kmetijsko oziroma kmečko zadrugo z enim kmetijsko oskrbovalnim centrom oziroma odkupnim skladiščem, izstop Agrokombinata iz sozda Mercator, delitev zadrugne lastnine in bojkot referendum o spremembi organiziranosti Agrokombinata, če zahteve ne bodo upoštevane.

"Takšne nepopustljive besede (ultimati) in zahteva po kadrovskih spremembah od zunaj (SOZD MERCATOR—KIT), so pravzaprav bombe, ki samo ovirajo delo komisije za reorganizacijo delovne organizacije in postavljajo pred delavce in kmete kup ovir (ruševin), iz katerih bo težko skrbati primerno — učinkovito celoto, ki bo kot firma skrbela za nemoteno pridelavo hrane v občini Krško.

Če upoštevamo še izredno težke gospodarske razmere, ki izhajajo iz sistemskih in notranjih slabosti, kar je pokazal tudi pol-

letni obračun in poleg tega še katastrofalna spomladanska pozeba, ki nam je vzela za več kot 1.200 milijard dinarjev pridelkov in katastrofalno sušo, ki je prizadela večino poljščin, potem bomo morali biti bolj strpni in z razumom iskati poti za boljše in smotrnejše gospodarjenje v razmerah kakršne pač so.

Združeni, z enotno zastavljenimi rešitvami (kmetje, tozdi, delovna skupnost, občina in porabniki) bomo, v to sem prepričan, premagali vse ovire, premagali togo miselnost, da je kmetijstvo preskrbovalna veja gospodarstva, na katero lahko obesijo kar hočejo.

Oblika združevanja torej (po moji oceni) ni pomembna, pomemben je odnos združenih enot v celoti, ki se v tem primeru imenuje Mercator—Agrokombinat Krško s temeljnimi organizacijami."

Takole zaključuje razmišljanja o zasedanju delavskega sveta Agrokombinata urednik Poročevalca Jože Černoša.

V tej številki Poročevalca je objavljen tudi pogovor z Matjažem Falknerjem, vodjo prašičje farmi na Pristavi. Pogovor odkriva mnoge boleče točke — te bodo za farmo aktualne še nekaj časa, zato bomo ta pogovor objavili v naslednji številki Mercatorja.

Škoda zaradi pravovernosti

Andrej Dvoršak

Reorganizacija Mercator — Rudarja

Že pred leti so v Mercator—Rudarju živele pobude, da bi se tozdi združili v enovito delovno organizacijo, vendar so jih pravoverni občinski možje zatrli v kali. Tako je Rudar živilaril naprej, razdeljem na tozde in delovno skupnost skupnih služb. Danes na občini ni več pravovernikov, ki bi posegali v organizacijske probleme ozdov, pa tudi časi so drugi. V Rudarju zato pripravljajo referendum o združitvi v enovito delovno organizacijo. V njej, tako pričakujejo, bodo z nižjimi stroški poslovali bolje.

"Reorganizacija — združitev v enovito delovno organizacijo, je pogoj za zmanjšanje (predvsem) režijskih stroškov in za učinkovitejše organiziranje, ki naj bi se odrazilo v poslovnih rezultatih," nam je dejala Rudarjeva direktorica Ivanka Leskovec, v času, ko so referendum šele pripravljali.

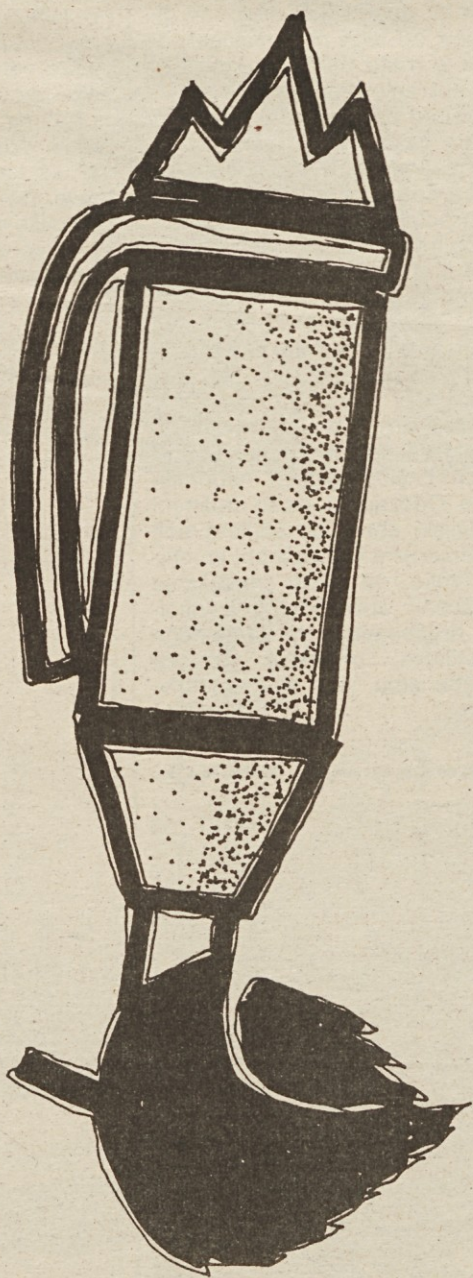
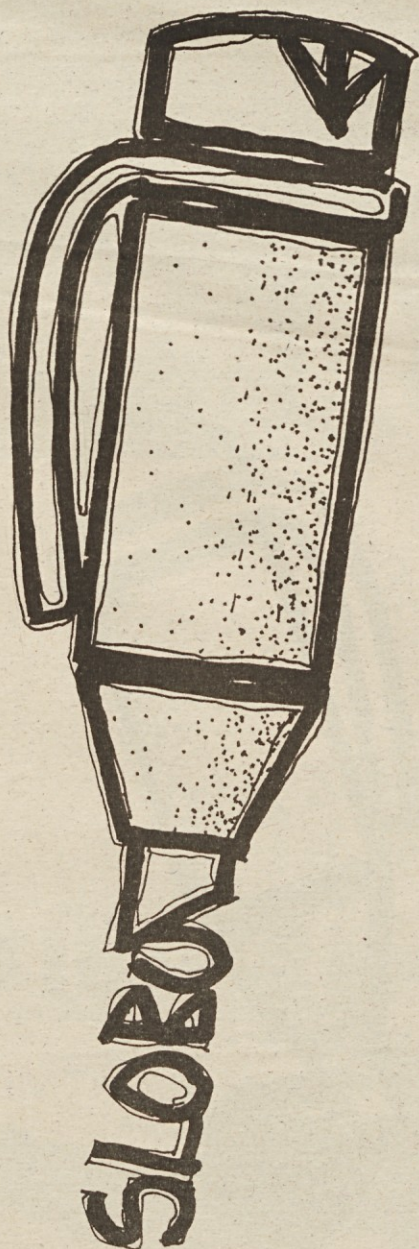
Nanizala je podatke, ki kažejo, da so vsi trije tozdi med seboj tesno povezani in je poslovni uspeh posameznega tozda v mnogočem soodvisen od poslovanja drugih dveh.

Tozdu Univerzal kar tretjino potrebnega blaga nabavlja pri tozdu Preskrba, za Preskrbo pa Univerzalova nabava predstavlja kar polovico prometa. Tozdu Javornik pa pro Preskrbi nabavlja kar dve tretjini potrebnega blaga, okrog 10 odstotkov pa pri Univerzalu.

Po drugi strani pa ima Univerzal v skoraj vseh prodajalnah zelo malo skladiščnih prostorov in je zato založenost živiliških trgovin odvisna od sprotne dobave iz tozda Preskrba.

Poenotenje poslovne politike, ki naj bi jo omogočila nova organiziranost, bi precej prispevalo k moči delovne organizacije, kajti sedanje tozdovsko obnašanje je bilo usmerjeno predvsem v poslovno učinkovitost posameznega tozda, na škodo delovne organizacije kot celote. Zaradi tega niso bile v polni meri izkoriščene vse zmogljivosti in komercialne ter finančne ugodnosti.

Z novo organiziranostjo naj bi v Mercator—Rudarju predvsem poenotili finančno in računovodsko funkcijo ter združili komercialne posle.

Pamet v roke, že dolgo govori kmet

Jože Kirm

Kakšno zadrugo želimo?

Po izidu Zakona o združevanju kmetov, ki je začel veljati v začetku leta 1979, se je Kmetijska zadruga Krka Novo mesto organizirala v več temeljnih združnih organizacij in TOZD. Pozneje je doživela še nekatere organizacijske spremembe tako, da sedaj v zadrugi poslujejo štiri temeljne združne organizacije, trije tozdi, zadruga hranilno kreditna služba in delovna skupnost skupnih služb.

Ustanovitev novih temeljnih organizacij je pomenila precej pozitivnih sprememb v razvoju zadruga. Kmetje so se skupaj z zaposlenimi delavci začeli intenzivneje ukvarjati z reševanjem gospodarskih in socialnih problemov, v svoji temeljni združni organizaciji pa tudi z izobraževanjem. Močnejše in pogostejše so postale osebne pobude, pa tudi poslovni uspehi niso izostali.

V zadnjem času, ko veliko številu organizacij ukinja tozde, se tudi pri nas pogosto pojavljajo vprašanja. Ali je sedanja organiziranost zadruga ustrezna, ali ni rešja zaradi take organiziranosti prevelika, ali sta učinkovitost in ekonomičnost zaradi več politik, zadovoljivi?

Vodstvo zadruga se zaveda, da gre za zelo občutljiva vprašanja. Posebno zaradi sedanjega trenutka z dokončnimi odločitvami ne namerava hiteti. Bolje je desetkrat premisliti in enkrat storiti. Razne hitre, vsiljene in nepremišljene reorganizacije so z drugam v preteklosti več škodile kot koristile.

Po pravici povedano, s predlogom za spremembe v organiziranosti ne hitimo, tudi zaradi novih predpisov, ki se pripravljajo, predvsem Zakona o samoupravnih podjetjih. Osnutek tega zakona opredeljuje delovno organizacijo kot temeljni subjekt organiziranja in upravljanja, čeprav predvideva tudi temeljno organizacijo združenega dela.

Enako kot v prvih povojnih letih, bomo spet imeli zadrugo lastnino. Zadruga bodo lahko postale mešana lastniška podjetja in verjetno bomo spet imeli članske deleže — članov kmetov pa tudi delavcev in jamstvo za obveznosti zadruga. Vez članov, kmetov in delavcev z zadrugo, bo na ta način trdnjša, večja pa bo tudi odgovornost vseh upravljalcev zadrugnega premoženja.

Zadruga Krka združuje v svojih temeljnih združnih organizacijah 1.100 združenih kmetov in 3.750 ostalih kmetov. Če se bodo združniki odločili za enovito zadrugo, bo v združnih samoupravnih organih zastopanih majhno število kmetov. Zato nova organiziranost, kakršna pač že bo, ne bi smela oddaljevati kmetov od zadruga in odločanja. Zadruga mora biti kmetova organizacija, naj mu bo opora, da bo zdržal v sedanjih izredno težkih pogojih, v katerih je gospodar-

stvo naše države, posebno pa še kmetijstvo.

V povojnem času je bilo na združništvo vse preveč pritiskov in vplivov. Od tod neustrezna združevanja, pripojitve, reorganizacije ter odtujevanje združne lastnine, neodvisno od volje združnikov. Zadruga so morale izvajati tudi obvezni odkup in druge akcije. Nič čudnega, da so bile v očeh kmetov podaljšana roka države in se tega pečata še danes niso v celoti znebile.

Namen združevanja v zadrugo je za kmeta pozitiven. Kmetje naj bi se v zadrugo združevali zaradi zadovoljevanja svojih gospodarskih, socialnih in drugih potreb, da bi povečali storilnost in bolj smotno in umno pridelovali. Preko zadruga se člani tudi organizirano vključujejo v blagovno menjavo in povezovanje z organizacijami združenega dela s področja predelave živil in prometa s kmetijskimi izdelki.

Ali bo v zadrugi delovni proces v bodoče razdeljen na tehnološko-tržne programe ali ohranil sedanje združne in delovne enote bo nujno v statutu predvideti in tudi spoštovati pravice in dolžnosti kmetov in delavcev, ki naj bi imeli tudi pravico odločanja o razporejanju dela dohodka ustvarjenega v tehnološko-tržnem programu oz. združni ali delovni enoti.

Delavci zadruga ugotavljajo, da je sedanja samoupravna organiziranost neustrezna. Predvsem so predragi stroški režije. Zato je nujno racionalizirati delo. Znižanje poslovnih stroškov ne bo mogoče doseči brez sprememb samoupravne organiziranosti. V dosedanjih razmišljanjih vse bolj prevladuje mnenje, da se Kmetijska zadruga samoupravno preoblikujejo v enovito delovno organizacijo. Taka sprememba bo omogočila znatno znižanje poslovnih stroškov in ne bo zmanjšala samoupravne učinkovitosti.

Tozd Kmetijstvo — vrsta ukrepov, pičel rezultat

Andrej Dvoršak

Bo semenski krompir končal v loncu ?

TOZD Kmetijstvo v sestavi M—KŽK Gorenjske, sodi med tiste kmetijske organizacije v sistemu, ki se lahko pohvalijo z dobrimi proizvodnimi rezultati. Kljub temu pa ima vrsto težav in njegov direktor Stane Potočnik je zaradi njih zelo črnogled.

"V osebni izkaznici naše organizacije je zapisano, da v njej združuje delo 240 delavcev. Njeni glavni dejavnosti sta živinoreja in poljedelstvo — pridelovanje krompirja. Med stranske dejavnosti pa sodijo še mešalnica krmil, gozdarstvo in mehanični servis. Imamo 1.600 hektarov obdelovalnih površin in 800 hektarov gozdov."

Na treh živinorejskih farmah, v Cerkljah, Šenčurju in na Sorškem polju, redimo 570 krav molznic, 500 pitancev, 680 pitalcev in 150 ovac", nam je Stane Potočnik predstavil svojo organizacijo.

"V zadnjem času imamo izredne likvidnostne težave, ki so se prvič pokazale že lani. Že takrat smo sprejeli vrsto ukrepov, s katerimi naj bi vplivali na izboljšanje poslovnega rezultata.

Prvi ukrep je bil povezan s krmo. Za vzrejo smo začeli uporabljati le domačo krmo in zmanjševati porabo močnih krmil. Lani smo na krmni da porabili 3,25 kilograma močnih krmil, letos kilogram manj. Drugače povedano: lani smo za prirejo litra mleka porabili 0,17 kilograma, letos pa le še 0,12 kilograma močnih krmil, pri čemer mlečnost naših krav zaenkrat še ni bistveno zmanjšala. Kot kaže bomo dosegli lansko povprečje — 6.700 litrov mleka na kravo. Na nižjo mlečnost bo morda vplivala le suša, njenih posledic pa za sedaj še ne moremo v celoti oceniti.

Drug ukrep za izboljšanje gospodarjenja je bilo prenehanje kupovanja telet za nadaljnje pitalne in za klavnice pitalne le še storitveno. Vendar se je pokazalo, da ta ukrep ni bil kaj prida učinkovit, saj so nesorazmerja med cenami vedno večja.

Tretji pomemben ukrep pa je povečanje produktivnosti. To

smo dosegli tako, da smo povečali govejo čredo, nismo pa zaposlovali dodatnih delavcev. Notranje rezerve smo tako do konca izčrpali, kljub temu pa naši poslovni — finančni rezultati niso zavidanja vredni.

Letno imamo prirejo 4 milijone litrov mleka. Lani je bila do konca julija 18,58 litra na krmni dan, letos je 18,43 litra po kravi. Liter mleka nas stane danes 657 dinarjev, kar pomeni, da imamo pri vsakem litru mleka 239,59 dinarjev izgube, ki jo pokrivamo z dohodkom od pitancev in deloma s krompirjem. Kaže, da bomo letos v letni bilanci prvič izkazali izgubo.

Smo v hudi zagati in precepu. Po eni strani razmišljamo, da bi poklali krave in jih nadomestili s pitalci, ki so donosnejši, toda če to storimo, si bomo odžgali vejo, nova pa dolgo ne bo zrasla.

Obdržati živino je naša življenjska nuja, ker potrebujemo hlevski gnoj za polja. Ob vsem

tem pa nam skoraj nihče ne pomaga in znajti se moramo sami, kot vemo in znamo", vre iz direktorja Potočnika.

Te dni mu sivijo lasje tudi zaradi semenskega krompirja. Konec avgusta ga bodo imeli v skladiščih za dobrih 350 milijonov dinarjev, od tega pa je zaloga pokrita s tristo milijoni posojil. Ta krompir se prodaja šele šest tednov pred saditvijo, obresti bodo v tem času tako narasle, da ga po njegovi ekonomski ceni ne nihče hotel kupiti. Razmišljajo o razprodaji semenskega krompirja, če ne bo posojil pod ugodnejšimi pogoji. Dragocen semenski krompir naj bi končal med ozimnico, v loncu. O družbeni škodi, ki bi s tem nastala ne govorijo...njene razsežnosti bi bile prevelike.

Ob vsem tem ugotavljajo, da je naša kmetijska politika, če jo sploh imamo, povsem nedomišljena. Opozarjajo, da so družbeni kmetijski obrati do štirikrat bolj obremenjeni kot zasebni kmetijci. Trdijo, da bi ob zmanjšanju družbenih obveznosti in izenačitvi družbenega in zasebnega kmetijstva, prednost pripadla družbenemu, ker je produktiv-

nejše in sredstva so v njem boljše izkoriščena.

Poleg obremenitev — dajatev, je na njihovih plečih ves razvoj, od katerega ima korist tudi zasebni kmet. Ne morejo si zamišljati, kako bi, dolgoročno gledano, lahko shajali brez svojih razvojnih laboratorijev, denimo Centra za semenski krompir, ki dosega rezultate na evropski ravni.

Tudi na področju govedoreje v tozdu dosegajo vidne uspehe, kar se kaže v tem, da njihove krave, po mlečnosti sodijo med najboljše v Sloveniji.

Raven strokovnosti dvigujejo iz leta v leto. Na vsaki farmi imajo

veterinarja in tehnologa, v kratkem pa nekvalificiranih delavcev ne bodo več zaposlovali. Vsak, ki bo hotel delati v tej temeljni organizaciji bo moral imeti najmanj srednjo izobrazbo. Trdijo namreč, da bodo lahko napredovali in dosegli dobre rezultate le še s strokovno visoko usposobljenimi kadri. Zanimivo pa je, da strokovnjaki temeljne organizacije, kljub nizkim osebnim dohodkom, ne zapuščajo. To pojasnjujejo s tem, da je število strokovnjakov na Gorenjskem večje od potreb.

V tozdu Kmetijstvo sedaj čakajo, da bo družba končno le spoznala, da kmetijstvo, tako obremenjeno z različnimi dajatvami in skoraj brez vsake podpore, ne more delati čudežev. Upajo le, da to spoznanje ne bo prišlo prepozno.

»Kmetijstvo bo pokopala politika. To bo najdražji pogreb na državne stroške.« Direktor M-KŽK-leva tozda Kmetijstvo, Stane Potočnik, je črnogled.

Nov sektor tozda Inženiring

Andrej Dvoršak

Denar odteka zaradi neorganiziranosti

Pred kratkim so v Inženiringu, M-Tehninem tozdu, ustanovili nov sektor za melioracije in nizke gradnje. Ta služba je namenjena članicam sozda in tudi drugim organizacijam za pomoč pri izdelavi načrtov za melioracijska dela, pomoč pri zbiranju finančnih sredstev ter za pomoč pri izvajanju del na terenu.

Ustanovitev takega sektorja oziroma službe je gotovo u pravičena, saj so v tozdu ugotavljali, da zadnja leta članice sozda niso izkoristile nepovratnega vira fi-

nančnih sredstev za izvajanje tovrstnih del.

"S kar četrtno kmetijskih zemljišč v Sloveniji upravljajo članice sozda, vendar doslej niso

v polni meri izkoristile vseh možnosti, ki jim jih za njihovo urejanje daje družba", nam je v uvodu pojasnil ing. Ivo Stanjko, vodja novega sektorja v Inženiringu.

Povedal je, da družba zagotavlja denar za pospeševanje kmetijstva, ki ga nato usmerja v organizacije, ki se ukvarjajo s kmetijstvom, kot nepovratna sredstva za urejanje zemljišč.

Za Mercator je bilo značilno, da v zvezi s koriščenjem teh sredstev, ni nastopal enotno in da je vsaka članica skušala pridobiti ta sredstva kot je vedela in znala. Drugi, Mercatorju podobni poslovni sistemi v Sloveniji pa imajo že vrsto let posebej specializirane oddelke, ki v zvezi s tem, opravljajo vse posle.

V načrtih Zveze vodnih skup-

nosti za tekoče srednjeročno obdobje je tudi 25 Mercatorjevih organizacij, ki načrtujejo hidromelioracije na 7.080 hektarih in agromelioracije na 13.000 hektarih. Doslej smo uredili le 21 odstotkov načrtovanega in tudi v prihodnje kaže, da bodo načrti ostali le na papirju, če se stvari ne bodo bistveno spremenile oziroma premaknile. Stanjko zatrjuje, da se bo, kajtu tu je sedaj posebna služba oziroma sektor, ki bo napel vse moči, da se bo zanimanje za melioracije povečalo. Po izračunu, ki ga je pripravil, bi lahko po današnji vrednosti dobili 45 milijard dinarjev, če bi nastopali skupno in načrtno.

"Članice sozda ne izpolnjujejo planov predvsem zato, ker nimajo ustreznih programov in tako tega denarja tudi ne zahtevajo. Naš cilj je, da bi članicam pomagali pri izdelavi načrtov, pridobivanju denarja in pri izvajanju del na terenu. Menimo, da bo sodelovanje kmalu steklo."

V to so v Inženiringu prepričani tudi zato, ker se je pred dve letoma spremenil zakon, ki je urejal pogoje za melioracije. Po novem zakonu o urbanističnem planiranju je za ta dela potrebno gradbeno dovoljenje in ne le priklasitev del, kar je dopuščala prejšnja zakonodaja. Ravno ta sprememba je vplivala na zastoje melioracijskih del v številnih drugih, ki niso niti kadrovske niti finančno usposobljene za dolgotrajno pridobivanje zahtevane dokumentacije.

Novi sektor v Inženiringu bo vso potrebno dokumentacijo pripravil sam v sodelovanju s strokovnjaki v posameznih zadrugah, ki najbolje poznajo svoj teren. Istočasno pa bo tudi, po pooblastilu zadruge, pridobil tudi nepovratna sredstva za uresničitev načrtov. Delež teh nepovratnih sredstev je visok — 80 odstotkov, tako da mora investitor sam zbrati le 20 odstotkov potrebnih sredstev. To pa tudi v sedanjem težavnem položaju ne bi smelo predstavljati nepremostljive ovire.

Zvedeli smo še, da je sektor za kmetijstvo v delovni skupnosti sozda že pred časom vsem kmetijskim organizacijam posredoval predlog samoupravnega sporazuma o urejanju odnosov med tozdom Inženiring in investitorji melioracij. Po tem sporazumu bi Inženiring, kot specializirana organizacija, za članice sozda opravljal razna dela povezana z melioracijami, po ugodnejših cenah, in za čas do pridobitve nepovratnih sredstev, investitorjem zagotavljal posojila za kritje stroškov pridobivanja potrebne dokumentacije. Odziv na predlog sporazuma je bil pičel, kot da v zadrugah ni prav nobenega interesa za izboljšanje in razširitev kmetijskih površin.

Še največ zanimanja kažejo v M—Kmetijski zadrugi Ljubljana in Medvode ter v delovni organizaciji M—Farma Stična. Za te organizacije je Inženiring že opravil nekaj del. Trenutno izvajajo hidromelioracije za ljubljansko kmetijsko zadrugo v Horjulu, septembra pa se bodo začela pripravljala dela za hidromelioracijo 500 hektarov zemljišč, s katerimi upravlja medvoška kmetijska zadruga. Nadaljujejo pa se lani začete agromelioracije v Grosupljem in v Polhograjskih Dolomitih.

Sektor je komaj dobro ustanovljen, za njegove storitve pa se že zanimajo investitorji oziroma poslovni partnerji iz Makedonije in Kosova.

M-ZKZ Mozirje za novo trgovino

Andrej Dvoršak

Uresničena želja krajanov Gornjega grada

Gornji grad je imenitno mesto. Še bolj imenitno je bilo nekoč, ko so tu imeli poletno rezidenco ljubljanski škofje in ko je mesto imelo lastno sodišče ter gauge, na katere je obešalo lopove. Pa so prišli časi, ko obešanje lopovov ni bilo več v modi in gauge so propadle. Danes njihove razvaline razkazujejo le še kot turistično zanimivost na Humu.

V tem mestu so ohranili lepo navado, da vsakega tujca, ki ga srečajo pozdravijo in človek je kar presenečen nad tako prijaz-

nostjo. Še bolj pa je presenečen, ko izve, da imajo kabelsko televizijo in da spremljajo celo satelitski program. Funkcionarji krajevine skupnosti pa brez zadrege povedo, da za prebivalce teh krajev ni nič nedosegljivo in da dosežejo vse, za kar se odločijo. Celo veliko novo trgovino, ki je

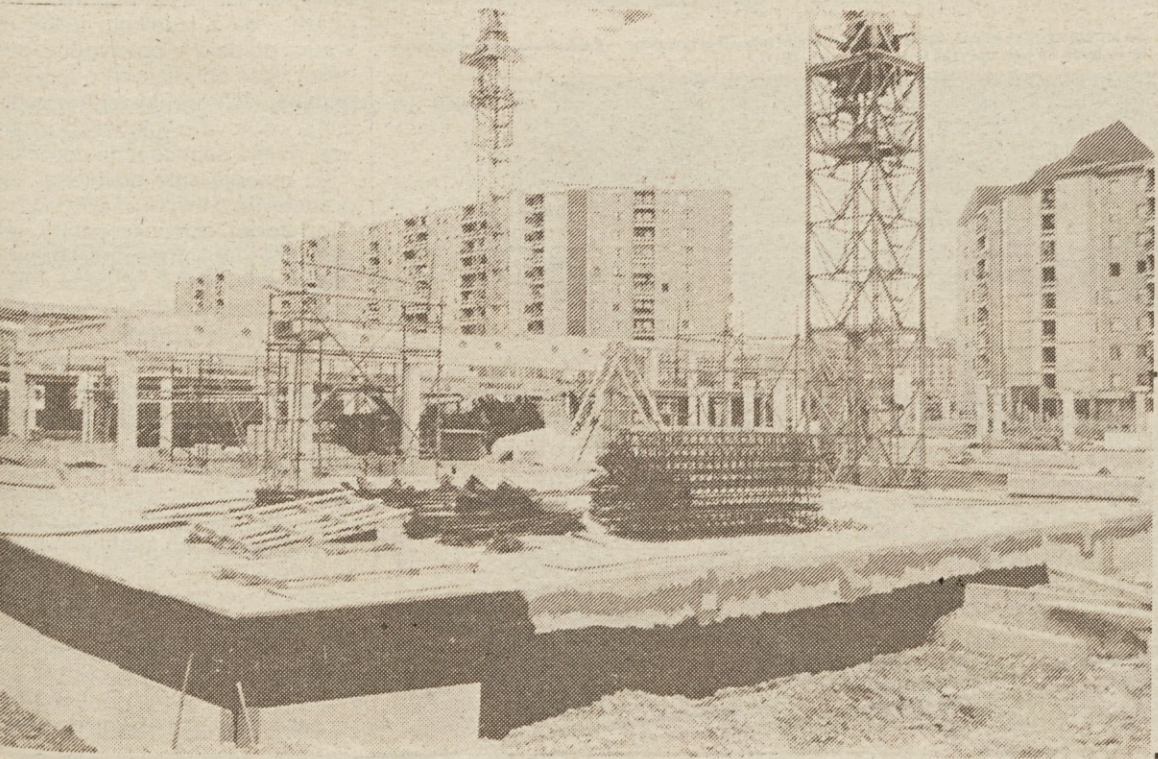
bila že pred otvoritvijo obsojena na nekajletno poslovanje z izgubo! V začetku septembra jo je odprla Mercator-ZKZ Mozirje.

»V Gornjem gradu smo imeli mi in krajan stalne težave s preskrbo in nova trgovina je bila neizbežna nujnost. Naše trgovine v kraju so bile majhne, nefunkcionalne, povrh pa smo imeli skladišča razmetana po vsem kraju. Zahteve krajanov in težki pogoji dela naših delavcev, so nas končno primorale, da zgradimo novo, sodobno trgovino — blagovnico,« sta nam povedala Ivan Čopar vodja TOZD Trgovine in Rafko Sempremožnik, vodja DE Trgovine M-ZKZ Mozirje.

Z zgraditvijo nove blagovnice so lahko v zadrugi ukinili dosedanje štiri prodajalne.

Nova trgovina ima skupaj 1057 kvadratnih metrov pokritih površin in še 1200 kvadratnih metrov odprtega skladiščnega prostora za gradbeni material. Investicija je stala zadrugo okoli 390 milijonov dinarjev (junij 1987). Za opremo in ureditev zunanjega skladišča pa so porabili še dodatnih 240 milijonov dinarjev. V blagovnici bo zaposlenih 17 delavcev, v M-ZKZ Mozirje pa načrtujejo, da bo do konca leta ustvarila za okoli 1,7 milijarde dinarjev prometa. Predvidevajo, da se bo zmanjšal odliv kupcev v druge kraje, kajpak če bodo imeli v blagovnici ustrezno ponudbo blaga.

»Dober dan!« voščilo v Gornjem gradu vsak dan, ne samo ob otvoritvah.

Fotovest

Na Fužinah v Ljubljani raste velika Golovčeva trgovina. Čez leto dni naj bi bila odprta. »Bo«, nas je popravil direktor, Andrej Skrt. Foto: Kancijan Hvastija

M-Embini preliv za McDonalda

Andrej Dvoršak

Dopolnilo sladoledu in zdravi prehrani

Tretja organizacija Mercatorja, ki se je uspešno vključila v program hitre prehrane McDonalda, je Emba, ki pripravlja različne prelive, s katerimi v McDonaldovi beograjski restavraciji dopolnjujejo okus sladoleada – sundae, ki ji ga dostavljajo M-Ljubljanske mlekarne.

Pravzaprav ne gre za klasičen preliv, kot je na primer sladki greh, ampak za tako imenovani topping, ki ga pripravijo v restavraciji s segrevanjem na 50 stopinj Celzija. S tem potem prelivajo sladolead.

»Razgovori z McDonaldom so potekali precej časa. Na koncu smo od njega dobili recepturo in zahtevek po določenih vrstah prelivov, ki smo jih potem morali sami razviti s surovinami, ki so nam na voljo. Po nekaj poskusih nam je to uspelo in dobili smo kakovost, ki ustreza izjemno strogim McDonaldovim standardom. Kakovost naših izdelkov je potrdil tudi inštitut v ZR Nemčiji, ki stalno spremlja našo proizvodnjo,« pravi **Polona Gržinič**, vodja kontrole v M-Embi.

Povedala je tudi, da so jim pri pripravi prelivov veliko pomagali strokovnjaki McDonalda iz Nemčije in Anglije. Tako so jim z navsveti pomagali odpraviti »peska-

vost«, ki se je pojavila pri karamelnem prelivu. Povedali so jim o najustreznejših tehnoloških postopkih, ki v plivajo na kakovost izdelka.

Mesečno dobavijo v beograjsko restavracijo okoli štiridesko kilogramov preliwa. Zaenkrat pripravljajo le tri vrste prelivov: kakao, karamel in jagodni. Slednji se od prvih dveh razlikuje po tem, da se uporablja pri sobni temperaturi in ga pred uporabo ni potrebno segreti.

V M-Embi pričakujejo, da se bo veriga McDonaldovih restavracij daljšala in da se bo s tem večala dohodkovno zanimiva proizvodnja prelivov. Menijo, da bodo paleto njihovih okusov sčasoma še povečali. Če bo tako, jih bodo začeli uvajati v nove proizvodne programe, ki bodo ustrezali njihovi tehnološki opremljenosti in strukturi proizvodnje ter zahtevam McDonalda.

Novo v M-Embi

Andrej Dvoršak

Sweet bar so sladke ploščice

V svetu strmo narašča prodaja prehrabnih izdelkov označenih z »zdrava prehrana«. Mednje sodijo predvsem slaščice na bazi žitaric in ustrezno obdelanega sadja. Pri nas je tovrstne izdelke v svoj program uvedla M-Emba, z imenom SWEET BAR – sladka ploščica. Zaenkrat jih izdeluje v treh okusih: čokolada, jabolko in lešnik. Pripravlja pa še sladke ploščice za športnike in diabetike. V slednjih bo količina sladkorja zelo zmanjšana.

Polona Gržinič, vodja kontrole, nam je na kratko opisala celotno proizvodnjo sladkih ploščic – sweet bar, ki so zelo uporabne na izletih, malicah, zabavah...

»Pred časom smo začeli izdelovati ekstrudiran riž – Rice crispies, ki se je že uveljavil na tržišču s komercialnim imenom EMBI. Ker pa nam ta proizvodna linija omogoča izdelavo še dru-

gih izdelkov, smo začeli razmišljati, kako jo še bolj izkoristiti.

S stroji nismo kupili licenc za izdelavo raznih izdelkov, zato smo morali Embini tehnologiji sami poskrbeti za ustrezne recepture. Z malce »industrijske špijonaže« na sejmi in v trgovinah v tujini, smo se odločili za sweet bar – sladke ploščice. Kaže, da je bila odločitev dobra, kajti s prodajo ni težav!

Najprej smo jih poskusili izdelati v laboratoriju in ko smo našli približno ustrezno recepturo, smo jo preiskusili na posebej izdelani poskusni napravi. To osnovno recepturo smo potem prilagodili proizvodni liniji in nov izdelek je bil tu!

Sladke ploščice so izdelane iz žitaric – cerealij, ki so predvsem pomembne za dobro prebavo in imajo vrsto drugih ugodnih učinkov na naše zdravje. Vse sestavine, od jabolka do ovsenih kosmičev in riža, so domače, razen umetnih arom, ki jih moramo uvažati. Zelo pomembna sestavina je tudi cvetlični med. Ta poleg sladila predstavlja tudi vezivo. Skratka, sweet bar je le majhen prispevek Embe k zdravi prehrani in prepričani smo, da ni zadnji.

Linija za ekstrudiranje v M-Embi. Tehnologinja Polona Gržinič bdi nad njenim delovanjem.

Tehnologi M-Ljubljanskih mlekar

Andrej Dvoršak

Dnevno ocenjevanje za boljšo kakovost

Pred dobrim letom so v Mercator-Ljubljanskih mlekarnah uvedli obvezne jutranje sestanke vseh tehnologov. Na njih se pogovorijo o težavah pri delu, ugotavljajo kakovost izdelkov, izdelanih tega ali prejšnjega dne, rojevajo se nove ideje...

»V Mlekarnah je bila navada, da se tehnologi dobivajo vsako jutro na kavici in da se ob njej pogovorijo o svojem delu in proizvodnji. Pred dobrim letom pa smo se dogovorili, da bomo dvignili jutranjo kavico na višji nivo in ji dali novo vsebino. Postala je obvezni delovni sestanek za vse tehnologe, del naših vsakodnevnih nalog in opravil.

Zbiramo se v laboratoriju, kjer na mizo postavimo vse izdelke iz programa in jih nato p...

kusimo: pasterizirano mleko, alpsko mleko, jogurt, sirne namaze, maslo, sladolead itd.,« pojasnjuje **mag. Marjana Kogovšek-Belak**, vodja laboratorija.

Poleg nje se teh sestankov udeležujejo še **Marija Ogrin**, **Tadeja Reisp**, **Vladimira Kopitar**, **Tatjana Primožič**, **Martina Kus**, **Jerneja Sojar**, **Marjan Čakš**, vsi diplomirani inženirji tehnologije ali veterine, ki so zadalženi za posamezne dele tehnologije v proizvodnji. Obvezno je na sestankih prisotna tudi veterinar-

Olga Zorko. Večkrat pa se jim pridruži še vodja proizvodnje **Igor Brulc** in vodja sterilizacije **Andrej Kos**, ki sta po izobrazbi prav tako tehnologa.

Tehnologi so pripravili posebne obrazce, v katere vpisujejo rezultate svojih opazanj. Ocenjujejo izgled, barvo, vonj in okus posameznega izdelka, na koncu pa izdelek še splošno ocenijo. Vse to točkujejo in na koncu razvrstijo izdelek v ustrezen kakovostni razred. Vse to zelo hitro pokaže, kaj in kje se v proizvodnji zatika in, kaj je potrebno spremeniti.

Maja Ogrin, ki sicer skrbi za sladolead, je dejala, da takoj, ko opazijo, da z izdelkom nekaj ni v redu, odidejo v proizvodne oddelke, kjer odkrijejo in odpravijo napako. Poleg dnevnega obveščanja vodstva o kakovosti izdelkov, dajejo še mesečna poročila.

Za mnenje smo povprašali še predstavnico inšpekcijskih služb, **Olgo Zorko**, ki ima svoj stalni sedež v M-Ljubljanskih mlekarnah. Povedala je, da so ti jutranji sestanki, poleg bakterioloških pregledov, ki jih opravljajo dvakrat dnevno in vseh drugih kontrol, izjemno pomembni za raven kakovosti izdelkov. Zvedeli smo še, da ima inšpektorica največ pripomb na jogurte, predvsem sadne. Ti imajo ali premalo izrazit okus, so prevodeni, itd. Zdi se ji tudi, da se na teh sestankih rojeva veliko novih idej, ki sicer ne prodrejo do proizvodnje, so pa »na zalogi« za boljše čase, ko bodo imeli tehnologi tudi boljše opremo. Sedanja je zastarela, za novo, ki bi jo najpo potrebovali, pa največkrat »zmanjka« denarja.

Mercator-Eta za McDonald's

Andrej Dvoršak

Kumarice, takšne in drugačne

Ko je McDonald's po naši ljubi deželi iskal ustrezne partnerje, se mu še sanjalo ni, da bo imel toliko težav s kumaricami. Teh največ pridelajo v južnejših krajih države, kjer imajo tudi dovolj predelovalnih zmogljivosti. Toda niti ena izmed tovarn za predelavo kumaric ni ustrezala zahtevam te multinacionalne družbe, če pa je, ni hotela sprejeti dela. Nekaterim so se zdele količine smešno nizke, da bi zaradi njih prilagajali proizvodnjo, drugim se je receptura zdela prezahtevna...

Končno je McDonald's našel pravega partnerja Mercator-Eto, ki je v novem izdelku videla izziv in možnosti uveljavitve na novem področju.

»Priprava kumaric za McDonald's ni tako preprosta, kot kaže na prvi pogled. Vse kumarice morajo biti zrezane v kolobarje premera 3,2 do 5 centimetrov, nobena rezina na sme biti niti za pol milimetra debelejša ali tanjša od predpisane debeline. Pa to še ni vse! Kumarice morajo fermentirati pod točno določenimi pogoji, po predpisani recepturi, kar mora tehnolog stalno nadzorovati,« pravi **Anica Rak**, vodja razvojno kontrolnega sektorja v Eti.

Sedaj za McDonada izdelajo okoli 1,5 tone kumaric mesečno, kar pri celotni proizvodnji kumaric ni omembe vredna količina, vendar v Eti menijo, da bo proizvodnja tega izdelka s časoma narasla.

Od **Marine Božič**, tehnologije v razvojnem laboratoriju, pa smo zvedeli še to, da je pri tem izdelku zelo veliko kalamit, ki ga povsod po svetu predelujejo v tako imenovani kumarični relish, nekakšne kockice pomešane z majonezo. V Eti se nameravajo v kratkem pripraviti tudi na ta izdelek, le da bodo pri njih pripravljali samo kumarične kockice, HP Kolinska pa jih bo umešala v majonezo in odpremijala naročniku.

Zanimivo je, da so morali v Eti kar precej prilagajati McDonaldovo recepturo našim surovinam in predpisom, ki so nekoliko strožji od ameriških. V osnovni recepturi je bilo namreč več konzervansov, kot jih dovoljujejo naši predpisi, prav tako pa je bil v recepturi določen tudi kalcijev laktat, pomemben za trdoto kumaric, ki ga naši predpisi ne dovoljujejo uporabljati v prehrabnih izdelkih.

Še jutranja kavica ni več, kar je bila. Mlekarnini tehnologi pokušajo – kaj bo šele, ko bo šlo zares in se bodo na trgu obdržali le in samo najboljši?

Vesna Bleiweis

Preden sežete po klobasi...

Že lani sredi leta je poslovodni svet sozda sklenil, da se mora na področju trženja nekaj premakniti. Sprejel je vrsto sklepov, med njimi tudi sklep o ustanovitvi službe za pospeševanje prodaje izdelkov Mercatorjevih živilsko predelovalnih organizacij in pa sklep o preverjanju oziroma primerjanju kakovosti njihovih izdelkov. Sredstva za opravljanje primerjalnih analiz so bila zagotovljena iz sklada za interne kompenzacije sozda, samo anliz o kakovosti izdelkov pa je opravila nevtralna skupina strokovnjakov Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani. Rezultati so tu in, če niste preveč nagnjeni k klobasam ali njim podobnim izdelkom, jih le preberite.

Sozdova komisija za ugotavljanje kakovosti izdelkov je izvajalcu naloge, Biotehniški fakulteti naložila ugotavljanje kakovosti klobasičarskih oziroma barjenih izdelkov, ki jih izdelujejo vse Mercatorjeve mesnopredelovalne organizacije. Za primerjalne vzorce pa je izbrala tiste istovrstne izdelke konkurenčnih organizacij, za katere so trgovci trdili, da potrošniki najraje segajo po njih in za katere trdijo, da so da-leč boljši od Mercatorjevih izdelkov.

Strokovna skupina Biotehniške fakultete je primerjalne vzorce odvzela neposredno pri proizvajalcih, analizo pa opravila na podlagi meril oziroma lastnosti, ki veljajo za njihovo ocenjevanje, in sicer : **zunanj videz, videz izdelka (površina prečnega in podolžnega reza), tipna tekstura, oralna tekstura, vonj, aroma.**

Vse lastnosti se ocenjujejo s progresivno točkovno lestvico od 1 do 7 točk, kjer vrednost 1 predstavlja zelo slabo izraženo želeno lastnost, 7 pa zelo dobro

izraženo želeno lastnost. Srednjo vrednost 4 točke pa prejmejo lastnosti, ki so na meji sprejemljivosti. Glede na prejeto število točk se izdelki razvrstijo po naslednji lestvici :

1. ODLIČEN izdelek : 39,1 do 42 točk (vsaj tri lastnosti ocenjene s 7 točkami, ostale ne manj kot s 6)

2. ZELO DOBER izdelek : 36,1 do 39 točk (vsaj tri lastnosti 7 točk, ostale ne manj kot 6)

3. DOBER izdelek : 33,1 do 36,0 točk (vsaj dve lastnosti 7 točke in največ dve lastnosti 5)

4. MANJ DOBER izdelek : 30,1 do 33,0 točk

5. ŠE SPREJEMLJIV izdelek (na meji sprejemljivosti)

Kako smo se odrezali?

Hrenovke

primerjalni vzorec : hrenovke

Hmezd, Žalec

ocena primerjalnega vzorca : manj dober

Mesna industrija Ljubljana : dober

Klavnic Jesenice : dober

Klavnic Kmetijskega gospodarstva Kočevje : še sprejemljiv

Mesoizdelki Škofja Loka : še sprejemljiv

Posebna klobasa

primerjalni vzorec : posebna

klobasa Vajda, Čakovec

ocena primerjalnega vzorca : še sprejemljiv

Mesna industrija Ljubljana : manj dober

Klavnic Jesenice : manj dober

Klavnic KG Kočevje : manj dober

Mesoizdelki Škofja Loka : dober

Kranjska klobasa

primerjalni vzorec : kranjska

klobasa Emona. Mesna industrija

Zalog

ocena primerjalnega vzorca : manj dober

Mesna industrija Ljubljana : še sprejemljiv

Klavnic Jesenice : dober

Klavnic KG Kočevje : še sprejemljiv

Mesoizdelki Škofja Loka : še sprejemljiv

KZ Krka Novo mesto : manj dober

Mortadela

primerjalni vzorec : mortadela,

Mesna industrija Primorske, Nova Gorica

ocena primerjalnega vzorca : dober

Tovarna mesnih izdelkov Postojna : še sprejemljiv

Klavnic Jesenice : še sprejemljiv

Ljubljanska klobasa

primerjalni vzorec : ljubljanska

klobasa(salama) Meso, Kamnik

ocena primerjalnega vzorca : manj dober

Mesna industrija Ljubljana : manj dober

Klavnic Jesenice : manj dober

Klavnic KG Kočevje : še sprejemljiv

Mesoizdelki Škofja Loka : manj dober

KZ Krka Novo mesto : manj dober

Komentar komisije

Nevtralni strokovnjaki so poročilo sklenili takole : kakovost ocenjenih izdelkov je povprečna, ravni odličnih ali zelo dobrih izdelkov ne dosega noben izdelovalec. Pripombe se nanašajo tako na kakovost surovine kot tudi na tehnologijo in pomanjkljivosti v aromi. Bolj od sklepne ugotovitve povprečja, pa je zanimivo PRIPOROČILO :

Kakovostna raven izdelkov bi se lahko pomembno dvignila že s tem, če bi proizvajalci več pozornosti posvetili začinjanju izdelkov in jih s tem do neke mere izboljšali s standardizacijo arome. Posebna pripomba je, da v izdelkih, za katere je vsaj na našem področju značilna blago prevladujoča aroma česna, te začimbe skorajda ni čutiti (razen redkih izjem), ali pa je aroma tako slabo izražena, da se povsem izgubi med ostalimi aromami.

Po vsem sodeč bodo morali proizvajalci v sedanjih zaostrenih tržnih razmerah več pozornosti posvetiti tudi izboru surovine in tehnologiji ter pri tem razmisliti o diferenciaciji izdelkov glede na njihovo kakovost in tržno vrednost.

Strok našega česna

Marsikdo v naših živilsko predelovalnih organizacijah, ki ga bo objava rezultatov prizadela, bo dejal, da pljuvamo v lastno skledo, saj bi v teh krutih časih, ko prodaja pada, morali skrbeti za reklamo in hvaliti vse vprek. Prav tako bo objava lahko zbudila trgovce, ki zdaj dokazano, hvalijo tudi slabšo kakovost konkurenčnih izdelkov. Glede na splošno povprečnost kakovosti, pri izbiri seveda prav velikih možnosti nimajo. Toda ravnati po načelu, da je sosedov kruh vedno boljši, in se zato izogibati domačemu, ni prav primerno. V isti aromatični omaki krize smo se znašli vsi — proizvajalci, trgovci in potrošniki. Brez inovativnih posegov, proučevanja trga, predvsem zahtev potrošnika, ne bo šlo ne v proizvodnji ne v trgovini. Slej ko prej se bo pokazalo, da bo na trgu ostal le tisti, ki bo potrošniku za primeren denar ponudil samo odlično kakovost. Pa čeprav bi do nje lahko prišel samo s strokom česna več.

M-Eta pripravlja nove izdelke

Andrej Dvoršak

Školjke v konzervah, kečap v plastičnih vrečkah

M-Eta je ves čas svojega delovanja stremela za čim širšo izbiro svojih izdelkov. To potrjuje tudi kakšnih 250 receptov, od katerih jih 150 uporablja. Nekaj izdelkov delajo le v majhnih serijah, druge občasno, stalno pa širijo ponudbo.

Lani so dali na trg **rake v slanici**, letos pa pripravljajo konzerve s školjkami, ki jih sladokusci

in ljubitelji morskih sadežov pogrešajo na našem tržišču. Pripravili bodo **školjke v slanici, v so-**

lati, v paradižnikovi omaki in v pikantni omaki.

Školjke so uvozili iz Danske in sami pripravili ustrezne recepture, prilagojene mednarodnim standardom in našemu okusu.

Drugi izdelek, ki ga Eta ponovno pripravlja za tržišče, so **polži v konzervah**, po katerih je stalno povpraševanje. Te je nekaj časa, enako kot školjke, morala uvažati. Eta je pred leti zaradi majhnih količin proizvodnje opustila. Stalno povpraševanje po njih in pa zaostreni pogoji trženja, so ji narokovali, da jih je ponovno uvrstila v svoj program — po petih letih premora!

Nekaj podobnega velja tudi za **korenčkovo solato**, za katero se zanima določen krog kupcev. Letno je naredijo 20.000 konzerv in toliko je tudi prodajo.

Marina Božič in Anica Rak, obe izvrstni tehnologinji, ob tem poudarjata, da v razvojnem laboratoriju Ete, poleg priprave novih izdelkov, skrbijo tudi za izboljšave pri že utečeni proizvodnji. Tako denimo so med nalogami tudi

takšne kot je izboljšanje tehnologije za izdelavo kečapov. Poiskati so morali ustrežnejšo barvo, kar je povezano z novo stekleno embalažo, rešiti problem oddajanja vode, itd. Vse to jim je uspelo, kot jim običajno uspejo vse, še tako zahtevne naloge.

Mimogrede smo zvedeli, da se je **gorčici v plastičnih vrečkah pridružil še kečap** — na pobudo lastnikov picerij. Ti so se pritoževali, da gostje zelo radi vržejo v steklenico s kečapom cigaretne ogorke ali kaj drugega, kar potem ustavi drugemu gostu tek in ga odvrne od ponovnega obiska picerije. V razvojnem laboratoriju so brez večjih problemov prilagodili del proizvodnje njihovim željam in kulturi posameznih gostov...

Med aktualnimi nalogami razvojnega laboratorija je tudi **prenos receptur na računalnik**. Razvojni sektor naj bi na podlagi receptur pripravil podatke, potrebne za kalkulacijo in s tem omogočil hitrejšo prilagajanje cen ter večjo dohodkovno učinkovitost.

»Tudi kečap v plastičnih vrečkah,« pravita Anica Rak (levo) in Marina Božič.

Razvoj turizma v Kostanjevici na Krki

Andrej Dvoršak

Inženiring bo pripravil elaborat

Sredi poletja so po daljšem času spet stekli pogovori o razvoju turizma v Kostanjevici na Krki, kjer je eden od nosilcev razvoja tudi Mercator. Predstavniki občine Krško, tozda Sremič, M-Hoteli gostinstvo, tozda Inženiring in sozda so na razgovoru ugotovili, da glede interesov posameznih partnerjev ni bistvenih razlik, da pa se zatika pri izvedbi, predvsem zaradi premajhnih finančnih sredstev, ki jih imata gospodarstvo in občina.

Kot je znano, so bili v bližini Kostanjevice odkriti novi izviri termalne vode, kar je vzpodbudilo lokalne dejavnike k razmišljanju, da bi v kraju z novimi turističnimi objekti razširili turistično in

gostinsko ponudbo. Naložba ne bo majhna in zato so se odločili, da predhodno pripravijo vse potrebne študije. Na njihovi podlagi bi lažje ugotovili, kakšen turizem naj v kraju razvijejo glede na to,

da so termalna kopališča že v Čatežu in Dolenjskih toplicah in da ima Kostanjevica poleg termalne vode še marsikaj, kar bi lahko privabilo goste.

Nosilec tega projekta je toz Inženiring, Mercator-Tehne, ki bo vanj vključil še lokalne strokovnjake za posamezna področja.

Na sestanku je bilo dogovorjeno, da mora Inženiring s sodelavci najprej ponuditi odgovarjajoč elaborat o možnostih razvoja tu-

rizma v Kostanjevici, nakar bi se odločili, kdo in kaj bo gradil. Pri tem je bilo poudarjeno, da mora biti elaborat življenjski in da mora imeti trdne temelje, ne pa polno leporečnih fraz, ki za odločitev ne zadostujejo.

Poletno življenje tozda Preskrba

Andrej Dvoršak

Veča se promet — pa tudi kraje

Mercator — Nanosov tozd Preskrba iz Portoroža je z letošnjo turistično bero več kot zadovoljen. Sezona je zanj izjemno uspešno končana. "Tako, kot je bilo načrtovano", pravi direktor temeljne organizacije Maks Mauer. Toda zdi se, da je v teh besedaah kar precej skromnosti, saj so v vsega dveh mesecih ustvairili tolko prometa, kot prej v šestih.

"Priprave na turistično sezono so potekale po že ustaljeni praksi. Nabavili smo zadostne količine blaga in zagotovili primerno izbiro. Imeli pa smo precej manj kadrovske težave kot lani, ko so nas tik pred začetkom sezone zapustili najboljši gostinski delavci," pripoveduje Maks Mauer.

Letošnja sezona je bila po daljšem času prva, ko niso odprli nobene nove ali prenovljene trgovine. So pa zato posodobili 700 kvadratnih metrov skladišča in ga prilagodili paletnemu sistemu poslovanja.

Spregovorila sva tudi o težavah pri oskrbi. Kot ugotavlja Mauer, je bila ta sorazmerno dobra. Občasno je zmanjkovalo mleka, neustrezna pa je bila tudi izbira mesa.

V Preskrbi ugotavljajo, da je med turisti izredno veliko zanimanja za športno opremo Adidas. Te je vedno premalo, drugim, enako kakovostnim izdelkom pa tujci ne zaupajo. Ravno z nabavo konfekcije imajo v Preskrbi veliko težav. Že sedaj sklepa pogodbje za prihodnje leto. Blago bo prispelo v skladišče marca in potem bo čakalo na turistično sezono ter bremenilo njihov dohodek. Konfeksionarji nočejo niti slišati, da bi ga dobavljali poleti, češ da imajo takrat kole-

ktivne dopuste in zato naj si trgovina zagotovi blago prej.

Visokih obresti, ki jih plačujejo za posojila, ta najemajo za zaloge, ne morejo vračunati v ceno. Ekonomsko gledano za velike zaloge ni opravičila, še manj pa bi ga našli za napol prazne trgovine.

Poleti je v Portorožu vse podrejeno turizmu, zlasti trgovini. Na to opozarja tudi obratovalni čas. Trgovine so odprte do 22. oziroma 23. ure, ob nedeljah in praznikih. Letos so delali tudi 4. in 22. julija!

Štirstopetdeset delavcev tozda Preskrba v teh vročih mesecih ni kos vsemu delu in na pomoč jim pridejo študentje. Letos se jih je zvrstilo kar 234...

V Preskrbi zadnje čase opažajo skokovito naraščanje tatvin. Kradejo vsi, od turistov, pa do upokojenega jugoslovanskega diplomata. Najhuje pa je ob velikih prireditvah, kot je Portoroška noč. Takrat zmikavtov ni moč ustaviti. Jih je že preveč in gneča prevelika.

Do konca junija je tozd Preskrba ustvaril 22 milijard dinarjev prometa. Samo v juliju in avgustu pa 20. Tako je bilo v teh dveh mesecih ustvarjeno kar 48 odstotkov celotnega prometa letošnjih osmih mesecev.

Tozd Sremič ima nov lokal

Andrej Dvoršak

Razalija je rožnata

V začetku julija je bila v Krškem svečana otvoritev novega lokala — Razalije, ki bo precej popestril gostinsko ponudbo v kraju. Lokal, ki je v starem mestnem jedru, bo po ponudbi zelo podoben ljubljanski Miški, Krtu in Muci.

»Pred petimi leti smo se odločili, da bomo več pozornosti namenili specializiranim lokalom, ki bodo namenjeni določenim kategorijam gostov. Prvi tovrstni lokal so bile Tri lučke, ki so se izkazale za dobro naložbo. Sedaj odpiramo Rozalijo, ki naj bi popestrila našo ponudbo v starem

mestnem jedru,« je ob otvoritvi dejal **Peter Markovič**, direktor toda Sremič Krško, ki sodi v delovno organizacijo M-Hoteli gostinstvo.

Rozalija je bila med desetimi lokali v starem mestnem jedru, ki jih prenavljajo. V njej je prostora

za petdeset gostov, na terasi, ki jo poživilja vodoimet, pa še za štirideset. Glavni projektant opreme je bil arhitekt Fedor Špacapan, ki je sodeloval tudi pri opremljanju Treh lučk. Razalijo je opremil v rožnati in modri barvi in po prevladujoči barvi je lokal dobil tudi ime.

Posejdeti pri Rozaliji in uživat...

Nova podoba M-Blagovnega centra

Andrej Dvoršak

Poudarjena barva Mercatorja

»Vsaka OZD mora imeti svojo istovetnost, svoj jaz, ki daje njenim delavcem samozavest, občutek pripadnosti in veljave. Če si član tako velikega sistema kot je Mercator in če v njem opravljaš pomembno funkcijo, si nekak predstavnik celotnega Mercatorja tudi navzven — v javnosti. Izredno pomembno je, da tudi potrošnik opazi tvoje oznake, si jih zapomni in poveže s kakovostjo storitev,« nam je dejal Izidor Rejc, direktor M-Blagovnega centra.

Posledica takšnih razmišljanj je nova celotna podoba M-Blagovnega centra, ki je skladna s celotno podobo sozda MERCATOR — KIT.

»Naše želje smo zaupali sozdovemu Studiu za ekonomsko propagando, točneje oblikovalcu **Janezu Selanu**, ki nam je kmalu ponudil dva osnutka, enega boljšega od drugega. V izbranem osnutku je zelo poudarjena pripadnost Mercatorju. To poudarjajo črke, barva in oblika, istočasno pa je nekoliko poseben in povsem naš, ker izraža našo dejavnost — gibanje blagovnih tokov. Prevoz ali pot blaga z velikega kupa (skladišča) k potrošniku. Nova podoba je naletela na dober sprejem pri naših delavcih in poslovnih partnerjih, »požegnali« so jo tudi najvišji predstavniki sozda, ki smo jih tudi vprašali za mnenje. Tako ni bilo več ovir za opremljanje kamionov z novim znakom M — Blagovnega centra,« pravi Rejc.

Vasja Butina, njegov namestnik, ob tem dodaja, da mora ta

šoferjev, do spremljevalcev, skratka celotnega Blagovnega centra. Z novo podobo so se namenoma izpostavili v javnosti in se pripravili na konkurenčni boj. Mercatorjeva barva in njihov znak morata postati simbol dobre storitve...

Zvedeli smo še, da so novo celotno podobo uvajali postopoma in da je njeno uvajanje trajalo dobrega pol leta.

M — Blagovni center je s tem dokazal, da je možno tudi v okviru smernic za celotno podobo, ki naj bi veljale za vse članice sozda, najti lastno identiteto in da so izgovori ter vztrajanje pri starih vzorcih zelo votli, vsaj v večini primerov. Prav tako pa na-

črtno uvajanje novega izgleda ne predstavlja takega stroška, kot ga nekateri prikazujejo... razen, če se zadovoljijo z obledelimi tablamami in napisi, ki pa so ponekod že zaščitna znamka Mercatorjevih poslovnih prostorov.

Teh se nam ni treba sramovati — spodbudijo naj tudi druge!

Suša zmanjšala pridelek

Andrej Dvoršak

Ni otave, ni koruze — kaj bo z živino?

Letošnja suša se bo v kmetijstvu poznala še nekaj naslednjih let. Vse kaže, da bodo njene posledice hujše od prvih ocen, kako pa jih bomo odpravili tudi še ni jasno.

Med kmetijskimi organizacijami, ki jih je suša hudo prizadela je tudi Mercator—Kmetijski kombinat Sevnica. Še posebej bodo posledice občutili v temeljni organizaciji Kooperacija, ki združuje okrog 1200 kooperantov, ima pa tudi lastno proizvodnjo.

"TOK Kooperacija je zaključena celota. V njej je organizirano vse : od oskrbe z repromaterialom do organizirane tržne proizvodnje, predelave in prodaje. Sedemsto kooperantov oddaja mleko. Zelo dobro imamo razvito pitanje govedi in prašičev, nasade jagodičevja, sadovnjake in vinogradništvo. Imamo tudi neke vrtnarstva," v skopih besedah predstavi TOK direktorica **Jožica Mlakar**, diplomirana inženirka agronomije.

Po prvih ocenah bo pridelek za približno 40 odstotkov manjši od načrtovanega. Vendar se v toku bojijo, da je ta napoved preveč optimistična. Še posebej zato, ker kar 60 odstotkov vseh ko-

operantov gospodari na hribovskih kmetijah, 30 na gorskih (višinskih) in le 10 odstotkov v nižinskem delu. Suša pa je najbolj prizadela prav hribovski in gorski svet. Tod so kmetje ostali skoraj brez otave, prav tako pa je uničen skoraj ves pridelek koruze. Nič bolje ni z vrtninami, sadjem in vinogradi.

V toku so takoj pripravili program za odpravljanje posledic suše. Ugotavljajo, da bi takoj potrebovali 600 ton koruze v zrnju, 500 ton pesnih rezancev, 1000 ton pivskih tropin za siliranje in 250 ton krmnih mešanic.

Kooperantom so takoj zagotovili tudi seme za dosevke (ljulko in drežico). Največ težav imajo z nabavo koruze. Ne, da je ne bi mogli dobiti, le predraga je. Malokateri kmet bo lahko odštel 800 dinarjev za kilogram, kolikor bo znašala njena cena v Sevnici. K ceni proizvajalca (v Šidu je bila v začetku septembra 560 din za kilogram) morajo namreč prišteti še transportne stroške.

V toku bi za sanacijo škode potrebovali milijardo dinarjev, teh pa nimajo. Ne sami, ne cel kombinat skupaj. Malo računajo na pomoč občinske SIS za pospeševanje proizvodnje hrane, a to bo le odstotek ali dva potrebnih sredstev. Nekaj denarja pričakujejo tudi iz republiškega solidarnostnega sklada. Za vsa ta sredstva pa bi moralo veljati : kdor hitro da, dvakrat da. Žal pa je naša administracija precej počasna in v Sevnici ne vedo, kadje bo in če bo, denar prišel do njih. Zato bodo Zadrugi zvezi Slovenije predlagali naj zadevo pospeši in omogoči, da bodo organizacije dobile akontacije potrebnih sredstev, s katerimi bodo omogočile koperantom takojšen nakup potrebne krme in repromateriala. To je pomembno zaradi skokovitega naraščanja cen, ki ga kmetijstvo že dolgo več ne dohaja.

Mlakarjeva nam je povedala, da pritisk na klavnico že narašča, saj se vse več kmetov odloča za zakol živine. V toku si zato prizadevajo, da bi pri kmetih ohranili vsaj osnovno čredo, kar pa kot kaže, ne bo lahko.

Kmetje se sporazumevajo z lovci

Andrej Dvoršak

Koristi so lahko obojestranske

Lovci in kmetje zelo težko najdejo skupni jezik. Običajno so lovci posredni krivci za slabše poljske pridelke ali če je mladje v gozdu preveč objedeno. Jasno, divjad gojijo, namesto, da bi jo streljali in tako jeleni, srnjaki, zajci in medvedje delajo škodo v gozdu in na posevkih. Takšno je bičajno razmišljanje.

Tudi na Kočevskem ni bilo nič drugače, dokler niso vsi prizadeti staknili glav in ugotovili, da imajo od družbenega bogastva — divjadi, lahko koristi vsi. Kakšne, pa so opredelili v samoupravnem sporazumu, ki so ga poleg lovskih organizacij podpisali kmetijci, ki jih zastopata tozda Govedoreja in Kmetijstvo kočevskega kmetijskega gospodarstva. To je prvi tovrstni samoupravni sporazum v Sloveniji.

"Z lovci se ne moremo bosti v nedogled. Zavedati se moramo, da je divjad že od nekdaj živela v teh krajih in da niso le lovci krivi, če na kmetijskih površinah naredi škodo. S pametnim dogovorom se da doseči več kot zgolj s tarnanjem in prevalevanjem krivde. Zato smo si prizadevali, da sklenemo ustrezen samoupravni s porazum," nam je dejal **Janez Žilindra**, direktor KG Kočevje.

V samoupravnem sporazumu so se podpisniki sporazumeli o skupnih interesih v prostoru, kjer gospodarijo. Sporazum določa gospodarjenje z zemljišči, izločenimi za potrebe lovstva, načine o varovanju intenzivnih kmetijskih kultur, delitev stroškov za izvajanje in vzdrževanje varovalnih naprav in ukrepov, soudeležbo lovstva pri odpravljanju škode, ki jo povzroči divjad in način ocenitve, obračuna in povračila škode, ki nastane kljub vsem izvedenim varovalnim ukrepom.

Lovci so po tem sporazumu dolžni skrbeti za zemljišča, ki so določena za gojitev divjadi kot dobri gospodarji. Predvsem morajo skrbeti, da so zemljišča ustrezno pognojena, redno košena in preprečevati zaraščanje. Prav tako morajo lovci v svojih programih določiti ukrepe za zagotovitev prehrane divjadi.

Podrobno so razmejene tudi dolžnosti pri varovanju kmetijskih površin. Lovska organizacija mora financirati nabavo potrebnih gradiv za postavitve ograj — električnega pastirja, ki jih postavlja KG Kočevje v skladu s svojimi potrebami. M-KG tudi skrbi za vzdrževanje teh naprav in ograj, vendar mora polovico stroškov vzdrževanja plačati lovška organizacija.

Če pa bi na posamezne površine divjad prehudo pritiskala, bi lovci s pogostejšimi obhodi in drugimi ukrepi poskrbeli za njeno zmanjšanje.

Ker divjad povzroča, tako menijo kmetijci, škodo tudi na pašnikih in drugih travnatih površinah, mora lovška organizacija prispevati 10 odstotkov količin mineralnih gnojil za gnojenje teh površin.

Drugi, nič manj pomenben sporazum, ki je bil sklenjen med lovci in M-KG Kočevje oziroma M-Mednarodno trgovino je, da bodo lovske organizacije vso uplenjeno divjad prodajale Mercatorju. Ker gre za večje količine divjačine, ki jih je prej odkupovala Gruda, je ta dogovor še toliko bolj pomemben. Tudi tu so bile v ospredju obojestranske koristi. Nikakor ne smemo prezreti pomembne vloge M-Kmetijskega gospodarstva Kočevje in njegovega direktorja, ki si je osebno prizadeval za obojestransko dobre pogoje. Tako za Mercator, kot za lovce.

Za mnenje smo vprašali še **Ivana Bartola**, tajnika ZLD Kočevje, ki meni, da se sodelovanje vseh prizadetih zadnja leta izboljšuje in da je vedno manj nesporazumov, ki so sicer značilni za odnose med lovci in kmeti.

Trda pot do hleva

Andrej Dvoršak

Za družbo korist — za kmeta več dela in dolgov

V kmetijstvo — živinorejo in mlekarstvo, danes vlaga le malo kdo. Denar vložen v hlev, opremo in živino, se zdi na prvi pogled izgubljen, kajti dohodek, ki ga ustvarjajo kmetje je pičel in v večini primerov zadošča zgolj za preživetje. Za novo vlaganje pa je potrebno veliko denarja, običajno obremenjenega z visokimi obrestmi, ki jih kmet komaj zmore.

Antonija in Mojmir Jovič iz Otonice pri Cerknici sta zanese-

njaka, ki sta vedno bolj ljubila rodno grudo, kot pa prednosti

dobrega zaslužka v tujini. Dolga leta sta bila oba zaposlena v ZR Nemčiji, da sta si doma zgradila hišo, potem pa sta se vrnila. Ne, ker bi se morala in zanju v ZR Nemčiji ni bilo več dela... Zato pač, ker nista mogla brez domačih hribov in pašnikov ter domače besede, pa tudi pravega družinskega življenja, skupaj s hčerjo in sinom, ki sta se šolala v domovini, sta si želela.

Antonija je počasi prevzela kmetijo po očetu, Mojmir se je vključil v krajevno samoupravo, se za nekaj let zaposlil in bil nato invalidsko upokojen. Ker pa je bil vse življenje navajen na garaško delo, se je pridružil ženi in se posvetil kmetijstvu.

"Ko sva začela s kmetovanjem, je bila kmetija precej zapuščena. Škoda se nama je zdelo zemlje in gozda in zagnala sva se v delo. Star hlev je bil dotrajan in premajhen. Odločila sva se, da zgradiva novega. Preskrbela sva si načrte in potrebna dovoljenja ter začela z gradnjo. Vsi prihranki so šli v zidovje, ki pa je zelo počasi raslo. Potem sva začela iskati posojila," pravi Antonija Jovič.

Pošteno sta se namučila preden sta jih dobila. Vsak, ki je imel prste vmes, je kak dan pustil denar na svojem računu in zavlačeval proceduro kolikor se je dalo.

Medtem sta Joviča srečala znanca, ki je bil nekoliko doma v kmetijstvu. Ta jim je svetoval gradnjo sodobnega hleva s so-

dobno sušilnico za seno. Ogle-dala sta si jo pri Misu v Medvodah in bila presenečena, da jima tega ni nihče že prej svetoval, denimo pospeševalna služba v M-KZ Cerknica.

Nato sta se z načrti napotila k strokovnjakom v Ljubljano, da bi jima svetovali kaj in kako. Za glavo so se prijeli, ko so videli načrte, ki ne le, da so bili dragi, ampak so bili tudi načrti taki, kot so pač načrtovali hleve pred štiridesetimi leti. Svetovali so jima dopolnitve, ki bi poenostavile delo v hlevu in pomenile prihranek. Iz »predpotopne štale« je nastal kolikor toliko sodoben hlev s sušilnico sena na sončno energijo — menda prvo na Cerkniškem.

V teh razgovorih sta tudi izvedela, da je možno dobiti nepovratna sredstva za naložbe v kmetijstvu, če so pač v skladu z določenimi zahtevami. Ko sta o tem povprašala v svoji zadrugi, nista mogla izvedeti ničesar, nihče ni vedel za ta sredstva, še manj, kako do njih.

Kljub temu nista vrgla puške v koruzo in sta vrtala dalje, dokler jih nista izvrtala. Ne le ona dva! Zadruga jih je dobila kar za devet posilcev, ki so izpolnjevali pogoje.

"Zadruga nudi kmetom premalo pomoči. Posojila so premajhna! Dobiti bi morali tudi več informacij in nasvetov. Mislim, da pospeševalna služba, vsaj v najinem primeru, ni odigrala svoje vloge," trdi Mojmir.

Zvemo, da v celi KS Begunje ni niti ene A kontrole mlečnosti krav, da kmetje niso deležni omembe vredne strokovne pomoči, ki bi bila zelo potrebna, če hočemo dvigniti raven kmetijstva, za kar se načeloma vsi zavzemajo.

Pogovor se zopet suče v krogu in spet smo pri junji investiciji. Kakšna je današnja dejanska vrednost je težko reči, menda se giblje okoli osemdeset milijonov, od tega sta dobila 7,2 milijona nepovratnih sredstev. Če ne bi sama, s pomočjo znancev in prijateljev zgradila pol hleva, ga danes ne bi imela...

Sicer pa ga nimata ona dva. Hlev ima njiju, kajti obvezala sta se, da bosta določeno število let redila piance in oddajala mleko. Kakšna je cena obojega vemo. Kdo pa bo imel koristi, pa je tudi jasno! Družba na prvem mestu, morda še prekupčevalci v »reproverigi«...njima bo ostalo delo in dolgovi.

»Zadruga nudi kmetom premalo pomoči,« pravi Antonija in Mojmir Jovič.

Razvoj le na papirju

Metod Škrijanec

Togi politiki lahko marsikaj očitamo

Mnogo je dejstev, ki potrjujejo trditev, da je položaj dejavnosti gostinstva in turizma, prav tako pa tudi položaj temeljnih organizacij v sestavi delovne organizacije Mercator—Hoteli gostinstvo, slab že vrsto let. Letos smo se gostinsko—turistični delavci znašli v še težjem položaju, saj splošnim gospodarskim in političnim okoliščinam, dodamo lahko še celo vrsto drugih negativnih dejavnikov.

Že v preteklih letih smo preko organov — od Medobčinske gospodarske zbornice, Splošnega združenja gostinstva in turizma, izvršnih svetov občin, kjer delujejo naše temeljne organizacije, pa tudi v sestavljeni organizaciji Mercator—KIT — sprožili vrsto akcij z namenom, da bi gostinstvo in turizem uveljavili kot pomembno gospodarsko dejavnost. Vsa gospodarska politika, ne glede na kateri ravni se oblikuje, pa ostaja toga, gospodarski načrtovalci (mislim na ravni SFRJ) pa so zadovoljni že, če je devizni priliv na ravni preteklega leta. Večina zaposlenih v tej dejavnosti, predvsem tisti, ki od nje živimo (in to slabo), pa se s takim odnosom oziroma logiko ne moremo strinjati. Gostinstvu in turizmu bi morali omogočiti razvoj in primerno nagrado (zaslužek), ki bi spodbudila kakovostno in strokovno delo. Položaj gostinstva in turizma naj komentirajo podatki Mercator—Hotelov gostinstva za leto 1988 :

— planirana akumulacija za leto 1988 je 337 milijonov dinarjev (od tega samo 37 milijonov za poslovni sklad oziroma za razširitev materialne osnove dela), v polletju so ta sredstva znašala 231 milijonov dinarjev,

— planirani čisti osebni dohodek na delavca za leto 1988 znaša 462 tisoč dinarjev (kar je manj kot znaša povprečje v gospodarstvu SRS v polletju letos), izplačani na delavca v polletju pa je znašal 350.000 dinarjev,

— planirana neposredna skupna poraba na delavca znaša približno 130 tisočakov, kar je manj kot povprečni regres za letni dopust v SR Sloveniji, izplačano v prvem polletju letos : nič,

— za ostale namene nič planirano, nič izplačano, — za stanovanjske namene — planirano 164 tisoč din na delavca — izplačano : nič.

Sta materialna in socialna "varnost" delavcev Hotelov gostinstva dovolj nazorni? Tozdi v sestavi Hotelov gostinstva so se s svojimi poslovnimi rezultati uvrstili v povprečje dejavnosti gostinstva, v istem povprečju pa so tudi organizacije, ki so v "špiči" slovenskega gostinstva in turizma.

Materialni položaj pa se odraža tudi na drugih področjih, zlasti boleče pa na področju zaposlovanja. Dejavnost je nezanimiva za zaposlovanje kakovostnega in strokovno dovolj izobraženega kadra. Razmere so na meji katastrofalnosti — za njihovo potrditev še podatek o povprečnem kvalifikacijskem količniku v delovni organizaciji Hoteli gostinstvo : 1,73 (količnik je izračunan na podlagi metodologije). To poudarjam predvsem zato, ker je v gostinski dejavnosti glavni produkcijski faktor delo (število zaposlenih, njihov kvalifikacijski sestav in njihov osebni dohodek). Za našo delovno organizacijo lahko ta faktor ocenim zadovoljivo le glede števila zaposlenih, ne pa po kakovostnem kvalifikacijskem sestavu in ceni — osebnem dohodku. Kapital oziroma poslovna sredstva imajo v naši dejavnosti slabši položaj oziroma ga sploh nimajo iz zelo enostavnega razloga : ni jih. Akumulacijska stopnja je bila lani v podskupini dejavnosti — 0,005, kar po-

meni, da so bile izgube večje od ustvarjene akumulacije.

Iz povedanega izhaja potrditev dejstva, da tudi razvojni faktor v

gostinstvu predstavlja delo, ki ga v tej zvezi ne izpostavljam s številom delavcev, temveč kot strokovno usposobljenost (kvalifikacijo), znanje, intenzivnost in motiviranost. Razvoja ni, če med kapitalom in delom ni ustreznega razmerja. Iz navedenih podatkov je razvidno, kakšno je to razmerje v gostinski dejavnosti.

Cilji, ki so zapisani v razvojnih dokumentih gostinstva in turiz-

ma, so še hudo daleč, še od dlje pa jih gledamo letos, ko se je kupna moč domačega gosta hudo zmanjšala, bistveno pa sta se spremenili tudi potrošnja in struktura tujih gostov. Vse to so okoliščine, ki bi morale vplivati na spreminjanje pogledov na status in razvoj gostinstva in turizma. Gre za dejavnost, v kateri se preliha ogromno kapitala, njen razvoj in položaj pomembno vpli-

va na razvoj ostalih gospodarskih dejavnosti in prav zato bi morali biti za njen razvoj zainteresirani prav vsi. Zaenkrat bolj na papirju kot pa z resničnim vključevanjem v podpiranje in odpiranje njenega razvoja.

Elektrarne bodo zavrle proizvodnjo

Andrej Dvoršak

Hmelj ne zraste čez noč

Hidroelektrarna Vrhovo, ki jo že gradijo v dolini Save bo akumulacijska in zato nameravajo dvigniti nivo vode. Ob rečnem bregu že gradijo nasipe, tako da veliko zemlje ne bo poplavljeno. Toda kmetijski in ekologi ugotavljajo, da je to le boljša od dveh slabih možnosti. Z dvigom gladine akumulacijskega jezera se bo dvignil tudi nivo podtalne vode. Ta je sedaj kakšnih deset metrov pod zemljo, ko pa bo jezero polno, bo njen nivo le še meter in pol pod površino njiv, sadovnjankov in hmeljišč ob reki.

»Hidroelektrarna Vrhovo bo negativno vplivala na našo pridelavo oziroma proizvodnjo hmelja. Zaradi nje bosta poplavljeni le dva hetara naših hmeljišč, ostalih 16,5 hektarov pa bo uničenih. Potrebni so deset let, da bomo na njih obnovili proizvodnjo, če bo to sploh mogoče.«

Tako sta v pogovoru povedala direktor sevnškega kombinata Albin Ješelnik in direktorica tozda Proizvodnja Martina Koritnik. Zaradi gradnje elektrarne bodo morali v kombinatu na hmeljiščih podreti vse žičnice in skriti polno rodne nasade najboljših vrst hmelja.

Investitor obljublja, da bo navozil dodatno, novo zemljo, da bo mogoče na njej spet kmetovati, saditi hmelj. V kombinatu mu bolj malo verjamejo, porajajo se dvomi...

»Predvsem bo potrebno zemljo, ki jo bodo navozili, meliorirati. Takšne melioracije trajajo nekaj let. Šele nato bomo lahko hmelj na novo nasadili in čakati bomo morali več let, da bo obrodil prvi pridelek. Hmelj je trajnica in posamezne rastline živijo več desetletij. Drug problem je podtalnica, ki nas najbolj skrbi. Hmelj ima globoke korenine, ki potrebujejo ravno pravo mero vlage, nikakor pa ne močvirnih tal. Menimo, da bo nivo podtalnice previsok in da hmelj tu ne bo več uspeval, kar bo velika škoda.«

Drug problem bo izpad dohodka, ki ga bodo v kombinatu čutili vseh prihodnjih deset let, kolikor bo trajalo, da bodo hmeljišča obnovljena. Še bolj so prizadeti zato, ker so sredi sredi sedanjih hmeljišč postavili zelo drage in sodobne naprave za predelavo hmelja.

Enake težave se bodo pojavile ob gradnji naslednjih dveh elektrarn : Blanca in Boštanj. Ko bodo zgradili hidroelektrarno Boštanj, bo Kmetijski kombinat Sevnica izgubil nadaljnjih 24 hektarov hmeljišč na Korpolskem polju, zaradi dviga podtalnice. V Blanci pa bo podtalnica zvišana na 3,3 hektarih, poplavljenih pa

"Vseh posledic danes ne moremo predvideti. Eno so predvidevanja, drugo je resničnost, ki je mnogo bolj črna. Nedvomno pa bo kmetijstvo močno prizadeto na račun energetike," pravijo v sevnškem kombinatu.

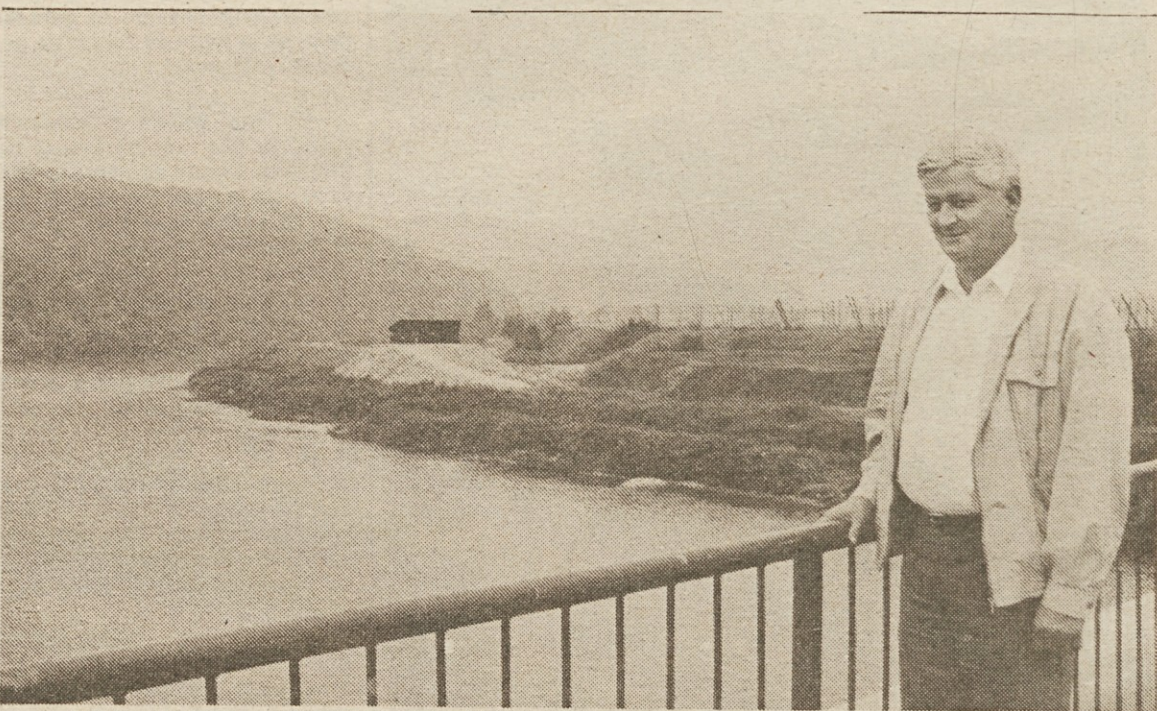
V sevnškem kombinatu pridelujejo najboljši vrsti hmelja : aurore in golding. Letos bodo

pridelali okrog 100 ton, kar je 30 odstotkov manj od načrtovane količine. Izvoz : 70 odstotkov pridelanih količin gre v zahodno Evropo in Združene države Amerike.

Zeleno zlato — sevnški hmelj bo šel pod vodo. Nov šele čez deset let. Martina Koritnik in Ivan Možic, vodja obrata v Loki.

»Voda bo segala do koline,« (črna točka na sliki), »podtalnica bo zamočvirila hmeljnik...« pravi direktor M-kmetijskega kombinata Sevnica, Albin Ješelnik.

Kmetijski sejem v Gornji Radgoni

Andrej Dvoršak

Čigav si že ti ?

Mirno lahko zapišemo, da je razstaveni prostor sozda Mercator — KIT letos sodil med najboljše urejene razstavne prostore na radgonskem Kmetijsko — živilskem sejmu. Lani smo prostor povečali od 80 na 144 kvadratnih metrov, kar nam sedaj omogoča, da poleg izdelkov Mercatorjeve živilske industrije, pokažemo še kaj več. To več, je bil letos sladoledni vrt veselih barv, ki so še bolj pritegnile obiskovalce.

Edina pomanjkljivost našega razstavnega prostora je v tem, da so vsi razstavljeni izdelki ločeni od obiskovalcev s stekleno steno, kar pa je splošna zanjilnost vseh jugoslovanskih sejmov. Steklena pregrada pa ni prav nič motila izredno domiselne razvrstitve in predstavitve izdelkov. Ta je bila delo aranžerjev Mercator — Izbire — Panonije in odgovornega za poslovanje na razstavi, Mileta Bitenca iz Studia za ekonomsko propagando.

Razen nekaj manjših organizacij živilske industrije, so bile na sejmu predstavljene skoraj vse naše proizvodne organizacije, ki imajo kaj pokazati. Mile Bitenc nam je povedal, da so za letošnji sejem članice sozda pokazale precej več zanimanja, kot v preteklih letih. Predvsem je pohvalil sodelovanje Mercator — Kmetijskega kombinata Sevnica, ki je

na sejmu pokazal novo kartonsko embalažo za sadje. Prvič pa se je predstavil tudi z mesnimi izdelki, pri katerih je bila zlasti opazna embalaža z vidnim znakom sozda.

Dobro se je odrezala Mercator — Mesna industrija iz Ljubljane, ki je na sejmu poslala tolikšno količino izdelkov, da se v vitrinah niso neugledno izgubljali. Še pred leti se je ta organizacija predstavljala skromneje, njene izdelke si lahko namreč opazil le po naključju...Tudi srebrna in bronasta plaketa, priznanji za kakovost izdelkov, sta hitro zasijali v vitrini z domačim želodcem, pašteto, kuhano šunko in drugimi dobrotami.

Zelo so bili poudarjeni tudi novi izdelki Mercator — Embe iz programa rice crispies. Vsakemu obiskovalcu so padli v oči.

NAGRADE...

Nagrajeni izdelki in nagrajenci letošnjega Kmetijskega živilskega sejma v Gornji Radgoni

Mercator — Kmetijska zadruga Krka, TOZD Oskrba, srebrna plaketa za poljsko salamo in bronasta za rolado z govejim jezikom

Mercator — Mesna industrija Ljubljana, srebrna plaketa za : jetrno pašteto v črevu, kuhano šunko v ovitku, bronasta za mozaik klobaso in domači želodec,

Mercator — Kmetijsko gospodarstvo Kočevje, TOZD Mesarija, srebrno plaketo za kočevsko klobaso,

Mercator — Nanos, TOZD Tovarna mesnih izdelkov, srebrna plaketa za kraško panceto, narezek,

Mercator — KŽK Gorenjske, TOZD Mlekarna, zlata plaketa za sira gauda s 35 in 45 % maščobe, srebrna plaketa za kranjski sir, surovo maslo, skuto iz posnetega mleka in bronasta plaketa za sir Cammenbert s 55% maščobe

Mercator — Ljubljanske mlekarne, TOZD Mlekarna, zlata plaketa za zelenjavni sirni namaz, hrenov sirni namaz in sir laščan, srebrna plaketa za svežo polnomastno skuto, sirna namaza z višnjami in malinami, liptavski sirni namaz, sire : stiškega, posavskega, roškega, grajskega in gauda s 45% maščobe, bronasta plaketa za svežo skuto iz posnetega mleka.

Žal je še vedno nekaj članic možnosti in svojih izdelkov ne predstavijo v Mercatorjevih se-

jemskih vitrinah. Zdi se, da marsikatero organizacije še same ne vedo, da so v sozdu Mercator — KIT in se jim o Pravilniku o celostni podobi sozda niti ne sanja.

Tako smo v sejemskem katalogu prebrali, da je (navajamo tako, kot je bilo zapisano) KŽK Gorenjske KIT TOZD Klavnica Jesenice, prejel bronasto plaketo za domačo klobaso v zaseki in "gettering". Da je tozdz v sozdu Mercator — KIT vemo, kaj pa je "gettering" pri najboljši volji niso mogli zvedeti radovedneži, ki so ga iskali na razstavnem prostoru. Nismo jim ga mogli pokazati, ker se TOZD Klavnica iz sestava Mercator — KŽK Gorenjske, skupne razstave pač ni udeležil.

Tudi v KZ Krka, ki je dobila srebrno plaketo za poljsko salamo in bronasto za rolado iz govejega jezika, so pozabili, da je Mercatorjeva. Za Mesarijo Kočevje lahko le domnevamo, da gre za tozdz Mercator — Kmetijskega gospodarstva Kočevje. Mlekarna Kranj je navedla vsaj delovno organizacijo, v katero sodi, čeprav je tudi njeno ime pomanjkljivo zapisano.

Vsa Mercatorjeva industrija ne sodi med živilsko, zato se je kranjska Agromehanika predstavila na posebnem prostoru.

Pokazala je široko paleto svojih izdelkov in z ugodnimi popusti pritegnila številne kupce. Toda...pozabila je, da sodi v Mercator — KŽK Gorenjske.

Potem so bili na sejmu še tozdz Contal iz Mercator — Mednarodne trgovine, pa Mercator — Sloga iz Gornje Radgone, ki je obiskovalcem poleg pijač ponudila dnevno svež kruh in cel kup izdelkov Mercatorjevih organizacij. Mercator — Potrošnik iz Lenarta je prodajal instalacijsko gradivo z velikim popustom.

Zelo zanimiva je bila razstava živine: konj, krav, bikov. Menda so jo razstavljale tudi članice sozda, toda značilnega "M", ni bilo videti nikjer, čeprav so v katalogu razstavljalcev navedene pravilno, s celim imenom.

Na srečo ni bilo vse tako črno, kot se je zdelo malce bolj kritičnemu očesu, ki meni, da bi bil že skrajni čas, da se članice sozda naučijo pravilno pisati vsaj svoje ime.

Glejte kolajne, kako se bleste! Če ne bi aranžer spotoma pripisal komu pripadajo, bi to le težko ugotovili.

Iz glasil članic

Etin Obveščevalec

V 7. številki Obveščevalca, ki izhaja v Mercator — Eti, izšla pa je konec avgusta, sta objavljena zanimiva prispevka o življenju v tej delovni organizaciji.

Bili so na Kamniškem sedlu

Izlet na Kamniško sedlo je bil organiziran na pobudo delavcev vzdrževalne enote, pridružili pa so se mu tudi ostali delavci. Organizirali so ga Lojze Spruk, Franc Grošelj in Miro Levak. Od zamisli do pravega pohoda je minilo le deset dni.

Izletniki so krenili na pot iz Logarske doline, na Kamniškem

sedlu malo počili, v dolini v Kamniški Bistrici pa na pikniku potekali lakoto in se tudi zavrteli. Rezultata nogometne tekme med debelimi in suhimi pa tudi avtorji prispevka niso navedli. Poudarili pa so, da sta izlet in piknik dobro uspela in da si podobnih akcij še želijo.

V uredništvu Mercatorja pa dodajamo : samoorganiziranost je na pohodu. Morda se bo celo

uredniškemu odboru časopisa uspelo pikniško samoorganizirati po zgledu Etinih delavcev. Dobri zgledi vlečejo. Še veliko lepih poti in prijetnih zapisov o njih, vam želimo!

Ocena letne Mercatoriade

Etini športniki so z letošnjimi športnimi igrami, Mercatoriado, povsem zadovoljni. Zadovoljni tako sami s seboj, kot tudi s celotno prireditvijo. Ugotavljajo pa, da vrsta težav pri sestavljanju ekip za posamezno vrsto športa izvira iz nezanimanja mladih za šport. V tovarni je teh veliko. Škoda, saj bi se s popolnimi ekipami lahko uvrstili še boljše, pa so tudi z 10. mestom zadovoljni.

V zapisu pa je avtor O.S. dodal še misel, ki jo velja poudariti : "Ni pa nam bilo všeč, da je bilo tekmovaljeva dva dni in so bile skupine deljene. Vzdušje na takem

tekmovalju je namreč enkratno, če smo vsi skupaj, da lahko navijamo in držimo pesti eden za drugega in mislim, da so potem tudi rezultati malo boljši."

Misel, ki je lahko tudi ustvarjalni prispevek k delu organizacijskega odbora Mercatorjeve olimpijade. Žal nam je le, da avtor, ki je zelo spretno napisal sestavek o Mercatoriadi, ni omenil tudi spremljajočih prireditev — razstave ročnih del, likovne razstave in literarnega večera, saj so se prav na teh prireditvah Etini delavci še posebej lepo predstavili. Pa drugič!

Izobraževanje — novo in obnovljeno znanje

Za delavce, zaposlene v živilski industriji velja zakonska do-

ločba, da morajo v šestih mesecih od dneva zaposlitve opraviti osnovni tečaj higienskega minimuma, obnovitveni tečaj pa vsakih pet let.

V Obveščevalcu so delavce na to dolžnost opozorili in jih obenem obvestili, da bo učbenike posojala delovna organizacija. Tečaji higienskega minimuma predstavljajo za delovno organizacijo velik strošek, tečaji pa so obvezni, zato v zapisu ni odveč poudarjeno:

"Potrudite se, da boste s tečaja odnesli čim več znanja in ga koristno uporabili tudi pri delu. Samo kakovosten izdelek preprečuje reklamacije — če bomo to dosegli, bodo tudi tečaji higienskega minimuma dosegli svoj namen."

MIP odprl nov Blagovni center

Andrej Dvoršak

Poudarek na sodobni tehnologiji

»Danes je za nas praznik. Odpiramo prvo fazo blagovnega centra na Ptuj. Za nami so neskončna dogovarjanja, načrtovanja, finančne konstrukcije in izgradnja. S pomočjo združenih sredstev SOZD MERCATOR -KIT, Zavoda za rezerve SR Slovenije, Občinskih blagovnih rezerv, Stavbarja in kajpak z lastnimi sredstvi, smo objekt zgradili pet sekund pred dvanajsto. Ta Mercatorjev blagovni center je namenjen oskrbi Ptuja, Ormoža, Lenarta, Gornje Radgone, Lendave, Ljutomera ter drugih krajev,« je v otvoritvenem govoru dejal Franc Tomanič, direktor MIP-a.

Poudaril je še, da je to doslej v MIP-u največja naložba, ki dopolnjuje obsežen spisek novih objektov, ki jih je ta kolektiv zgradil, odkar je v veliki družini Mercator.

O tej naložbi, pomembni za celoten Mercator, ne le za MIP, smo se pogovarjali še z direktorjem Veleprodaje **Janezom Zupančičem**.

»Razvojnim ciljem namenjam o v našem tozdu zelo veliko pozornost. Ti cilji so usklajeni s potrebami širše Ptujске regije in potrošniške oskrbe z raznovrstnim blagom.

Načrtov in ciljev imamo veliko. Eni so bolj, drugi manj pomembni, naša želja pa je, da bi prav vse čimprej uresničili.

Prvi korak k njegovemu uresničevanju je bila izgradnja prve faze prizidka k obstoječemu skladišču na Rogozniški cesti. Čeprav smo se zavedali, da časi za tovrstne naložbe niso najprimernejši, smo vseeno zagrizli v to jabolko.

Danes je že pripravljena idejna zasnova za celotni kompleks novega blagovnega centra, ki ga bomo gradili v treh fazah. Prva faza je prej omenjeni prizidek k obstoječemu skladišču, ki meri okoli pet tisoč kvadratnih metrov

v dveh etažah. S tem prizidkom smo uspeli rešiti najbolj pereče probleme našega poslovanja, kot je denimo ozko grlo pri odpremi blaga, širitev hladilniških zmogljivosti, polnilnica sladkorja s potrebnim depojem, skladišča za neprehrambeno blago, dodatne skladiščne zmogljivosti za galanterijo, tekstil, potrebne sanitarije in garderobe ter druge servisne prostore (akumulatorska polnilnica za viličarje, poslovni prostori za komercialo).

Vrednost celotnega objekta, skupaj z opremo in ureditev okolice, je znašala 1.620.000.000 dinarjev.

Objekt je projektiral projektirni biro GOKOP iz Rogaške Slatine, protipožarni sistem so projektirali v MR Maribor, SOKO Mostar pa je poskrbel za hladilnico.

Pohvaliti moram tudi izvajalca del, Stavbarja iz Maribora, ki je dela opravil v pogodbenem roku – v rekordnih sedmih mesecih, tako da je bil tehnični prevzem že zadnji dan letošnjega maja.

Kljub temu, da smo objekt komaj dobro odprli, pa že razmišljamo o drugi in celo tretji fazi izgradnje blagovnega centra. Druge faze je pogojena z odprodajo

skladišča v Slovenji vasi. Dokler tega skladišča ne odprodamo, ne moremo pričeti z izgradnjo druge faze, s katero bomo rešili problem skladiščenja tehničnega blaga. Tretjo fazo pa načrtujemo bolj dolgoročno, saj je v sklopu te investicije predvidena tudi izgradnja diskonta, obrata družbene prehrane, upravne zgradbe za celotno delovno organizacijo in zaklonišča.

Naš cilj ni vlaganje v nepotrebne zidove, temveč izgradnja najnovejšega, s posebnim poudarkom na sodobni tehnologiji in boljši organizaciji dela. To ilustrira podatek, da bomo na novi lokaciji potrebovali manj kot polovico površin za poslovanje s tehničnim blagom glede na površine, ki so v našem skladišču v Slovenji vasi, namenjene isti dejavnosti.

Mipovo skladišče: navdušenje nad I. fazo, skrb za II. in III. – direktor tozda Veleprodaje, Janez Zupančič.

Ob otvoritvi I. faze.

Pomoč za zdravje vseh

Andrej Dvoršak

Investino darilo Ortopedski kliniki

Denarne stiske in zagate zdravstva so nam bolj ali manj znane. Toda razvoj stroke se ne ozira na gmotni položaj in tega se najbolj zavedajo sami zdravstveni delavci. Zato, da bi temu razvoju lahko vsaj približno sledili tudi v danih razmerah, je sodelovanje združenega dela pri njihovih potrebah nujno. V nekaterih organizacijah za sodelovanje posluh imajo, nimajo pa denarja, v drugih imajo denar, pa ne posluha. Le redke so, kjer je oboje. Ena takih organizacij je tudi Investa, tozda Mercator – Tehne.

Pred dvema letoma so v Investi zvedeli, da Ortopedska klinika UKC v Ljubljani, nujno potrebuje ultrazvočni aparat za zgodnje odkrivanje nepravilnosti v razvoju kolkov pri otrocih. Delavci Investe so se soglasno odločili, da kliniki kupijo potreben aparat. Stal je 94.000 DM, toliko, kot je znašal takratni dvomesečni osebni dohodek vseh delavcev tozda.

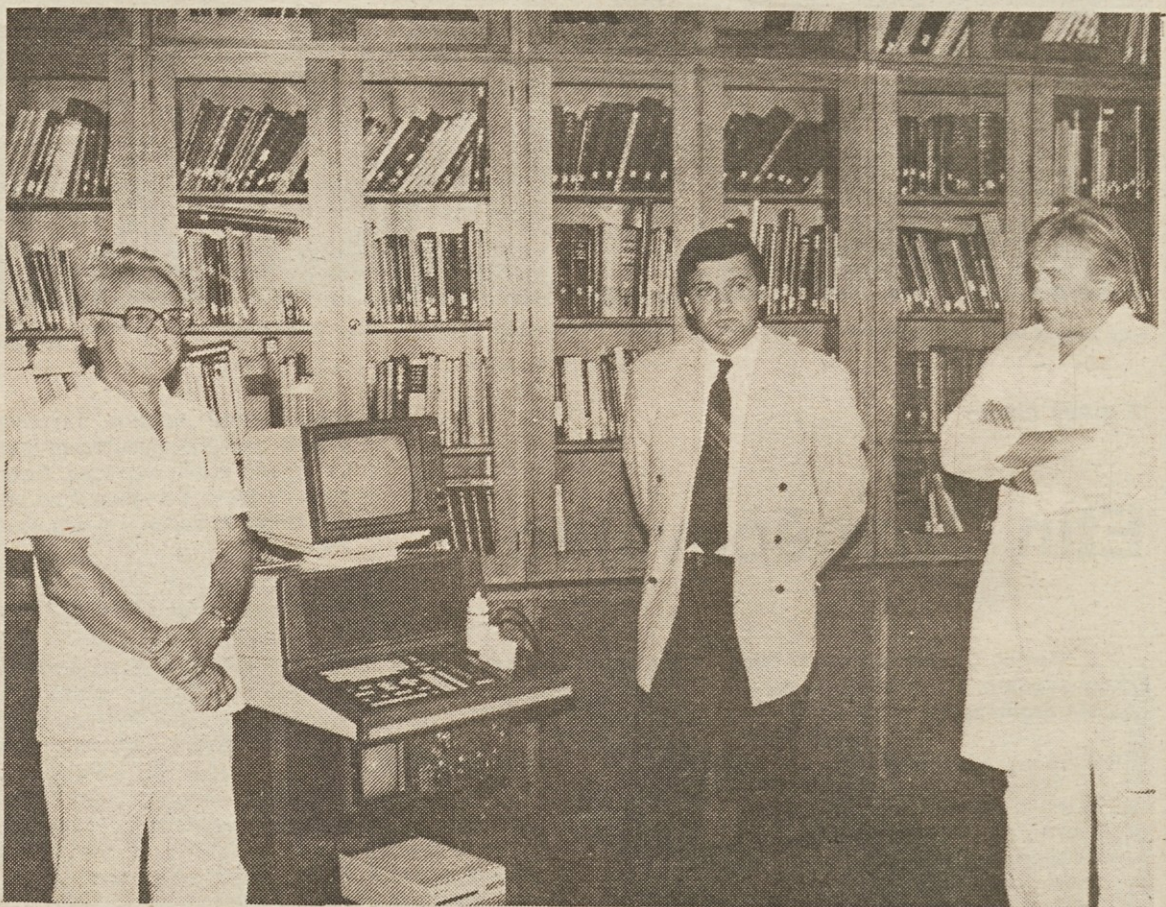
»Če mi, delavci v združenem delu, ne bomo podprli zdravstva, ga ne bo nihče. Vsi vemo, s kakšnimi težavami se otepa in koliko problemov imamo sami, ko potrebujemo zdravstveno storitev. Nedvomno bi jih imeli še več, če bi zdravstvo pustili brez pomoči. Po drugi strani pa si želimo evropski nivo zdravstvenih storitev in sodobno opremo, ki naj bi olajšala delo zdravniku in trpljenje pacientu«, sta nam ob svečani izročitvi nove aparature, povedala **Zoran Jankovič**, dosedanj v.d. direktor Investe in **Bra-ne Kopač**, predsednik delavskega sveta tozda.

Da je aparat klinika nujno potrebovala, zgovorno potrdi podatek, da se letno v kliniki zdravi okoli 3.500 pacientov, da njenih 24 zdravnikov letno opravi okoli 2.000 večjih operacij, da v ambulantah pregledajo še nadaljnjih 25.000 do 30.000 pacientov, itd.

Med temi pacienti je tudi dva do tri tisoč otrok, ki jim morajo pregledati kolke. Doslej so v glavnem uporabljali rentgensko slikanje, ki pa ni priporočljivo in so ga starši, ki so se zavedali posledic žarčenja, večkrat zavračali. Šele zadnji dve leti so kolke pregledovali tudi z ultrazvočnim aparatom, ki ni škodljiv, izposojali so si ga na Inštitutu za rentgenologijo. A en sam aparat je bil preobremenjen.

Potreben je bil še eden. Ortopedska klinika bo sedaj z njim lahko, poleg pregledovanja otroških kolkov, opravljala še druge zahtevne preglede lokomotorne sistema.

Ob koncu slovesnosti, ki so se jo poleg predstavnikov klinike in Investe, udeležili tudi novinarji, je bilo rečeno, da klinika nujno po-

Majhen instrument, plemenito dejanje – prim. prof. dr. France Srakar in Zoran Jankovič.

trebuje še Maquetovo operacijsko posteljo, ki stane 65.000 DM | in da je sama ne more kupiti. Močno upa, da bo tudi za ta na- | kup našla dobrotnika v združenem delu.

40 let M-KZ Litija

Andrej Dvoršak

Po vijugah in strminah

»Prehrojena razvojna pot kmetijstva in združništva v štiridesetletnem obdobju, je bila skozi vse obdobje zelo vijugasta in z manjšimi izjemami, tudi zelo strma in težka. Po tej poti so šle vse slovenske zadrage, tudi litijska.«

»Našo zadrugo je leta 1948, natančno 8. avgusta na svojem ustanovnem občnem zboru ustanovilo 47 kmetov iz Litije in bližnje okolice,« je na slovesnosti ob 40-letnici pri gradu Ponoviče dejal **Vinko Košmerl**, direktor zadruga ter nadaljeval:

»Značilnost prvega desetletnega obdobja po ustanovitvi kmetijskih zadrug, je velik entuziazem članstva poudarjena vsestranska samoupravna in poslovna pripadnost svojim zadrugam.

Tehnična opremljenost teh zadrug je bila za takratne razmere zadovoljiva. Takrat je imela Kmetijska zadruga Litija dva traktorja s priklučki in veliko mlatilnico. Kmetijsko – gozdarska poslovna zveza je bila kadrovska baza za strokovno delo in za kasnejše združne strokovnjake. Po letu 1960, ko se je združilo kar sedem zadrug in družbeni kmetijski posestvi Ponoviče in Grmače, se je na litijemskem področju začel razvoj živinoreje.

V tem obdobju sta bila na kmetijskem posestvu Grmače zgrajena dva odprta goveja hleva za 250 govedi, izvedena je bila arondacija na okoli 40 ha zemljišč, zasejen je bil tudi sadovnjak jablan (37 ha) na Kresniškem vrhu.

Po letu 1966 je zadruga prevzela sedem trgovin v združnih hišah (takrat so bile Mercatorjeve). Po izteku družbenega varstva se je začela sanacija, velika prizadevanja in osebno odpovedovanje, zlasti delavcev, za obstanek zadruga.

V kasnejšem obdobju je zadruga zaradi slabih finančnih rezultatov v živinoreji, iskala dohodek v nekmetijskih dejavnostih kot so trgovina, odkup in gostinstvo.

Po letu 1972 se je začelo preusmerjanje kmetij. Kmetje – člani zadruga so se z zadrugo trdno gospodarsko in samoupravo povezali. Zadruga pa je začela izvajati pospeševalne akcije.

Leta 1972 je zadruga prvič izvedla obširno anketo in popis kmetij. Anketa 236 kmetij je pokazala, da je na vseh kmetijah potrebna temeljita prenova. V večini primerov so bila gospodarska poslopja, še zlasti hlevi, stari

preko sto let in brez najosnovnejših higijenskih pogojev.

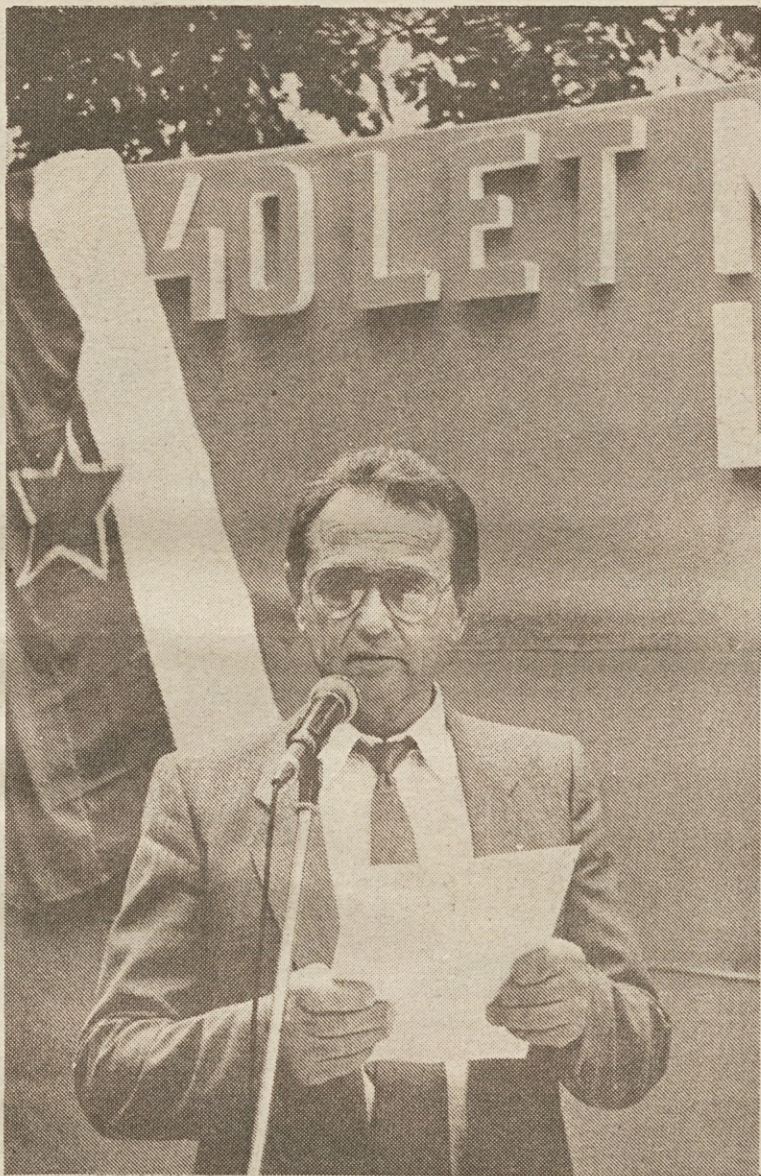
Že prvo leto se je 25 kmetij odločilo za obnovo kmetije. Zanje smo v zadrugi izdelali tudi investicijsko preusmeritvene programe.

Prenova kmetij in obseg investicijskih vlaganj je največji razmah dosegel v letih 1982 do 1984, to je v času, ko smo tudi obnovili živinorejsko farmo Gr-

mače in zgradili prašičerejske hleve v Ponovičah.

Po teh treh letih je bilo na 33 kmetijah 742 novih govejih stojišč in na treh kmetijah 3 hlevi za vzrejo pujskov, z zmogljivostjo 1600 pujskov letno.

Po podatkih je bilo leta 1972 preusmerjenih in obnovljenih okoli 400 kmetij, zgrajenih je bilo preko 2500 novih govejih stojišč, adaptiranih aa okoli 1100 govejih stojišč, zgrajenih je bilo okoli 20000 kubičnih metrov silosov, kmetijska mehanizacija pa je na-

»Strma in vijugava je razvojna pot našega kmetijstva, toda verjamemo, da bomo kmetje enkrat stopali vsaj po položni.« Vinko Košmerl in 40 let KZ Litija.

rasla od evidentiranega števila leta 1972 od 54 traktorjev na 1200 traktorjev, od 7 pobiralnih prikolic na 260, od dveh molznih strojev na 350.

V enakem razmerju je narasla tudi ostala tehnična oprema kmetij.

Dosežena tržna proizvodnja mleka v kooperacijski proizvodnji bo leta 1988 2.550.000 litrov in bo za 8 krat večja kot leta 1972, proizvodnja pitane goveda bo 650 ton, kar bo dvakrat več kot leta 1972.

V rastlinski proizvodnji nimamo tržnih viškov, ker gre v glavnem za prehrano živine. Ocenjujemo, da je rastlinska proizvodnja v primerjavi z letom 1972 najmanj dvakrat večja. Porabo mineralnih gnojil ocenjujemo danes povprečno 300 kg/ha letno, 1972 pa je poraba znašala okoli 80 kg/ha.

V razvoju pa je treba poudariti tudi neposredno vpetost zadruga v tehnološko prenovo kooperacijske proizvodnje. Organizacijska in tehnološka povezanost se je začela v zgodnjih sedemdesetih letih z uvedbo kooperacijske reje živine in telet, z ustanovitvijo več strojnih skupnosti, buldožerske skupnosti, skupnost za pridelovanje silazne koruze, dve hlevski skupnosti za proizvodnjo mleka, tri hlevske skupnosti za vzrejo pujskov, štiri vzrejno pašne skupnosti za plemenske telice in več drugih skupnih proizvodnih storitvenih akcij.

V lastni kmetijski proizvodnji, ki ima v zadrugi status delovne enote, se je z rekonstrukcijo živinorejske farme Grmače z opravljenimi melioracijami na 180 ha zemljišč, proizvodnja podvojila. Danes kljub izredno neugodni tržni situaciji dosegamo proizvodnjo milijon litrov mleka letno, kar predstavlja 40% mleka v strukturi proizvodnje v zadrugi, v prirastu govedi in prašičev pa predstavlja

dosežena proizvodnja 160 ton akoli 25 % tržne proizvodnje na področju.

Kot tržni viški so pomembni pridelki še: proizvodnja jajc okoli 5 milijonov kosov, jabolka, hruške in pšenica.

Gospodarska dejavnost v zadrugi je tudi trgovina z gostiščem in v zadnjih letih tudi kooperacija z obrtniki. Ti gospodarski dejavnosti so za zadrugo eksistenčnega pomena, ker z ustvarjenim dohodkom v teh dejavnostih vsaj delno kompenziramo izpad dohodka v živinoreji.

V strukturi celotnega prihodka zadruga te dejavnosti zajemajo 50% delež, v ustvarjenem dohodku pa se te dejavnosti udeležene kar z 70% deležem.

V zadnjih 15 letih smo v zadrugi obnovili 8 trgovin, prav te dni pa smo v prenovljeni upravni stavbi odprli novo »diskont« trgovino in delno dograjeno prodajalno Agromarket ob Zasavski cesti v Litiji.

V razvoju trgovske dejavnosti bomo morali izboljšati ponudbe, že prihodnje leto pa končati delo v trgovini na Vačah in v Kostrevnici.

Od sožda Mercator – KIT, v katerem je zadruga, pričakujemo trdno oporo v razvojnih odločitvah in tudi jamstvo za socialno varnost.

Širši družbeni skupnosti pa skupaj z mladimi, ki danes prevzemajo kmetije, sporočamo, da na razvoj kmetijstva ne gledamo malodušno. Zato pozivamo naj se nemudoma spremeni odnos do razvojnih in eksistenčnih vprašanj kmečkega stanu, je na slovesnosti opozoril Vinko Košmerl.

Najbolj zaslužnim članom zadruga, delavcem in poslovnim partnerjem, so bila podeljena priznanja za dolgoletno sodelovanje.

Pravnik svetuje

Sergej Paternost

Prednost pri izbiri med kandidati pri objavljenih delih in nalogah

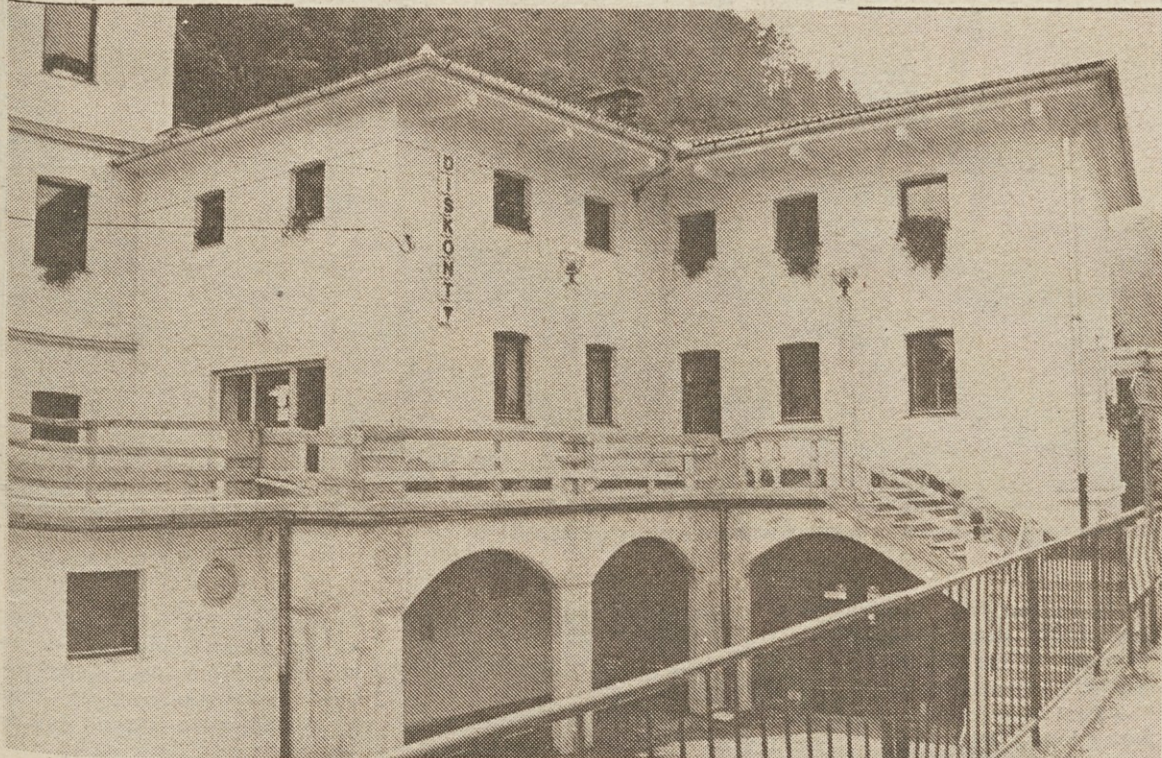
Če sta za opravljanje del in nalog določeni dve stopnji strokovne izobrazbe, ima prednost pri izbiri kandidat z višjo stopnjo strokovne izobrazbe, če izpolnjuje tudi druge pogoje.

Če sta določeni srednja ali višja stopnja izobrazbe, prijavi pa se tudi kandidat z visoko izobrazbo, ta ne bo imel prednosti, temveč bo pristojni organ izbral med kandidatom z višjo oziroma visoko strokovno izobrazbo.

V kolikor je določena samo ena stopnja strokovne izobrazbe, ima pač prednost tisti, ki izpolnjuje to stopnjo. Morebitni kandidat z višjo stopnjo strokovne izobrazbe nima zakonske prednosti pred kandidati, ki imajo samo zahtevano stopnjo strokovne izobrazbe.

Če se na razpisano delovno mesto prijavita dva diplomirana pravnik, od katerih ima eden pravosodni izpit, menimo, da ta nima prednosti pred drugim, ki tega izpita nima, če ni v razpisu izrecno navedeno, da mora kandidat tak izpit i

Litijski diskont – novost Mercatorjeve Kmetijske zadruga Litija.

Kmet je bil vedno zatiran

Andrej Dvoršak

Politika naj pove kaj hoče!

»Kmet je bil vedno zatiran in bo tako tudi ostalo. To pa zato, ker kmet nikoli ni imel in ne bo imel oblasti v svojih rokah. Tistim, ki jo imajo, pa kmet ne more dopovedati, kako se od kmetovanja živi,« pravi Jože Bider, kmet – inovator in Mercatorjev nagrajenec, iz vasi Dol Suha v Zgornjesavinjski dolini.

»Vsak vidi le pridelek, dela vloženega vanj, pa ne! Zato naše delo nima prave vrednosti. Sam imam predlog za ureditev težavnega položaja kmeta. Vsak politik bi moral v enkrat v desetih letih zapustiti svojo pisarno in se leto dni preživljati s kmetovanjem na družbenem ali zasebnem posestvu. Deset odstotkov manj politikov v kabinetih se ne bi kaj dosti poznalo, prepričan pa sem, da bi potem, ko bi izkusili kmečko življenje, na nas drugače gledali ter sprejemali pametne odločitve o kmetijski politiki.«

Bider se nato dotakne delovanja novoustanovljene Kmečke zveze. Ko so jo v Nazarjih ustanovljali, je bila dvorana nabito polna, kar kaže, da kmetom le ni vseeno, kaj bo z njimi. Danes ima Zveza v tej dolini skoraj 500 članov. Vendar je škoda, da ni bila ustanovljena pred petnajstimi leti, ko bi lahko še kaj rešili. Pa je tedaj najbrž šlo vsem še tako dobro, da na kaj takega ni nihče pomislil... pa tudi oblasti bi ustanovitev preprečile, modruje Jože Bider.

Lani je oddal okrog 70.000 litrov mleka, tisoč litrov manj, kot leto prej. Tudi letos ne kaže nič bolje. Ima 16 molznic sivorjave pasme, njihova mlečnost je okoli 5.200 litrov. Hrani jih izključno z domačo krmo, ki ji doda še nekaj pivskih tripin. Za močna krmila ni denarja!

»Bi bil že skrajni čas, da naša ljuba politika pove, kaj hoče! Naj se izjasni, ali si mlečno proizvodnjo želi še naprej, ali pa naj slovenski kmetje krave zakoljemo, potem pa naj se vsak preusmeri kot ve in zna! Meni ne bo težko. Imam ključavničarsko delavnico, v kateri nastajajo vedno novi stroji. Skrbi me, kako bo z drugimi...«

Kmetje hočejo za mleko dobiti povrnjeno vsaj proizvodno ceno, če že za akumulacijo nič ne ostane. Zavedajo se, da tudi delavec nima denarja za drago hrano, a kaj morejo. Ne delavec ne kmet nista države pripeljala na rob propada...

»Srce me boli, ko gledam svoje dvajsetletno delo. Selekcional sem čredo, zidal silose in hleve, vlagal v mehanizacijo in zem-

ljo, sedaj pa ne vem, kaj naj storim...«

Takrat, ko ga prevzame malo dušje, se zapre v delavnico in tuhta, kako bi kaj zboljšal, kaj poenostavil in s tem pocenil proizvodnjo. Doslej je prijavil en patent in štiri modelne zaščite, nekaj pa jih ima še v »predalu«.

Med zanimivejšimi inovacijami Jožeta Bidra je **traktorski mešalec za gnojevko**, za katerega je prejel vrsto priznanj. Prednost tega mešalca je, da v gnojevko dovaja kisik. Gnojevka zato hitreje dozori ter pospeši propadanje kaljivosti semen raznih plevelov,

ki zaidejo vanjo z živalskimi iztrebki.

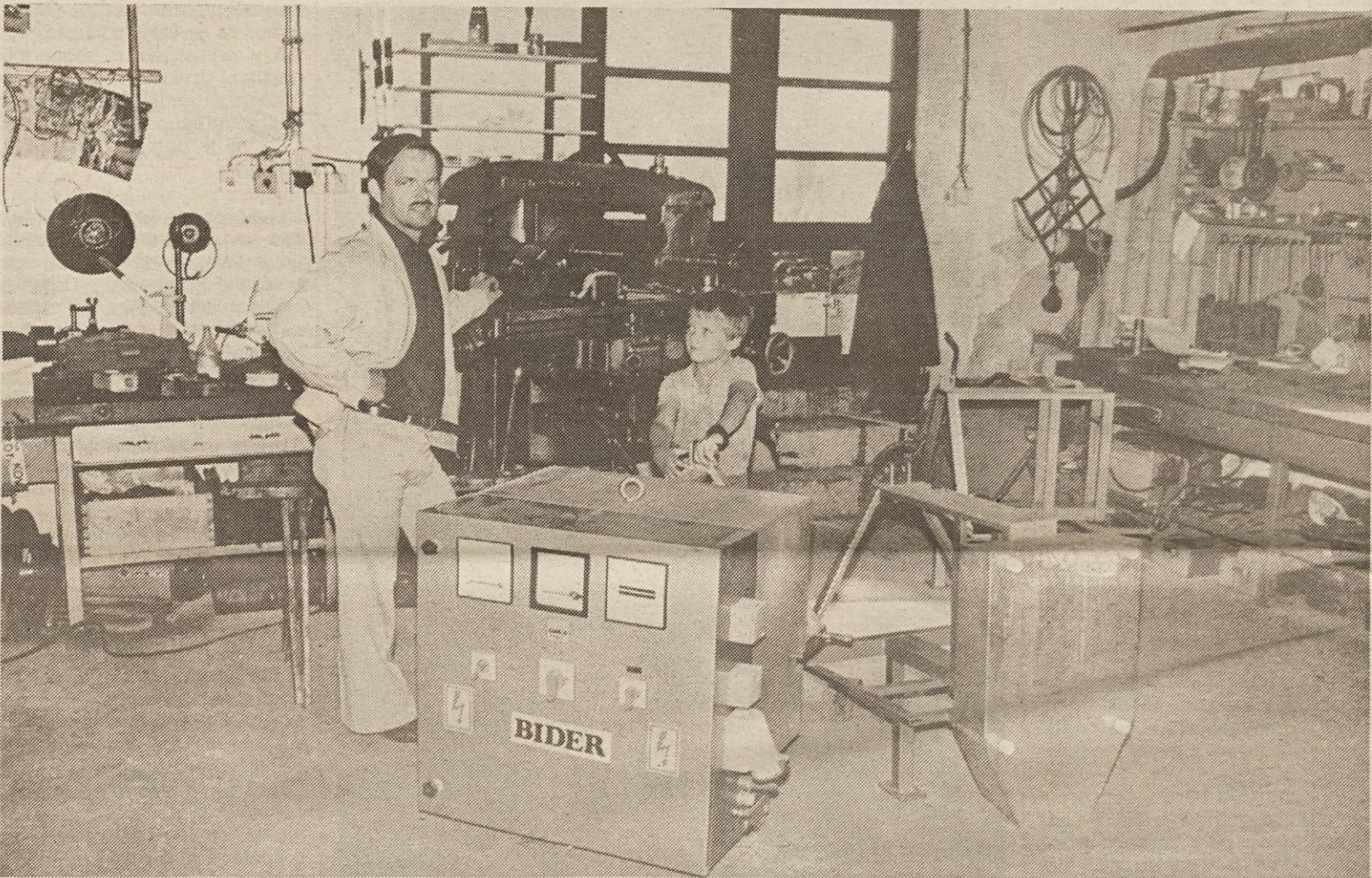
Tu so še **avtomatski trosilnik sena**, ki je za tretjino cenejši, kot podobni uvoženi trosilniki, **priklop za traktor Torpedo**, ki omogoča, da s pomočjo hidravlike voznik čisto preprosto in brez truda pripne ali odpne enoosno prikolico, **pobiralnik sveže krme**, ki ga je izdelal že leta 1975, a zanj ni pravega zanimanja, ker ga pač ne reklamira in na koncu še **vijačni cepilnik drv**, ki je precej bolj močan in varen, kot cepilniki, ki jih že poznamo.

Njegov najnovejši izdelek pa je **elektoragregat**, ki ga priklju-

čiš na traktor. Njegova moč je 3x220–380 voltov, 12KW. Prednost pred klasičnimi elektroagregati je ta, da nima lastnega pogona in ni potrebno vključevanje. Njegova moč pa zadostuje za potrebe farme ali kmetije.

Vsi ti stroji so dokaz, da Bidru ne bo težko za kruh. Toda poštenjak kot je, ne misli le nase. Skrbi ga usoda slovenskega kmeta in za njegov boljši jutri je pripravljen marsikaj narediti...sedaj kot aktivist Kmečke zveze.

V delavnici Jožeta Bidra nastajajo izumi, tehnične izboljšave... pa tudi strah za usodo slovenskega kmeta se potlači.

Nagrade za zvestobo

Andrej Dvoršak

Hvaležnost spremljana s skrbjo

»Leto dni je hitro minilo, in prepričan sem, da je tudi vam hitro minil čas, ki ste ga preživeli v Ljubljanskih mlekarnah,« je na slovesnosti v hotelu Ilirija dejal Miha Urbanija, predsednik poslovnega odbora te delovne organizacije. Priložnost za te besede je bila podelitev jubilejnih nagrad in priznanj delavcem, ki že deset, dvajset pa tudi trideset let ostajajo zvesti mlekarni.

»Pred tridesetimi leti je bila to majhna mlekarna, danes pa je največja v Jugoslaviji in med največjimi v srednji Evropi. Z leti je mlekarna rasla, istočasno pa se tudi neizprosno starala. Slabšali so se delovni pogoji, izrabili so se stroji. Zato danes načrtujemo gradnjo nove sodobne mlekarne, ki bo stala na Črnučah,« je v nadaljevanju govora poudaril Urbanija.

Dejal je, da tržišče postaja neizprosno in da se bo na njem lahko obdržal le najboljši. Prav to pa je tudi cilj Mercator – Ljubljanskih mlekar – postati najboljši,

razširiti paleto izdelkov. Pri tem je treba vedeti, da Jugoslavija mleka ne bo mogla nikoli izvažati, saj je za tujce predrago, oziroma se tudi domači trg. Iz meseca v mesec, kažejo podatki. Le z novimi izdelki, kakovostjo in agresivno propagando bo mogoče obdržati tržišče in zaustaviti padanje prodaje.

Predsednik Urbanija je nato izrazil zaupanje v delavce mlekarne, zlasti v tiste, ki so v njej prebili doberšen del svojih najbolj ustvarjalnih let.

Trideset let so v Ljubljanskih mlekarnah preživeli :

Slovesnost ob podelitvi priznanj za 10, 20 in 30 let dela v Ljubljanskih mlekarnah.

Janez Hočevar, Zora Jezernik, Franc Koprivnikar, Albina Pečjak, Anton Peklaj, Jožefa Strmole v tozdu Mlekarne Anton Benedejčič in Anka Sušec v tozdu Marketing

Stefanija Japelj v delovni skupnosti

Lidija Pintar in Marjan Selan v tozdu Posestva.

Vsem ostalim jubilentom se urodnostvo opravičuje, ker zara-

di pomanjkanja prostora njihov imena niso objavljena. Vsem, ki ste v dobrem in slabem z Ljubljanskimi mlekarnami 10, 20 in 30 let tudi naše iskrene čestitke.

Počitniški utrip...

Andrej Dvoršak

Zadovoljni gostje, osebje pa utrujeno

Med številnimi Mercatorjevimi počitniškimi domovi, smo ob koncu sezone obiskali dva : v Savudriji in v Dajli. V obeh gostje dobijo poleg postelej tudi hrano. In prav ta je tisto, kar privlači mnoge goste.

Razumevanje osebja

"Počitniški dom Nanosa v Savudriji je bil nekoč celota. V

zgornjih nadstropjih so bile sobe za goste, v pritličju pa Nanosova trgovina. Ta se je kasneje odcepila in danes posluje v stavu Buje eksporta. Pravde o lastništvu se še kar vlečejo, Na-

nosovci pa doma ne moremo urediti tako, kot bi ga radi," nam je povedala **Zlata Vasle**, nekdanja tajnica Nanosovega poslovnega odbora, sedaj pa že vrsto let upokojenka in upravnica doma.

Dom ima 70 ležišč v v glavni zgradbi v Bašaniji, depandansi in tremi bungalovi v kampu. Vzdr-

ževan je odlično. Tudi to je eden od razlogov, da se zanimanje za letovanje iz leta v leto povečuje in presega njegove zmogljivosti. Letos so ga odprli 20. junija, zadnja izmena počitnikarjev pa ga je zapustila 9. septembra. V osmih izmenah je letovalo 500 Nanosovih delavcev.

prodajalka v tozdu Grmada. Letos sta bila v Dajli že drugič. Marija meni, da so take počitnice čudovite, saj ni treba "špilati" kuharice in se da resnično spočiti. Pohvalila je tudi urejenost sob in splošno urejenost doma. Oba pa je motil le obratovalni čas bifeja, ki je odprt le v določenih urah.

"Vendar to ni kritika natakarič! Te so prijazne in ustrežljive. Moti naju resnično le obratovalni čas," sta poudarila. Menila sta tudi, da je cena penziona v Dajli nekoliko visoka, če jo primerjata s ceno v drugih domovih. Za deset dni sta plačala 460.000 dinarjev, penzion v Nanosovem domu pa je le 9.100 din na dan.

Zakaj tako, nam Elvira Bertoša in Valerija Erjavec, ki je tu že 12 sezon, nista vedeli povedati. Pa to tudi ni njuna naloga. Vzorno skrbita za kuhinjo, Elvira pozimi še za velikanski vrt. Povedali sta le, da se z vsemi, osebjem in gosti, odlično razumeta.

O tem, zakaj je cena višja, je povedal **Jure Jež**, ki v Delovni skupnosti sodi za skrbi za počitniške domove, tudi za tega v Dajli. "Dom v Dajli dobro posluje. Letos smo začeli sezono že 30. maja, končali pa jo bomo 29. septembra. Tasedenost doma je 90 odstotna. Cena pa je visoka, ker mora dom poslovati na osnovi ekonomskega računa. Je last osmih lastnikov, članic Mercatorja, ki so se vsi odpovedali kritju amortizacije."

Letos mso že drugo leto v dom povabili šolo v naravi in upokojenke. Junija sta bili v domu dve izmeni šolarjev, septembra pa bo oziroma že letujejo oskrbovanci iz domov starejših občanov Kolezija in Bokalce. Na ta način smo koristno podaljšali sezono, prihodnje leto pa naj bi bile še stiri najst dni daljša.

Ker pa je dom star že 15 let, je potreben temeljitih obnovitvenih del. Če bi zgradili prizidek bi imel dom lahko 100 postelj, saj jih je 72 že kar premalo. V starem delu bi ostale le dvoposteljne sobe, v novem pa bi bile le tri in štiriposteljne. Tudi sončni kolektorji za ogrevanje vode, so v načrtih, ki nam jih je povedal Jure.

Bratuževi zadovoljni

Med njimi je bila tudi družina Bratuž. Savo je v Nanosu trgovski potnik, njegova družina v domu letuje že tretje leto. Njegova žena Helena je o dopustih, preživetih v domu, povedala same pohvalne reči. Dom je primeren za počitnice družin z majhnimi otroci. Osebje doma je polno razumevanja in ustreže skoraj vsem željam gostov, hrana pa je sploh odlična. Tu se družina resnično lahko spočije, saj ni potrebno razmišljati o kuhanju. Pa tudi v primerjavi z letovanjem v prikolici, je po mnenju Bratuževih, v domu ceneje.

Pogovoru s Heleno se je pridružila **Fani Škedelj**, ki že peto sezono vodi kuhinjo. Zanimalo jo je, če družina oziroma mala Maja, potrebujejo kaj posebnega, čaj ali kakšno drugo stvar. Zanimale so jo malenkosti o kosilu in še druge, in prav te drobnarije in pozornosti osebja so pomembne za dopustnike.

So pa upravnica Zlata, kuharica Fani in pomočnici Janja Zabukovec in Veselinka Šučur že nekoliko utrujene od napornega dela. Tega gostom sicer niso pokazale, toda jesen kljub temu težko čakajo. Le Veselinka si je ne želi. V domu je zaposlena le za določen čas in ko bo dom zaprt, bo morala iskati novo zaposlitev. Ima končano ekonomsko in trgovsko šolo, v rodni Bosni službe zanjo ni. Zavidava Janji, ki jo po končani sezoni čaka redna zaposlitev v Nanosovem tozdu Trgovina.

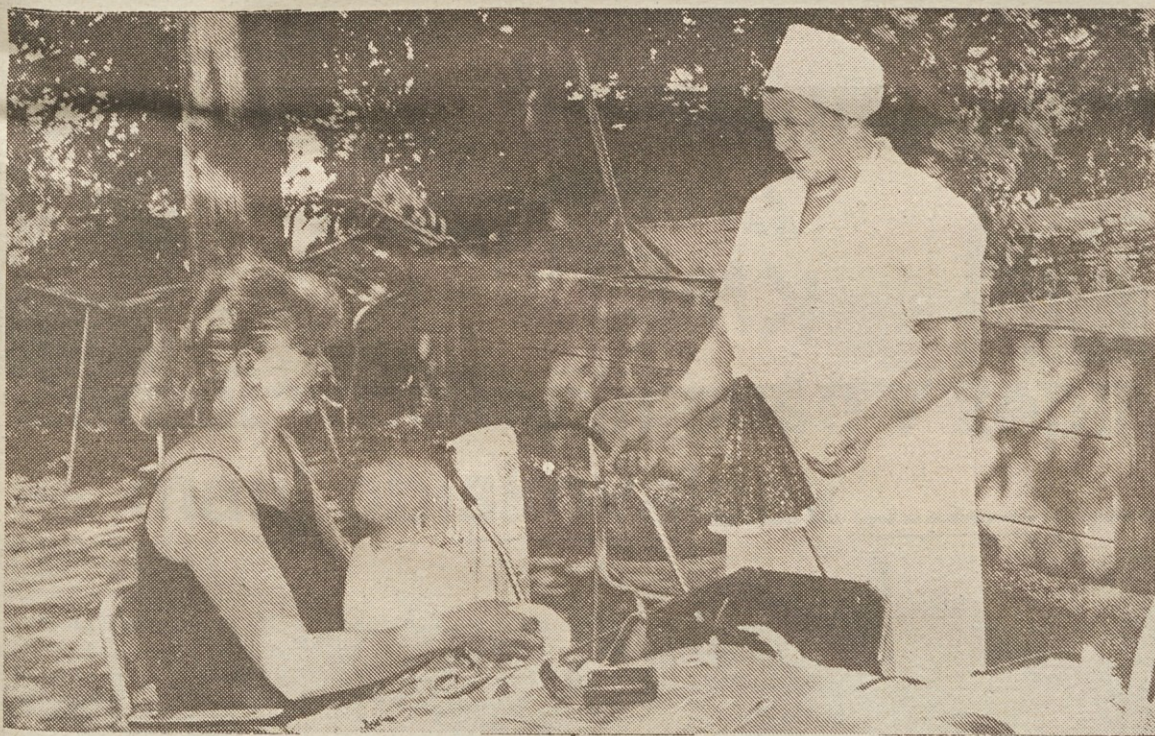
Zakaj v Dajli višja cena?

V Dajli sta na terasi sedela **Marija in Igor Založnik**. Marija je

Marija in Igor Založnik: »Drago, toda udobno je v Dajli.«

V Nanosovem počitniškem domu: upravnica Zlata Vasle, Janja Zabukovec in Veselinka Šučur (od leve proti desni) – utrujene, toda dobre volje.

Helena Bratuž, mala Maja in kuharica Fani Škedelj v Nanosovem domu.

Valerija Erjavec (desno) je že 12 let v Dajli, Elvira Bertoša pa je vestna pomočnica.

Drugo srečanje mladih zadrušnikov

Andrej Dvoršak

Politični piknik brez političnih udeležencev

Zadnjo avgustovsko soboto je bilo na hipodromu v Šentjerneju srečanje aktivov mladih zadrušnikov Slovenije. Uradno je bilo to drugo srečanje, prvo je bilo lani v Bohinju, neuradno pa se sedemnajsto, kajti mladi zadrušniki se srečujejo že vrsto let. Res pa je, da včasih bolj, včasih manj organizirano.

Mercator – Kmetijska zadruga Krka je bila organizator letošnjega srečanja. Kot nam je dejal ing. Janez Bratkovič, ki je v zadruzi pospeševalec, imajo mladi kmetje izjemno veliko težav s svojo organiziranostjo, dosedanje oblike dela in organiziranosti so neučinkovite. To smo lahko opazili tudi na samem srečanju, saj so manjkali mladi zadrušniki iz Primorske, Prekmurja in še kje. Vipavski so ostali doma, ker o srečanju niso bili obveščeni. Človek, ki je zadolžen za delo z aktivom mladih zadrušnikov, je odšel na dopust in tako na srečanje ni bilo nikogar.

Prav zato so mladi zadrušniki od Zadružne zveze Slovenije zahtevali, da se delo z aktivom bolje organizira. Zveza naj zadolži pospeševalne službe in pripravi ustrezen program.

Samo srečanje je bilo razdeljeno v tri dele: politični piknik, tekmovalni in družabni del.

Politični piknik na temo: težave mladih v kmetijstvu, so predstavniki Zveze kmečke mladine izrabili zato, da so z barnim gledalcem prebrali vrsto zahtev in pobud, za katere menijo, da bi izboljšale položaj kmeta. Po eni uri branja bolj ali manj podobnih referatov, je bilo za večino udeležencev političnega piknika konec in začela so se tekmovalna med posameznimi ekipami.

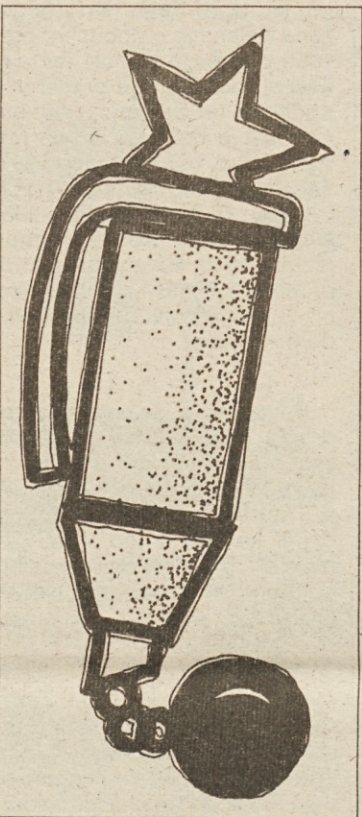
Košnja, grabljenje sena in sestavljanje voza sodi v železni repertoar vsakega tovrstnega srečanja. Organizatorji so tekmovalnja tokrat popestrili še z dirko s samokolnicami, harmonikarskim tekmovanjem in izdelovanjem lončene posode.

Aktivni mladih zadrušnikov iz Idrije, Bistrice ob Sotli, Bohinja, Škofje Loke, Ruš, Planine pri Sevnici, Dobrunj, Stične, Tržišča, Mirne peči, Medvod, Litije, Laškega, Izlake, Vranskega, Škocjana, Slovenj Gradca in Šentjerneja, so približno 1000 gledalcem pokazali, da kmečka tradicija med njimi še živi. Spretno so sestavljali lojtrnik, kosili in grabili, da pa imajo dovolj kondicije smo videli, ko so s samokolnicami, natovorjenimi s tovariši iz ekip, pretekli osemsto metrov.

Veliko zabave je bilo tudi z izdelovanjem glinene posode. V štirih minutah so morali narediti posodo poljubne oblike, zamgovalc pa je bil tisti, ki je izdelal posodo z največjo prostornino. Tako kot pri vozu, si domačini niso dali vzeti primata in nagrade – velikega lončenega petelina. V boj so poslali kar poklicnega lončarja Jožeta Pungercarja, ki je izdelal takšno posodo, da bi jo lahko takoj vstavil v peč in jo prodal skupaj z ostalimi svojimi izdelki.

Pohvaliti moramo organizatorje, ki jih je vodil Janez Bratkovič. Tekmovanje in celotna prireditev sta bila imenitno izpeljana. Zvedeli smo, da so imeli le dva sestanka, na ketarih so se dogovorili kaj in kako, potem pa sprejeto le še uresničevali in uresničili. Celotne prireditev je veljala okrog 8,3 milijona dinarjev, kar ni bilo

veliko, če upoštevamo, da je bilo v ceno vključeno tudi bivanje dvesto udeležencev v Šentjerneju in izlet po Dolenjski

Na sami prireditvi je bila opazna neprijetnost, ker se je ni udeležil prav noben pomembnejši predstavnik republiških upravnih organov pa tudi sozda Mercator – KIT ne.

Običajno prevozno sredstvo za gnoj. Če bo šlo tako naprej, se v samokolnicah ne bomo vozili samo za hec.

Politični piknik brez političnih udeležencev. Zato pa s harmoniko, pušljcem za klobukom in ... dinarjem na dinar za kmečki in delavski kruh.

Tekmovanje v trapu

Andrej Dvoršak

Traperski pokal v sozdu

V Sloveniji imamo vsako leto več tekmovanj v streljanju na glinaste golobe — »trap« in v tarčo »srnjak« z malokalibrsko puško. To sta klasični disciplini lovskega strelstva. Med temi tekmovanji sta poleg republiškega prvenstva, za lovce in strelce, še zlasti zanimivi dve: pokal Agrotehnike Grude in pokal SOZD MERCATOR-KIT, ki smo ga letos organizirali že petič zapored.

»Letos smo organizacijo zaupali LD Padež pri Novem mestu. Tu povečujemo odkup divjačine in da nas bi domačini bolje spoznali, smo se odločili, da strelsko tekmovanje zaupamo eni izmed lovskih druženj tega območja,« nam je dejal **Stane Petek**, referent za odkup divjačine v M-

Mednarodni trgovini. Tekmovanje organiziramo tako, kot mora biti. Koliko dela pa je za to potrebno, ve le on.

Petek je bil tudi selektor ekipe, ki je zastopala barve Mercatorja. Še lani je sam tekmoval in dosegel odlične rezultate, letos

pa se je odločil, da zbere tako ekipo, ki bo zmagala in pobrala del bogatih nagrad, med katerimi je vedno tudi lovska puška.

Vodja ekipe **Franc Končan**, starešina LD Brezovica, je povedal, da je strelišče v Škrjančah pri Novem mestu idealno za tovrstna tekmovanja. Je eno redkih trap strelišč v Sloveniji, ki ima pravilno lego in za povrh še »zeleno ozadje«, tako da strelec lažje spremlja goloba in ga tudi lažje zadane.

Zvedel sem, da je trap ena najstarejših olimpijskih disciplin, pr-

vič uvedena leta 1906. V Sloveniji je kar 12 strelskih druženj, ki gojijo to strelsko disciplino, poleg tega pa je razvita v vseh štiristo lovskih druženjih naše republike, skupno torej kakšnih 24.000 strelcev. No, dobrih je le nekaj deset. Dober pa je tisti, ki zadane vsaj 80 odstotkov glinastih golobov. Kot zanimivost je povedal, da je Zveza lovskih druženj Ljubljana pred kratkim organizirala tekmovanje veteranov v trapu, zmagal je 81 letni Anton Turšič. Tudi tu so pokroviteljstvo prevzele članice našega sozda: M-Eta, M-Konditor, in M-Rožnik, tozd Dolomiti.

ZLD Posavje. Tako so osvojili tudi prehodni pokal SOZD MERCATOR-KIT in nekaj praktičnih nagrad, ki so jih za to tekmovanje prispevale članice sozda.

Odlični so bili tudi kot posamezniki, saj je v disciplini trap, Drago Avberšek osvojil prvo mesto, drugi je bil Janez Saje iz LD Padež in tretji Franc Končan — Mercator. Vsi so odstrelili po dvajset golobov! Lovsko puško, ki jo je prispeval sozd pa je osvojil **Janez Škrlič** iz LD Begunje, ki je zbral 181 točk, le točko več kot njrgova konkurenta **Dušan Urankar** — ZLD Posavje in **Tadej Burazer** — LD Škofja Loka.

Tile postavni fantje niso iz serije »Dall su nam oružje« — so le člani zmagovalne ekipe (od leve): Franc Končan, Drago Avberšek in Stane Petek.

Končan se tovrstnim streljanjem ukvarja kakšnih petnajst let. Prej je izstrelil letno pet do šest tisoč nabojev, sedaj, ko so postali predragi (eden stane okoli 700 dinarjev), jih postreli pol manj. A kot kaže, je to dovolj za najvišje rezultate. Je član republiške reprezentance, zasedel pa je tudi drugo mesto na republiškem prvenstvu. Njegov osebni rekord je 193 golobov od 200 možnih ali 487 od petsto možnih.

Podobne rezultate dosegata tudi ostala člana Mercatorjeve ekipe **Drago Avberšek** iz LD Šentvid pri Stični ter **Viktor Čuden** iz LD Brezovica.

Kot ekipa so bili najboljši v streljanju na glinaste golobe, kjer so dosegli 275 točk, kar je 20 točk več kot drugouvrščena ekipa SD Partizan. Prav tako so dosegli najboljši rezultat v kombinaciji — 502 točki, ali 36 točk več kot drugouvrščena ekipa

Skupno je tekmovalo 30 ekip in enajst posameznikov, torej 101 tekmovalcev, kar je za organizatorje lep uspeh. Poudariti velja, da so člani LD Padež s starešino **Antonom Repovžem**, vzorno poskrbeli za potek tekmovanja, ki kot rečeno, sodi po številu tekmovalcev, med večja v Sloveniji. Žal se je tudi tokrat izkazalo, da Mercator ne zna ali noče izkoristiti vseh možnosti propagande, ki se mu ponujajo. Kako naj si sicer razlagamo dejstvo, da se tekmovanja razen njegove ekipe in organizatorja Petka, ne udeležijo še kak uglednejši predstavniki sozda ali vsaj katere od njegovih članic. Naši konkurenti, znajo take spodrsiljaje spretno izkoristiti... za lastno propagando!

BLOKE 88

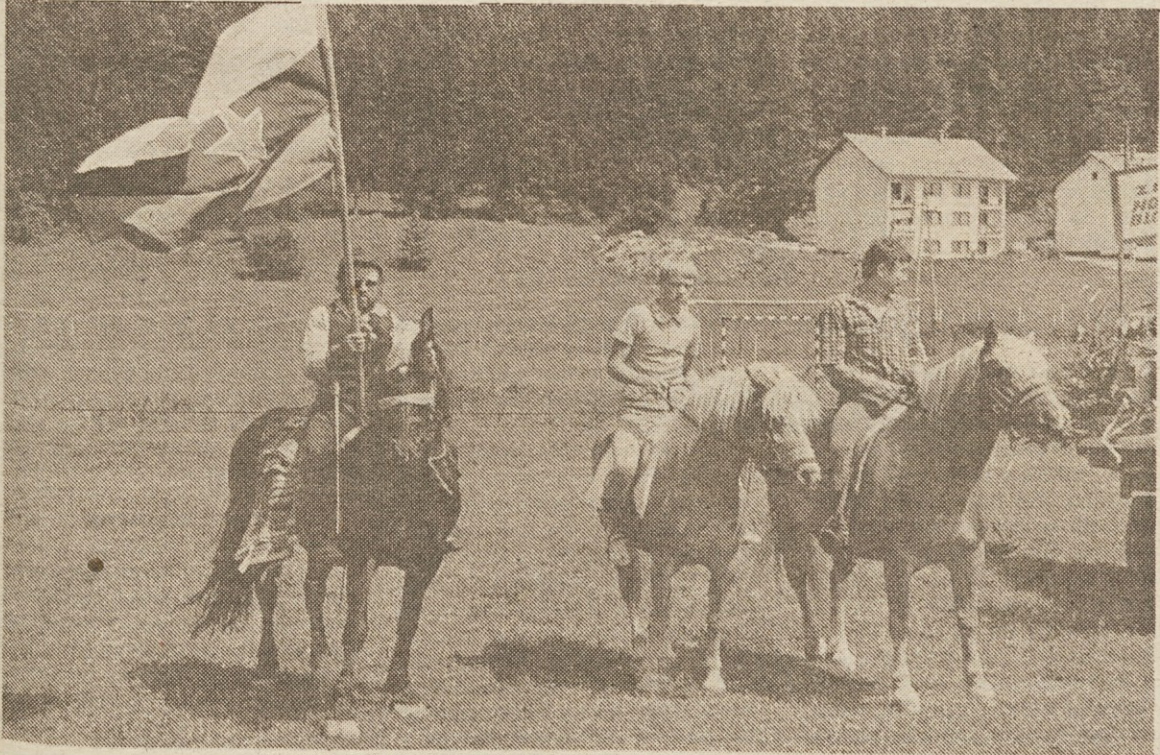
Andrej Dvošak

Zaradi vročine in suše v žepih — manj obiskovalcev

M-KZ Cerknica je letos organizirala že XI. kmečke igre BLOKE 88. Njen direktor Slavko Tornič je v otvoritvenem govoru poudaril, da je to eden od načrtov, kako ohraniti stare ljudske običaje, ki vse bolj tonejo v pozabo.

Da je imel prav, smo se lahko prepričali ob tekmovanju žanjic. Organizatorji, ki so se zelo potrudili, so našli komaj dve ženici,

Brez konjenika na Blokah ne gre. Kolikokrat je že bila slovenska zastava na konju...

JE LETO MINILO, OKTOBER JE TU, OD 3. DO 7. KOMERCIALNI TEDEN BO. VELIKA IZBIRA, LEPO ZA OKO, POCENI, PA TUDI DRAGO. PRIDITE, VABIMO VAS IN PRIČAKUJEMO!

**M-MT, TOZD Contal-Steklo Ljubljana
Prodajni oddelek Steklo, Titova 36**

ki še znata in hočeta sukati srp v rokah.

Mad nastopajočimi, ki jih je bilo letos manj kot lani, sta prireditvi najbolj zvesta **Tone in Marija Jopin** iz Grahovega, ki sta letos že enajstič nastopila v tekmi koscev in grabljic. V košnji sta se pomerila tudi direktor zadruge Slavko Tornič in predsednik IS SO Cerknica **Franc Ješelnik**. Obiskovalci prireditve, bilo jih je okoli dva tisoč, so se lahko prepričali, da znata koso spretno sukati in da za drugimi kosci v ničemer ne zaostajata.

Največ pozornosti pa je pritegnilo tekmovanje ekip Cerknice in Ribnice, ki so se pomerile v postavljanju mlaja, sestavljanju lojtnika in še nekaterih kmečkih opravilih.

Potem, ko so obiskovalci prireditve zapustili »tribune«, so si lahko ogledali še zanimivi prodajni razstavi aktiva kmečkih žena, katerega članice so pripravile bogat izbor peciva in suhorbarskih izdelkov, ki jih preko zime izdelujejo bloški kmetje.

Značilno za letošnjé BLOKE 88 je bilo, da je prišlo precej manj gledalcev kot lani in da jih je spremljala neznosna vročina, za kar so krajevni poznavalci krivili »Splošno čarovništvo Slivnice« — v ustanavljanju, ki bi moralo za prireditve s svojim meteorološkim čaranjem malce bolj poskrbeti. Kljub temu pa se organizatorji niso pritoževali, saj so zaradi hude pripeke prodali več pijače in iztržili več denarja.

Poleg M-KZ Cerknica, ki je v organizacijo vložila veliko napora, velja omeniti, da je sodelovalo še več drugih Mercatorjevih organizacij, ki so prispevale večinoma svoje izdelke za nagrade in srečolov.

Predavanje o trženju
Stanislav Klemenčič — Saražin

Trg je neusmiljen

Julija je bilo v ljubljanskem Cankarjevem domu predavanje dr. Filipa Kotlerja o marketingu. Skoraj 400 poslušalcev, predvsem gospodarstvenikov, med njimi pa tudi nekaj uglednih politikov, je pozorno poslušalo profesorja marketinga iz Združenih držav Amerike.

Kitajci, Rusi — ilegalno

Dr. Philip Kotler je profesor marketinga na North Western University v Chicagu, je uspešen pisec knjig s področja marketinga (pripravlja že 14.), je svetovalec podjetij General Motors, General Electric, Apple Computer, ITT, Honeywell, Bank of America in še mnogih drugih. Poleg tega pa tudi organizator in predavatelj na mnogih strokovnih posvetovanjih in avtor številnih člankov. Za delo mu ne zmanjka idej. Prvo knjigo — Marketing Management — je napisal leta 1967, prevedena je v 14 jezikov, v kitajščino so jo prevedli ilegalno.

Dete različnih znanosti

V svoji knjigi je opozoril na osnove marketinga. Med znanostmi je očetovstvo marketinga pripisal ekonomiji, materinstvo družbenim vedam (sociologiji, psihologiji, antropologiji). Ded in babica pa naj bi mu bili matematika in filozofija. Ta model oziroma osnova je še danes abeceda marketinških znanosti.

Po besedah dr. Kotlerja "je marketing znanost in umetnost, kako pridobiti in zadržati potrošnike in dobiček s tem, da so potrošniki zadovoljni." Pri nas šele sedaj prehajamo iz tržišča proizvajalca v tržišče kupca. Ta postaja naš "kralj", saj razpolaga z denarno podprtimi zahtevami, ki omogočajo menjavo blago za denar. Tej filozofiji se bo morala prilagoditi tudi organiziranost podjetja.

Model nam ponujajo Kotlerjeva spoznanja in ugotovitve.

Zamenjam staro za novo

Organizacija podjetja, z vodjem pri vrhu, je zastarela. Hierarhično piramido — od vrha navzdol, je treba obrniti na glavo. Tako postanejo najpomembnejši potrošniki — stranke. S tem pa s v podjetju dvigne cena ljudem, ki neposredno delajo z njimi. Za razliko od bolj ali manj znane organiziranosti podjetja, kjer je v piramidi vodja na vrhu, je pri obrnjeni sliki, vodja na dnu. Njegova vloga v podjetju je vizionarska, naloge pa predvsem v izbiri dobrih vodij, ki usposablajo dobre delavce za delo s strankami.

Pri taki organizaciji poslovanja podjetja je vse podrejeno trženjski — marketinški filozofiji in enemu samemu cilju: zadovoljiti svoje stranke, kupce, potrošnike. To pa na način, ki je optimalen v ekonomičnosti, rentabilnosti in produktivnosti. Vse delo je torej podrejeno izdelku oz. storitvi, ki nam ta cilj zagotavlja. Marketing se torej ne začneja takrat, ko je izdelek že narejen, torej s prodajo, začne se s celovitimi odločitvami na temo: kaj prodati, komu, kako, po kakšni ceni in kakšne spremljajoče storitve izdelek potrebuje (vzdrževanje, servisiranje) potem, ko je prodan. Marketing je torej celovito dvorjenje kupcu, ki sta mu izdelek ali storitev namenjena. Dvori-

mo pa mu lahko le z izdelkom, ki ga bo v vseh pogledih zadovoljil ali celo presegel njegova pričakovanja. Izdelku, ki ne ustreza kupcu oziroma njegovim pričakovanjem, noben marketing ne pomaga. Rezultat marketinške filozofije v podjetju, je zanesljivo tudi ustrezen izdelek, saj je njen cilj, izpolniti kupčeva pričakovanja. Tako pri dobrem marketingu prodaje izdelka ni treba posebej lansirati, čeprav ostaja prodaja še vedno osnovni cilj, ki pa ga moramo dosegati strateško in inteligentno.

V proizvodnji, ki je podrejena kupčevim zahtevam, marketing neprestano terja inovativnost. Pri tem ima "leader", vodja podjetja, pomembno vlogo, saj je od njegovih vizij poti in načinov, odvisno kam pelje podjetje. Za dobro marketinško vodenje firme je pomemben planski dokument, v katerem so opredeljene smernice KAJ DOSEČI in s KATERIMI SREDSTVI to doseči. Imeti moramo jasen cilj — strategijo glede trga, ki ga želimo obdržati oziroma ga osvojiti na novo, koliko denarja za to potrebujemo in nadzorovati uresničevanje plana.

Del marketinga so tudi tržne raziskave, ki morajo dati odgovor na vprašanje o razdelitvi (segmentiranju) trga, ki je lahko zelo velik (global market) ali pa zelo majhen (local market). Za vsak del trga, za katerega se opredelimo, pa velja, da na njem nismo sami. Soočeni smo s konkurenco, ki je lahko manjša ali pa množična. Trg je lahko tako zasičen s konkurenco, da nam ne kaže drugega, kot spustiti se v t.i. "niche marketing". To pomeni ustvarjanje takega izdelka, ki lahko vsestransko zadovolji le majhen krog potrošnikov. Pri tem marketingu gre za maloštevilne izdelke visoke kakovosti in seveda tudi cene, ki jo prenesejo le redki (primer Porscheja).

Prepričljiva Pimerna Pogruntacija

Teorija "8 P", ki jo razložil dr. Kotler, izhaja iz ang leških besed, ki se začenjajo s črko "P". Pomenijo pa:

1. PROBING — raziskovanje in testiranje trga za ugotovitev, kaj je potrebno in primerno izdelovati (proizvajati)

2. PARTING — zmogljivost (kapaciteta) trga. To je ugotavljanje oziroma razvrščanje potrošnikov po spolu, njihovih denarnih možnostih, itd.

3. PRIORITIES — opredelitev vrstnega reda oziroma prednosti glede na to, komu je izdelek namenjen (moškemu, ženski, otroku)

4. POSITIONING — določitev položaja na trgu v primerjavi s konkurenco (drag ali cenen izdelek oziroma precenjen ali podcenjen izdelek)

Ti štirje "P" so STRATEŠKI, ker pripomorejo k uspešni izvedbi tudi štirih TAKTIČNIH P. S temi na osnovi prejšnjih opredelimo izdelek, ki bo zadovoljil večino potencialnih potrošnikov.

Taktični "P" so:

5. PRODUCT — izdelek, ki bo zadovoljil pričakovanja izbranih (potencialnih kupcev

6. PRICE — cena — ta mora tako v okviru konkurence kot vrednosti, ki jo predstavlja za kupce, zadovoljiti čim večji krog potencialnih kupcev

7. PLACE — prostor ali delež, ki ga imamo na izbranem delu (segmentu) trga

8. PROMOTION — predstavitev izdelka na trgu, ki jo opravi ekonomska propaganda z animiranjem potrošnikov

Taktični "P" so preprosti, vendar delujejo učinkovito le, če je celotna firma tako usmerjena. V primeru Mercedes: izdelek je kakovosten, cena visoka, komuniciranje prilagojeno statusu potencialnega kupca, posredniki in prodajni kadri pa izvrstni in ugledni.

K osnovnim osmim "P" je dr. Kotler dodal še dva, in sicer:

9. POLITICS — odnos državne politike do določenega izdelka

10. PUBLIC OPINION — javno mnenje — proučevanje navad in mentalitete ljudi (potrošnikov) in glede na to oblikovanje ustreznih reklam, ki vpliva na povpraševanje po izdelku.

Obstojajo tudi različni tipi marketinga. Tako lahko govorimo o industrijskem marketingu, ki je različen glede na predmet trgovanja: nabava surovin, prodaja investicijske opreme, prodaja reprodukcijskih gradiv, prodaja izdelkov za končno rabo.

Na področju neproizvodnih dejavnosti je razvit poseben marketing — turizem, storitve. V

razpolaga s kakovostnimi informacijami, neprekinjeno angažira kakovostne kadre, razmišlja strateško ter prevzema mentaliteto proizvodnih podjetij, ne glede na to ali gre za trgovino na debelo ali trgovino na drobno. Proizvodna podjetja bi morala zato trgovino upoštevati kot partnerja in ne kot stranko — potrošnika.

V kislo jabolko uspešnega trženja — marketinga in njemu podrejeno filozofijo organizacije podjetja, bo morala ugrizniti vsaka družba. Še posebej to velja za našo. "To bi morala storiti nemudoma", je bil odgovor dr. Kotlerja na vprašanje poslušalca. Na vprašanje "kaj bi storili vi, če bi bili predsednik jugoslovanske vlade", je predavatelj kratko odgovoril "Ne vem, ker o tem nisem nikoli razmišljal." Kljub vsemu pa je nadaljeval, da bi sprostil zakonodajo o drobnem gospodarstvu in storil vse, da bi podjetja povečala proizvodnjo ob zaostajanju osebnih dohodkov." Kadar cene izdelkov rastejo tako kot pri vas, z njimi pa istočasno tudi osebni dohodki, se igra nadaljuje v neskončnost.

Pomembno je, da imajo država in vsaka gospodarska enota izdelan izvedbeni plan sprememb. Tak plan jim v Sovjetski zvezi manjka, zato je tudi govorjenje o perestrojki včasih nekoliko brezglavo. Ekonomija mora biti podrejena trgu, na tem pa se

smislu izboljšanja kakovosti izdelkov, kajti le zadovoljen potrošnik bo tradicionalno navezan na svojo, Mercatorjevo prodajalno ter kakovosten in primerno cenjen izdelek. Samo tak izdelek bo sposoben soočenja z močno in odprto tržno konkurenco.

Če se vrnemo nazaj na plastično, v obliki trikotnikov prikazano spremembo organiziranosti podjetja in jo primerjamo z jugoslovansko prakso, moramo žal ugotoviti, da so le redke organizacije, ki so dosedanje podjetniško filozofijo spremenile in v prvi plan postavile potrošnike — stranke in njim podredile svojo organizacijo in poslovanje. Marsikdo bo dejal "naši izdelki so nujni v vsakodnevni prehrani in ne potrebujejo posebne reklame, posebnih pospeševalnih prodajnih akcij, niti lepo in prijetno urejenih prodajal s široko ponudbo, ne samo izdelkov Mercatorjevih organizacij, temveč tudi konkurence." Za te je pri roki odgovor dr. Kotlerja: "NIČ NI TAKO DOBRO, DA NE BI MOGLO BITI ŠE BOLJŠE."

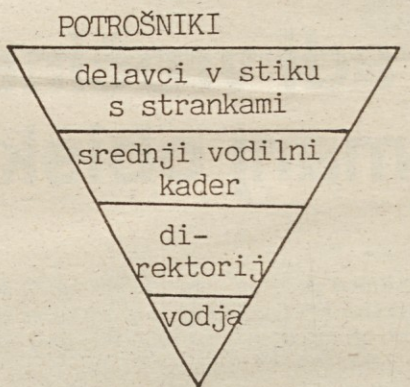
Razmišljanje, navedeno v vprašanju, uspeva in zavre vsako pobudo in predvsem samoiniciativnost delavcev, ki so še vedno osnovni dejavniki dela in uspeha, s tem pa tudi zadovoljstva potrošnikov in delavcev. Človek je razmišljujoče bitje, uspavana razum in ustvarjalnost, sta zanj in za družbo pogreb. In prav naš sistem je iz ustvarjalnega človeškega potenciala vzgojil nešteto Trnjulčic. Jih bo namesto princa na belem konju zbudila neizprosnost trga?

Trg je že tukaj. Deluje dnevno. Njegovo delovanje ni nič drugega kot vsakodnevna menjava med izdelki, ki jih ponujajo proizvajalci in denarjem, ki izraža efektivno podprte zahteve potrošni-

STARA FILOZOFIJA POSLOVANJA PODJETJA

NOVA MARKETING FILOZOFIJA POSLOVANJA IN DELA V PODJETJU

razvoju pa sta prostorski in državni. Za vsakega od njih pa velja teoretičnih "8 P". Vsak "P" je treba analizirati z namenom, da ugotovimo, kje smo boljši od konkurence in kaj še lahko storimo, da stvari (izdelke, storitve) še izboljšamo.

Prevlada trgovine

Dr. Kotler meni, da bo v devetdesetih letih v trgovanju oziroma trženju prevladala vloga trgovine oziroma distributivnih kanalov. To pa v sožitju s potrošniki in konkurenco. Tej domnevi in predvidevanju se bo morala nujno prilagoditi tudi filozofija organiziranosti podjetja. To se bo znašlo v trikotniku, v katerem so potrošniki na vrhu, ob strani pa so konkurenca in prodajni kanali.

Pomembnost in moč distributivnih kanalov — trgovine, temelji na informacijah. Trgovina namreč

prilagodljivo obnašajo majhna podjetja, zato jim je treba ponuditi spodbujevalno zakonodajo, banke in šole.

Kako posejati in požeti doma?

In kaj od vsega teoretičnega in v poslovni praksi zahoda potrjena, sprejeti v naši poslovni orientaciji in marketinški filozofiji?

Mercator ne more mimo dejstva, da je potrošniku dolžan ponuditi visoko kakovostno raven izdelkov in še bolj kakovostno postrežbo, tržno konkurenco in poslovno orientacijo. To so tudi načela, ki jih je letos sprejela in zajela reforma našega gospodarskega sistema, deloma tudi pod pritiskom Mednarodnega denarnega sklada. Ta reforma od nas zahteva konkretne naloge v

kov. Tako se soočajo naša ponudba izdelkov, agresivna konkurenca in vedno bolj artikulirano povpraševanje potrošnikov.

Vsak zase in vsi skupaj moramo razmišljati in s praktičnim delom pokazati, da z ustvarjalnim odnosom lahko dosežemo boljšo postrežbo, boljše odnose s strankami, pa če to začnemo s prodajalcem ali pa s telefonom. Enako razmišljanje velja tudi za izdelke, ki jih priporočamo. Tudi za te velja, da še niso tako dobri, da ne bi mogli biti boljši in cenejši.

Inovativnost se začne pri posamezniku, ki najbolje pozna svoje delo in pri njegovem opravljanju nenehno lahko ugotavlja možnosti za boljše. Čakati na ideje in pobude vodstvenih in vodilnih ljudi v podjetju, je premalo.

Nadaljevanje na strani 21

Od teh ljudi se pričakuje pripravljenost za sprejemanje in uresničevanje vseh inovacijskih predlogov v njihovi najboljši, najučinkovitejši in najbolj uporabni modifikaciji. Tako se gradi image — celostna podoba firme, tudi našega sozda. To moramo graditi vsi, ta ni samo domena vodstvenih in vodilnih delavcev Mercatorja.

Ob dosedanji, šestokrat prejeti konjunkturi, spodbujeni s psihozo divjanja cen, res ni bilo potrebe, da bi v naših proizvodnih in prodajnih organizacijah posebej razvijali trženje na osnovi štirih strateških in taktičnih "P". Sedaj pa prav zaradi cenovne in konkurenčne ponudbe prehajamo v fazo, ko ne bo dovolj izdelek le narediti in šele potem razmišljati o tem, kako in komu ga prodati. Tudi za v vsakdanjem življenju nepogrešljive izdelke, se bo treba ravnati po "pejih". Raziskati potrebe potrošnikov, ugotoviti zmogljivost trga, ga razdeliti in se zavestno odločati koga in kdaj želimo z izdelkom zadovoljiti. Tem zahtevam bo treba prilagoditi oziroma ustvariti izdelek, izračunati njegovo dolgoročno cenovno konkurenčnost in donosnost. Šele na takih analitičnih podlagah in izračunih nato uvesti izdelek v proizvodnjo in mu zagotoviti ustrezno propagandno predstavitev za animacijo potrošnikov.

Kaj lahko storimo v Mercatorjevi maloprodaji? Preko 1600 prodajnih enot ima dnevne stike s potrošniki, njihovo kritiko in hvalo, željami in zahtevami. Naj ob tem opozorim na nekdanji popularni reklamni slogan Mercatorja. "Ma kej se drenaste, ma kej ne vjeste, pri Mercatorji dobite use", po primorsko, gorenjsko, dolensko in štajersko. Trenutna raven ponudbe tako izdelkov Mercatorjevih organizacij kot tudi konkurenčnih, nekdanji slogan že postavlja pod vprašaj. Marsikje pa je vprašljiva tudi že kakovost storitev — odnos do strank, potrošnikov. Marsikje se namreč prav prodajalci ne zavedajo kako prijetno in spodbudno na kupca deluje sproščen prodajalec nasmehek, nevsiljiva in primerno utemeljena ponudba tega ali onega izdelka. Tak prodajalec odnosi kupca zanesljivo naveže na prodajalno, pa ne samo odraslega, tudi pri najmlajših iz soseščine se vzbudi občutek zvestobe in "tretma" stalne stranke. Še posebej pa je prodajalec odnosi pomemben pri starejših ljudeh. Jim bi bilo ob večjih nakupih res tako težko kupljeno pripeljati ali prineesti na dom? To je le nekaj razmišljanj, ki ne potrebujejo investicijskih sredstev, so pa za image firme hudo pomembna. Skoraj 30 odstotni delež Mercatorja pri preskrbi z blagom za dnevno rabo, ni sam po sebi podlaga za pridobivanje dohodka, temveč je predvsem velika obveznost do potrošnikov. Zato moramo toliko bolj znati prisluhniti njihovim zahtevam in s ponudbo izpolniti njihova pričakovanja.

Seveda pa moramo najti tudi način in čas za stalno izobraževanje komercialno — prodajnega kadra tako, da bo ta znal in mogel svojo lastno, zasebno iznajdljivost prenesti in uporabiti tudi za vpliv na poslovnost v sami firmi.

Koliko neurejenosti lahko srečamo po naši deželi, v naših organizacijah, naših poslovnih enotah! Koliko neurejenih ali napačno zapisanih imen firme, koliko umazanije in neurejenosti! Odprava vsega tega ne terja nobene investicijske dinarja.

Bliža se 40. letnica Mercatorja. Ali je ne bi kazalo pričakati s pometnim lastnim pragom in z nekako takim sloganom: "PRI MERCATORJU DOBITE VSE — POSTREŽEJO VAM PRIJAZNI IN VESELI LJUDJE".

Portret tajnice, ki ni samo tajnica

Andrej Dvoršak

Časa za vse je vedno premalo

Metka Koprivc — Kinkopf naj bi bila tajnica tozda inženiring v Mercator — Tehni. Pa to ni! Je nekaj več. Je prevajalka in nepogrešljiva sodelavka direktorja, nekeksen filter, ki prestreza in usmerja vse informacije, ki prihajajo v tozda.

»V objavi del in nalog za tajnico sem prebraala, da mo ra kandidatka znati tudi tuje jezike. To me je spodbudilo, da sem napisala prošnjo. Pred tremi leti sem namreč iskala kakršnokoli službo, mislila sem, da bo ta v inženiringu le začasna, sedaj pa kaže, da bom še dolgo tu,« pravi prijazna in vedno urejena Metka.

Zvemo, da je diplomirala na oddelku za germanske jezike na

Filozofski fakulteti v Ljubljani, da je bila najšrej zaposlena za določen čas, da je v tem času postala nekako nepogrešljiva in da je kasneje postala prava tajnica tozda. Kadar reče tajnica, vedno doda še prevajalka, potem pa novemu znancu na kratko pove, kaj vse počne.

Predvsem sprejema stranke, poskrbi, da se med čakanjem na pogovor z direktorjem preveč ne

dolgočasijo, poskrbi za vse direktorjeve poslovne sestanke, pregleda in razdeli pošto, ki prihaja na tozda.

"Ker poznam delo in zadolžitve posameznih delavcev tozda, lahko pošto, ki je naslovljena na direktorja že prej usmerim drugam in ga tako razbremenim nepotrebne branja. Tako mu ostane več časa za pomembnejša opravila."

K njenim opravilom sodi še nabava čistil, potrošnega inventarja, če pa je potrebno pa sede tudi za telefonsko centralo.

"Časa za vse, je vedno premalo. Ko že mislim, da je delo tega dne končano, moram še s poslovnimi partnerji in direktorjem na poslovno kosilo, kjer prevajam. Če je potrebno sem tudi turistični vodič in vodim naše kooperante na obiske v tujino, denimo obrtnike na sejem obrti v Muenchnu. Delo je pestro, razgibano, takšno, kot sem si ga vedno želela..."

Kor pravi, je njen delovni dan poln presenečenj, ki bi povprečneža, navajenega lagodnega ždenja v pisarni, spravila iz ravnovesja. Zgodi se, da tuj poslo-

vni partner pokliče in že sta skupaj z direktorjem v avtu in drvita v Celovec ali v Dusseldorf na poslovni pogovor. Navadila se je nositi potni list s seboj, doma pa ima vedno pripravljeno potovalno torbo, če je treba skočiti malce dlje, denimo do Nemčije.

"V začetku sem se temu malo čudila, potem pa sem se navadila. Vsekakor raje živim tako, razgibano življenja, kot pa da bi se šla učiteljico in iz dneva v dan ponavljala iste lekcije."

Ima pa tudi srečo, saj ima razumevajočega moža, ki takrat, kadar je ni, sam poskrbi za otroka in ji ne dela scen, če se njen delovnik zavleče do večera.

Na vprašanje, kaj je za dobro tajnico pomembno, odgovori, da se dobra tajnica rodi, da je to talent, ki ga nima vsak in ga še tako dobra šola ne nadomesti. Predvsem mora imeti tajnica rada delo z ljudmi in ne sme biti lena. Če k temu doda še izkušnje in kanček psihoslogije, je to vse, kar je potrebno za dobro tajnico. Tajnica mora biti svojemu šefu desna roka ter nepogrešljiva in priljubljena med svojimi sodelavci.

Tajnica, ki ni samo tajnica: Metka Koprivc-Kinkopf.

Predstavljamo vam poslovne partnerje

Mile Bitenc

VINAKRAS

VINAKRAS Sežana je kmetijska zadruga, ki skrbi za organizirano proizvodnjo hrane v sežanski občini. Vsa proizvodnja (mleko, meso, sadje, zelenjava, grozdje) je v glavnem organizirana pri združenih kmetih. Le 10 odstotkov celotnega pridelka grozdja je lastna zadruga proizvodnja.

Kmetijska zadruga VINAKRAS v Sežani je nastala v letu 1988, potem, ko se je izločila iz HP Droga Portorož, ostala pa je članica sozda Timav. Za organiziranje in vodenje proizvodnje ima organizirano pospeševalno službo, v svojem sestavu pa ima tudi hranilno — kreditno službo.

Glavna zadruga dejavnost je predelava grozdja, nega in polnjenje vina. Značilnost vinske proizvodnje v zadrugi je, da pridelajo 90 odstotkov rdečih sort vina, belih pa le 10.

Med Tržaškim zalivom, obronki Vipavske doline in Brkinskih

hribov je Kraška planota. Škocjanske jame, Lipica, lepote slovenskega Krasa, so domovina Kraškega terana, Belega Kraševca, Vivo roseja, Vivo teranesseja in Favorija. Posebnosti v sestavu zemlje in klima, so pogoji za rast trte, za odlična vina.

Vinska klet skrbi za razvoj tehnologije, predelavo, šolanje in prodajo vin. Z novim postopkom predelave grozdja je skrajšan čas vinifikacije, vino pa je ohranilo vse značilnosti kraških vin. Sodobna oprema, od prevzemališča grozdja, skladiščnih zmogljivi-

vosti in nove polnilne linije, pomenijo uresničevanje sprejete oziroma načrtovane tehnologije. V kleti je lahko vskladiščenih 430 vagonov vina, dnevno pa klet lahko prevzame 30 vagonov grozdja.

KRAŠKI TERAN je suho vino karminasto rdeče barve z veliko mlečne kisline in z nizko stopnjo alkohola (10 do 11%). Zdravniki ga priporočajo ljudem s premalo kisline, slabokrvnim in okrevancem. Vino posebno prija s kraškim pršutom, pri mesu na žaru, je odlično pri divjačini, sirih in temnih ribah.

TERANTO je posebno vino, izdelano v TOK VINAKRAS, iz tre sorte refošk, ki raste samo v čistih vinogradih kraškega vinorodnega območja. Pozna trgat, skrbna odbira najbolj zrelih grozdov, posebna predelava in kasnejše šolanje, daje vinu posebno harmoničnost, izraziito temno rubinasto barvo, prijetno cvetico ter visok odstotek alkohola in značilno kislino. Prav zaradi nje teranton pospešuje tek in prebavo. Poda se k mesnim jedem, posebej k mesu na žaru, divjačini, pikantnim mesnim omakam, pršutu in siru. Hranimo ga v temnih prostorih pri temperaturi 10 do 13 stopinj, postrežemo pa ga s temperaturo med 16 in 18 stopinjami.

BELI KRAŠEVEC je vrsta vina, ki ga pridelajo izključno iz belih sort grozdja, ki raste na kraškem področju. Sodi med kakovostna vina s svojevrstnim vonjem in okusim, priporočajo pa ga k vsem vrstam juh, sirom in belim ribam. Hranimo ga v hladnih in temnih prostorih.

FAVORY je vino rumeno — zelene barve. Sodi med najbolj

kakovostna vina kraškega vinorodnega območja. Je suhega svežega, polnega, harmoničnega in dolgotrajnega okusa. Postrežemo ga s temperaturo med 10 in 12 stopinj z ribjimi specialitetami, siri in lažjimi jedmi.

Z novo tehnologijo so v KZ VINAKRAS posameznim vinom dodali nadvse pomembno lastnost — svežino okusa. Z naravno sekundarno fermentacijo so jim povečali sortno cvetico in aromo ter dosegli, da so, ohlajena na primerno temperaturo, izrazito osvežilnega okusa. Za boljše razpoznavanje teh novih, naravno osvežujočih vin, so jih poimenovali z blagovno znamko VI-VO.

VIVO MALVAZIJA je naravno osvežujoče vino iz grozdja sorte malvazija iz koprškega vinogradnega okoliša. Njegova kakovost je najbolj izrazita pri temperaturi med 7 do 8 stopinjami.

VIVO ROSE je osvežujoče vino iz rdečih sort grozdja iz Slovenskega Primorja. Prefinjen vonj, suh, poln in osvežujoč okus, so lastnosti, zaradi katerih ga lahko postrežemo ob vsaki priložnosti.

VINO TERANOVEC je rdeče naravno osvežujoče vino iz kontrolirano obranega grozdja sorte refošk, ki raste na kraškem vinorodnem območju. Osvežujoč in suh sadni okus, ki včasih spominja na maline, narekuje, da ga postrežemo, ko je ohlajeno na 8 do 10 stopinj.

Tako smo na kratko spoznali KZ VINAKRAS in njena vina. Kako ste si predstavitev zapomnili, pa boste lahko preskusili v nagradni križanki, ki bo objavljena v naslednji številki našega časopisa.

KAKOVOSTNO VINO KRAŠKA PLANOTA
KONTROLIRANO POREKLO
SUHO

Favory

PROIZVEDENO IN POLNJENO V KZ VINAKRAS SEŽANA

VODENJE PODJETJA V DOMOVINI IN TUJINI (dr.Ivo Banič)

Primerjave temeljnih značilnosti delovnih pogojev

ZNAČILNOST	PO	MANAGING DIRECTOR
1.izvršilna moč	minimalna	velika,omejitev Board
2.izvrš.pooblastila	minim.po ZZD	neomejena
3.vpliv DPS	zelo velik	neznaten
4.vpliv polit.strank	v hiši,velik	neznaten,indirekten
5.vpliv sindikata	v hiši,velik	eksteren,moč pogajanja
6.organ upravljanja, (Board)	nestrokoven, začasen(2 + 2 leti)	profesionalen,stalen
7.zakonodaja	nepregledna,obsežna, kontradiktorna, stalne menjave	stabilna,ukrepi dolgoročni, kazni rigorozne
8.odvisnost	DPO,DPS,DS,"strici"	Board
9.organizacijska struktura	toga,predpisana do podrobnosti	prožna,po meri,obvezna odg.oseba,kapital,naslov
10.predmet poslovanja	registracija ex ante,fiksen	zelo ohlapno definiran, malo omejitev
11.izvoz/uvoz	zelo reguliran, nestabilni pogoji	enak režim eksterno in interno
12.odnos z zasebniki	omejitve,ni željen	nobenih omejitev
13.investicije	majhen vpliv,DS odloča laično	samostojen majhne/ srednje,velike Board,
14.hitrost odločanja	majhna,okorne reakcije	visoka
15.prevzemanje obvez.	pogojno (DS)	neomejeno(do kapitala)
16.vpliv na OD delavc.	minimalen	zelo velik
17.delegiranje nalog	podrobno regul. toga	min.št.opisov del,samo veliki,odloča MD
18.povezava s stroko	naključna	sistematična
19.zveza s stanovskimi organizacijami	je praktično ni	goji se sistematično, je del kariere
20.strokovnost/selektivnost	delo lahko opravlja vsakdo, je funkcija	poklic,specialnost
21.obnova znanja	naključna,redka	sestavni del posla
22.znanje jezikov	ni pravilo	obvezno
23.odnos okolja	negativen,"nepoklic", začasna funkcija	zelo pozitiven,visok ugled,željen poklic
24.posledice ne-uspeha	odvisne od vpetosti v establishment,minim.	fatalne,lahko celo doživljenjske
25.mobilnost	nizka visoka,	del poklica
26.stalnost dela/kontinuiteta	mandat x X	do preklica,pogodba
27.materialna stimulacija	nizka,razpon 4- 5, ni,"fringe benefits"	ca 200- 20.000kS/letno, preferenčne delnice, udeležba v dobičku, dodatna pokojnina, avto za osebno rabo, ev.hiša,ev.zdravniški stroški(vklj.družina), statusni simboli(klub)
28.socialni stiki s kolegi	ni pravilo r	edni in organizirani
29.social. stiki družin poslovodnikov(žene)	ni pravilo	redni in organizirani
30.skrb za zdravje/telesno kondicijo	ni pravilo	podjetje/okolje vzpodbuja

¹ Pri primerjavi delovnih okolij smo „tipizirali“ povprečnega domačega poslovodnika v IPO, čeprav to ni edina oblika, ki se pojavlja pri nas (KPO, člani KPO in po, generalni in glavni direktorji ter ostale oblike). Pri tej primerjavi niso zajeti poslovodniki v zasebnih podjetjih, kateri ne sledijo ustaljenih vzorcev naših IPO, temveč se bolj približujejo vzorcem MD.

Managing director je tipizirani poslovodnik (manager) v zahodnem podjetju.

Vir: Zbornik gradiv s posvetovanja ZOP (Zavoda za organizacijo poslovanja) z naslovom IZ FORMALNO NAPREDNEGA V UČINKOVITO UPRAVLJANJE IN VODENJE. Posvetovanje je bilo 7. in 8. junija 1988 v Cankarjevem domu v Ljubljani.

Predstavljamo vam poslovnega partnerja
PIVOVARNA LAŠKO

NOV IZDELEK

V Laškem, skorajda v središču Slovenije, že več kot 160 let živi pivovarska tradicija. Lokacije pivovarne so se menjale, sedanja pa je trdno zasidrana na levem bregu Savinje v spodnjem delu kraja.

Iz HP Pivovarne Laško kamioni dnevno vozijo pivo po Sloveniji, pa tudi v sosednje republike, predvsem na Hrvaško.

HP Pivovarna Laško je enovita delovna organizacija, ki s pametno razvojno politiko uresničuje s planom sprejete naloge.

Letos sta bili javnosti predstavljeni dve največji naložbi. V dnevih "odprtih vrat pivovarne" je bila na ogled moderna varilnica z naj sodobnejšo opremo. V njej v eni sarži zvarijo 1100 hektolitrov pивine. Prav tako pa tudi posodobljena polnilnica, v kateri z novo opremo v eni uri natočijo kar 75.000 steklenic. V spremljajočih enotah energetika in v kletih, so bile odpravljene največje težave, nekaj zahtevnih posegov v proizvodnem procesu pa še ostaja.

Laška pivovarna sodi v vrh jugoslovanske industrije piva. To dokazuje tudi podatek o prodaji, njen padec ni tako občuten kot so ga pričakovali. Tržni delež v jugoslovanski ponudbi piva znaša 10 odstotkov. V Sloveniji je izrazitejši na mariborskem področju, drugod pa je različen.

Že od zadnjih dni maja letos pa kupci lahko segajo po noven izdelku iz programa specialnih piv laške pivovarne. Po **Zlatorog Clubu**. Napori in nekajletna iskanja so nagradili pripravjalce z uspešnim dosežkom v izdelovanju piva. **ZLATOROG CLUB** pomeni vrhunec kakovosti in tudi novost v opremi in embalaži piva. To pivo je na trgu novost, postalo je iskano. Natočeno je v 0,33 litrske steklenice, pločevinke in 5 litrske sodčke.

Tudi za laško pivovarno drži, da bo morala negovati kakovost, jo usklajevati in prilagajati zahtevam in željam kupcev in se prilagajati tržnim razmeram.

Svetlo, pasterizirano pivo

LAŠKO PIVO

ZLATOROG

CLUB

Tip Export GOLDHORN

Čipka stkana iz mehurčkov in pene!

V STEKLENICI 0,33 l

V 5 l SODČKU

V PLOČEVINKI

Nagradna križanka Tovarne nogavic Polzela,

Nagrade za križanko Radenske pa je žreb dodelil :
Anici Čuber, upokojenki iz Sevnice, Savska cesta 7. Vabilo Radenske za vikend paket za eno osebo v hotelu Radin, ji bomo poslali po pošti.
Drugi dve nagradi pa sta pripadli Marjanu Žerovniku iz M – KŽK Gorenjske, farma Hrastje in Slavki Vovk iz novomeškega Standarda, prodajalna Soteska 39. Tudi njima bo Studio za ekonomsko propagando poslal nagradi Radenske po pošti.

Poslovanje za 21. stoletje

Alfred Železnik

Slovo lesenemu kopitu

Tudi v sevniški Kopitarni so začutili potrebo, da se o boljšem poslovanju posvetujejo z zunanjo svetovalno organizacijo. Obrnili so se na ljubljanski Novum, njen center za tehnološke inovacije. Na delovne pogovore vabijo tudi predstavnike drugih kolektivov v občini.

V Kopitarni so spoznali, da jim napredka ne bodo prinašali le novi zidovi tovarniških dvoran in enostavno povečevanje proizvodnje. Dela so se lotili po lanskem zaključnem računu, ne ker bi poslovali slabo, temveč ker želijo napredovati še hitreje. Eno takih vprašanj napredka je, kako zniževati dokaj visoke zaloge surovin in reprovromaterialov ter polizdelkov. Pri lesenih kopitih je na primer tehnološki proces izredno dolg, traja kar okrog leto dni. To jim po starih cenah veže okrog 750 milijonov dinarjev. Zato bodo program lesenih kopit nadomestili s plastičnimi kopiti. Nove naloge si postavljajo pri trženju. Obsežno je poglavje o izboljševanju produktivnosti. Le — ta naj bi rasla za 10 odstotkov. Za cilj so sprejeli zmanjševanje števila zaposlenih. Naravni odliv, predvsem upokojitve, je od novega leta sem, že zmanjšal število zaposlenih za 17 delavcev. Kar bodo zaposlili, naj bi bili predvsem delavci s srednjo izobrazbo in študenti, da bi postopoma dvignili kvalifikacijsko sestavo. Spremembe bo do-

živel tudi samoupravni akt o delitvi osebnih dohodkov, kje bo pudarek na strokovnem kadru.

Nedotaknjeno ne bo tudi vprašanje režije. Sedanje razmerje 46:50, v škodo plačanih po učinku, naj bi na začetku izenačili vsaj na 50:50. Naložbe bodo usmerjene strogo v izboljševanje poslovanja in povečevanje produktivnosti dela, izkoriščanje surovin, odpravo ozkih grl v proizvodnji. Že prihodnje leto nameravajo ukiniti izdelovanje PVC rolet in oblog kot preživelega izdelka, po katerih povpraševanje. Kako skrbno nameravajo ravnati s surovinami pove tudi to, da bodo jemali nazaj stara plastična kopita. V njih je namreč pomembna surovina — regranulirani polietilen, ki ga lahko ponovno uporabijo v proizvodnji ali prodajo naprej. Razviti nameravajo nove izdelke, s katerimi bodo tudi v tujini prišli v višji cenovni razred. V vse dele proizvodnje bodo vpekljali računalniški sistem. Poslovili se bodo od tromesečnega in mesečnega ugotavljanja rezultatov poslovanja in prešli na tedensko in dnevno spremljanje rezul-

tatov. Skratka, ničesar ne bo smelo biti prepuščeno naključju.

Uspela novost na trgu, ki je tudi plod lastnega znanja, je preligibni leseni podplat na coklah in ostali leseni obutvi. 100.000 parov je hitro pošlo, za prihodnje leto jih nameravajo narediti dvakrat toliko. Takšen podplat naj bi po novem imela tudi ortopedska zaščitna obutev, ki je iskana v trgovini in gostinstvu. Proizvodnjo lesene obutve so potrojili. Pomembno narašča izvoz. Leta 1978 so na tujem iztržili 200.000 dolarjev, prvih letošnjih šest mesecev pa že 1,5 milijona dolarjev. V tujini, zlasti v Veliki Britaniji so iskani leseni raztezači. Proizvodnja je narasla s 30.000 parov na 100.000 parov. V tujini dosegajo boljše cene kot doma, s čemer se pri nas žal marsikdo ne more pohvaliti.

Kopitarni kronično manjka obratnih sredstev. Denar so vse leta vlagali v razvoj. Večina tega denarja je šla v posodobitve: leta 1982 v obrat kopit, novo prirezovalnico. V letih 1984-85 so nabavili novo kotlovnico, predlani so posodobili proizvodnjo plastičnih kopit, še prej pa obrat za montažo in finalizacijo lesene obutve. Skoraj popolnoma prenovljena je vsa oprema, oskrbeli so si nove avtomobile in viličarje.

Turistični nagelj

Stiški opatiji in Mercatorju

Sredi najhujše poletne vročine je uredništvo TV Turističnega nageljna to visoko priznanje podelilo Stiški opatiji in Mercatorju. Nagelj so nam pripeli za ureditev prodajalne v Stškem samostanu. V utemeljitvi pa povedali: "Z velikim razumevanjem ter soglasjem Stškega samostana, je s prizadevanjem obeh partnerjev odprla vrata

ena najlepših slovenskih prodajaln. Obnovi samostana, odpiranju njegovih vrat tisočem, ki želijo spoznati slovensko kulturno dediščino, se je poleg izredno urejenega prodajnega prostora pridružila tudi ponudba izdelkov, ki lahko ponesejo glas o Stišni in ljudeh na sončni strani Aip v veliki svet."

Gora ni nora, nor je...

Ljuba Suković

Pol Mercatorjeve stotnije na Triglavu

Mercatorjevi planinci so se 27. avgusta odpravili na Triglav. Kar 45 se jih je zbralo pred poslovnim centrom v Ljubljani.

S pohodom na Triglav KORŠ vsako leto konča organizirane izlete v gore. V letošnji sezoni so bili predvideni trije gorniški izleti: na Presedlaj in Konja (1803 m — ta izlet je preprečil dež), Kalško goro (2047 m — bilo nas je le peščica) in Triglav.

Z avtobusom do Pokljuke, od tod pa s štirimi vodniki, Matjažem, Vladom in dvema Andrejema proti Velemu polju do Vodnikovih koč. Naši sopotniki, seveda hudo hudo hitrejši, so bili udeleženci triatlona jeklenih. Malo oddiha pri Vodnikovi koči in pot do Kredarice. Nekaj kapelj dežja, oblakov, toda nič hujšega. Najbolj zagreti so že popoldne zlezli na vrh Triglava, večini pa je pošten počitek pred naskokom slovenskega očaka kar prijat.

V nedeljskem jutru smo se zagrizli v skale Malega Triglava. Vodniki so poskrbeli za varen vzpon vseh udeležencev, nezanesljive in najmlajše planince so navezali v dve navezi. Brez težav smo čez dobro uro že stali pri Aljaževem stolpu. Brez planinskega krsta tistih, ki so bili prvič na strehi Jugoslavije, ni šlo. Posneli pa smo tudi nekaj gasilskih slik, ki so lahko primerna reklama za Klub Mercator. Vsi smo namreč nosili klubove klobuke.

Sonce je sijalo, dan za bogove, se reče. Tudi razgled s Triglava je bil tak. Bližnji in daljnji vrhovi so bili kot na dlani. Sestop z gore je bil lažji, počitek pri Tržaški koči na Dolčiču pa dobrodošel. Med potjo v dolino Zadnjice

do Trente, so nam vodniki pripovedovali o planinskem cvetju in drugi alpski flori, naša hoja kozorogov ni zmotila. Mrzla Zadnjica je vsem prijetno ohladila pregre-

te podplate in pogasila žejo. Še kratka pot po ozki dolinici do Trente, kjer nas je čakal avtobus. Potem pa čez Vršič v Kranjsko goro, do Ljubljane. Za nami so ostali ožarjeni vrhovi Julijcev, kraljestvo Zlatoroga. Z nami pa pesem Andreja Bega, Sreča v

gorah: "Tako bi potoval vse dni visoko po vrhovih — saj tu še kamen govori o čudih vedno novih."

Ne, ne gora ni nora. Nor je tisti, ki ostane spodaj, v megli, brez ožarjenih skal, brez ožarjenega srca.

Pol stotnije na Triglavu — pol stotnije Mercatorjevih klobukov, reklama za Klub Mercator pa nehonorirana.

Glasilo delavcev in združenih kmetov sozd Mercator — Kmetijstvo Industrija Trgovina

Glasilo delavcev in združenih kmetov sozda Mercator-KIT, n. sub. o., Ljubljana, Titova 137. Izdaja Center za obveščanje SOZD Mercator-KIT. Uredništvo: Titova 137, 61113 Ljubljana. Tel. 373-047.

Ureja uredniški odbor: Kristina Antolič, Marko Glažar, Jože Kirm, Suzana Modrijan, Sergej Paternost, Alenka Por, Marjeta Potočnik, Ljuba Suković in Miro Vaupotič.

Glavna in odgovorna urednica: Vesna Bleiweis.

Novinar: Andrej Dvoršak. Vse fotografije — nepodpisane — Andrej Dvoršak.

Tehnični urednik: Matjaž Marinček. Tiska ČGP Delo Ljubljana. Glasilo prejema delavci, združeni kmetje, učenci in upokojeanci sozda Mercator-KIT. Izhaja zadnji petek v mesecu. Naklada 20.000 izvodov. Po mnenju pristojnega republiškega organa je glasilo oproščeno temeljnega davka od prometa proizvodov.